RNI Registration No: PUNPUN/2015/61118

SO KAHIYAT HAI SOORA (MONTHLY)
Volume 09 Issue 11
November 2023, S.A.S. Nagar (Mohali)

ਨਵੰਬਰ 2023
ਕੱਤਕ-ਮੱਘਰ
੫੫੫ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ
₹20

ਸੋ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਸੂਰਾ

ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਗਵਾਹ
ਬੰਦੀਛੋੜ ਦਿਵਸ

ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ 'ਸੋ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਸੂਰਾ' ਲਈ ਚੰਦਾ ਅਤੇ ਮਾਇਕ ਸਹਾਇਤਾ ਬੈਂਕ ਜ਼ਰੀਏ ਵੀ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਬੈਂਕ ਅਕਾਊਂਟ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ :

Name of Account:	SO KAHIYAT HAI SOORA
Name of Bank:	Bank of Baroda
Branch:	Sector 59, Mohali. (Punjab)
Account No:	36770200000150
Swift Code:	BARBINBBCHD
IFSC Code:	BARB0SECMOH

ਚੰਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਨਤੀ

'ਸੋ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਸੂਰਾ' ਦੇ ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ/ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਅਸੀਂ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਗੁਰਮਤਿ ਮਾਸਿਕ ਪੱਤਰ ਸਫ਼ਲਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦੇ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮਾਂ ਮੌਕੇ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਨੇੜਲੇ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ/ ਸਾਡੇ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ/ ਬੈਂਕ ਖ਼ਾਤੇ ਵਿਚ ਚੰਦਿਆਂ ਦੀ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬੈਂਕ ਅਕਾਊਂਟ 'ਚ ਜੇਕਰ ਆਪ ਚੰਦਿਆਂ ਦੀ ਮਾਇਆ ਭੇਜਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫ਼ੋਨ ਨੰਬਰ : 93577-23874 'ਤੇ ਫ਼ੋਨ ਕਰਕੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨੀ ਜੀ।

'ਸੋ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਸੂਰਾ' ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਾਂ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਵਟਸਐਪ ਨੰਬਰ : +91-93577-23874 'ਤੇ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।

See Online Edition :

www.akjmagazine.com

www.facebook.com/skhsoora

ਹੁਣ 'ਸੋ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਸੂਰਾ' ਤੁਸੀਂ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵੈੱਬਸਾਈਟ www.akj.org 'ਤੇ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਬੰਦੀਛੋੜ ਦਿਵਸ

'ਬੰਦੀਛੋੜ ਦਿਵਸ' ਅੱਜ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਆਪੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਵਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਸਮਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਦੀਵਾਲੀ' ਅਤੇ 'ਬੰਦੀਛੋੜ ਦਿਵਸ' ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਲੱਖਾਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਓਢੀ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੌਮ ਦੇ ਨਾਂ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਿਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣ, ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਬੇਮੁੱਖ ਹੋਈ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਘਰ ਵਾਪਸੀ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕਮੁੱਠ ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅੱਜ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੁਤੰਤਰਤਾ, ਵਿਲੱਖਣਤਾ, ਹੋਂਦ ਅਤੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਏਕਤਾ ਅੱਗੇ ਅਨੇਕਾਂ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਜਿਉਂ ਦੀਆਂ ਤਿਉਂ ਮੂੰਹ ਅੱਡੀ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ। ਇੰਝ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਸਰਬਰਾਹ 'ਰਵਾਇਤੀ ਸੰਦੇਸ਼' ਦੇ ਕੇ ਹੀ ਸੁਰਖਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇਕੱਤਰ ਹੋਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਿਲਕਸ਼ ਆਤਿਸ਼ਬਾਜ਼ੀ ਤੇ ਦੀਪਮਾਲਾ ਨਾਲ ਮਨਪ੍ਰਚਾਵਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। 'ਬੰਦੀਛੋੜ ਦਿਵਸ' ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਆਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਅਤੇ ਕੌਮ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚ ਅੱਜ ਇਸ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਪਿੱਛੇ ਉਹ ਬਹੁਮੁੱਲੇ ਸੰਕਲਪ, ਸ਼ਿੱਦਤ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਕਿਤੇ ਗੁਆਚਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਬਿਖੜੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕਮੁੱਠ ਹੋ ਕੇ ਕੌਮ ਦੀ ਤਕਦੀਰ ਘੜਨ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਬਖ਼ਸ਼ਦੀ ਰਹੀ ਹੈ।

SO KAHIYAT HAI SOORA

(Monthly)

RNI NO: PUNPUN/2015/61118

Volume 9 Issue 11

ਸਰਪ੍ਰਸਤ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਚਲਾਏ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ।

ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸੰਪਾਦਕ

ਭਾਈ ਮਨਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹਕਾਰ

ਐਡਵੋਕੇਟ ਭਾਈ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਭਾਈ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ,
ਭਾਈ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ,
ਭਾਈ ਹਰਮੋਹਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮੋਹਾਲੀ,
ਭਾਈ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੈਨਕੂਵਰ।

ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ

ਮਕਾਨ ਨੰਬਰ : 532, ਫੇਜ਼-3ਬੀ1, ਐੱਸ. ਏ.ਐੱਸ. ਨਗਰ, (ਮੋਹਾਲੀ)

ਪਿੰਨ : 160059

ਫ਼ੋਨ ਨੰਬਰ : 93177-53202

e-mail : akjmagzine@yahoo.com

Printed & published by Satinder Pal Singh on behalf of Satinder Pal Singh, Printed at Majestic Printing Press Bay Shop No.7, Near Chawla Nursing Home Phase 7, S.A.S. Nagar Mohali and published from H. No 532, Phase-3B1, S.A.S. Nagar, Mohali.
EDITOR: TALWINDER SINGH BUTTAR

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਧਰਮ ਹੇਤਿ ਸਾਕਾ ਜਿਨਿ ਕੀਆ

ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਜਦ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਿੱਖੀ ਮਹਿਲ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਇੱਟ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਹੀ ਰੱਖੀ। ਧਰਮ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਤੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਰੌਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਸਥਾਨ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਤੇ ਮਹਾਨ ਹੈ। ਪੰਜਵੇਂ ਤੇ ਨੌਵੇਂ ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ; ਭਾਵ ਦਾਦੇ ਤੇ ਪੋਤਰੇ ਨੇ ਆਪ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀ-ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਸਿੱਖ ਤਲੀ 'ਤੇ ਸੀਸ ਧਰ ਕੌਮੀ ਅਣਖ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਇਨਸਾਫ, ਹੱਕ, ਸੱਚ ਤੇ ਧਰਮ ਲਈ ਜੂਝੇ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਹਨ। ਸ਼ਹੀਦੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਦਾ ਮੁਕਾਮ ਹੈ। ਸ਼ਹੀਦੀ ਨਿਡਰਤਾ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਣਖ ਦਾ ਐਲਾਨਨਾਮਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚੋਂ ਆਏ ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਵਲੋਂ ਜਬਰੀ ਧਰਮ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਅਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਲੰਬੀ ਦਾਸਤਾਨ ਸੁਣਾਈ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨਾਲ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਅੱਤਿਆਚਾਰ ਰੁਕ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੌਂ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬਾਲਕ ਸ੍ਰੀ (ਗੁਰੂ) ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ (ਸਿੰਘ) ਜੀ ਨੇ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ-ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਸਤਿ-ਪੁਰਖ ਅਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਹੋਰ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸ ਦੇਣ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 'ਗੁਰੂ' ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਨ ਮੁਹੰਮਦੀ ਬਣਾਓ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣ ਗਏ ਤਾਂ ਫਿਰ ਆਪੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਇਹ ਇਕ (ਅਗੰਮੀ) ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਦੂਜੇ (ਦੁਨਿਆਵੀ) ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰ ਸੀ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਕੋ ਹੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਦਾਰੁਲ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਝੰਡੇ ਥੱਲੇ ਲਿਆਉਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੌਖਾ ਕੰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਕਈ ਦਿਨ ਤਸੀਹੇ ਦੇਣ ਪਿੱਛੋਂ ੧੧ ਨਵੰਬਰ ੧੬੭੫ ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਜਿਥੇ ਮਾਨਵ-ਧਰਮ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਉਥੇ ਸਮੂਹ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਾਲੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹੱਕਾਂ-ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਰਕਰਾਰੀ ਵੀ ਸੀ। ਆਓ! ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਮਹਾਨ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨੂੰ ਸਿਰ ਝੁਕਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਵਿਖਾਏ ਰਾਹ ਅਤੇ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਉੱਤੇ ਚੱਲਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰੀਏ।

ਬੇਨਤੀ

ਹਥਲਾ ਮਾਸਿਕ ਪੱਤਰ ਨਿਰੋਲ ਗੁਰਮਤਿ ਸਾਹਿਤਕ ਪਰਚਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਤੁਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਰੱਦੀ ਵਿਚ ਨਾ ਵੇਚਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਚੰਦਾ

ਭਾਰਤ : ਸਾਲਾਨਾ 200 ਰੁਪਏ, ਤਿੰਨ ਸਾਲ 500 ਰੁਪਏ, ਪੰਜ ਸਾਲ 800 ਰੁਪਏ, ਉਮਰ ਭਰ ਲਈ 2000 ਰੁਪਏ

ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ : ਸਾਲਾਨਾ 2000 ਰੁਪਏ, ਉਮਰ ਭਰ ਲਈ 15,000 ਰੁਪਏ

ਚੰਦੇ ਆਪਣੇ ਨੇੜਲੇ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿੱਧ ਜਾਂ ਸਾਡੇ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ 'ਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੀ।

ਜਾ ਕਉ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਲਾਗੋ ਇਸੁ ਜੁਗ ਮਹਿ

ਸੋ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਸੂਰਾ

ਅੰਕ : ੧੧ ਸਾਲ : ੯ ਨਵੰਬਰ ੨੦੨੩

ਕੱਤਕ-ਮੱਘਰ, ੫੫੫ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ

ਨਿਰੋਲ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਸਿਕ ਪੱਤਰ

'ਸੋ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਸੂਰਾ' ਵਿਚ ਨਿਰੋਲ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਛਾਪਣ ਦੀ ਪੂਰਨ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਫ਼ਿਰ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਰਚਨਾ ਨਾਲ 'ਸੰਪਾਦਕੀ ਮੰਡਲ' ਜਾਂ ਜਥੇ ਦੀ ਸਮੂਹਿਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਇੰਨ-ਬਿੰਨ ਸਹਿਮਤ ਹੋਵੇ।
ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਨਿਆਂਖੇਤਰ ਸਿਰਫ਼ ਅਜੀਤਗੜ੍ਹ (ਮੁਹਾਲੀ) ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ।

> ਖ਼ਾਲਸਾ ਧਰਮ ਮਈ ਗੁਰਮਤਿ ਮਾਰਗ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਚਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਜੋਤਿ ਜਾਮੇ ਅੰਦਰ ਹਲੂਲ ਕੇ ਚਲਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਖ਼ਾਲਸ ਭਗਤੀ ਮਈ ਸੱਚੇ ਮਾਰਗ ਦੀ ਪਛਾਣ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਸੰਗ ਮਿਲ ਕੇ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।
>
> -ਗੁਰਪੁਰਵਾਸੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਲੇਖਕਾਂ ਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ

* ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਦੇ ਮਾਸਿਕ ਪੱਤਰ 'ਸੋ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਸੂਰਾ' ਲਈ ਨਿਰੋਲ ਗੁਰਮਤਿ ਆਸ਼ੇ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ, ਰੂਹਾਨੀ/ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਰਚਨਾਵਾਂ ਭੇਜਣ ਦੀ ਸਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ।
* ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਲੇਖ, ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖ ਕੇ ਜਾਂ ਫ਼ਿਰ ਟਾਈਪ ਕਰਵਾ ਕੇ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 10 ਤਰੀਖ਼ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨੀ ਜੀ।
* ਲੇਖ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਅਤੇ ਹਵਾਲੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕੇ ਭੇਜੋ ਜੀ।
* ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਸਿਕ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਲਈ ਹੋਰ ਲਾਭਦਾਇਕ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਭਰਪੂਰ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਆਸ਼ੇ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਵਾਹਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਦੇ ਸੂਝਵਾਨ ਤੇ ਚੇਤੰਨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਸੁਝਾਵਾਂ ਦਾ ਹਾਰਦਿਕ ਸਵਾਗਤ ਕਰਾਂਗੇ।

ਹਠ ਜੋਗ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਹਜ ਜੋਗ 06
ਗੁਰਪੁਰਵਾਸੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਨਿਮਰਤਾ 12
ਭਾਈ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕਪੂਰਥਲਾ

ਤਿਮਰ ਅਗਿਆਨ ਤੋਂ ਉਜਿਆਰਾ 14
ਗੁਰਪੁਰਵਾਸੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਨਿਵਾਸ 18
ਭਾਈ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸੇਵਕ' ਤਰਨਤਾਰਨ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਅਤਿ ਉੱਚ ਮਰਤਬਾ 20

ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਗਵਾਹ ਬੰਦੀਛੋੜ ਦਿਵਸ 24
ਤਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੁੱਟਰ

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰੀ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਆਨ 26
ਤਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੁੱਟਰ

ਕਵਿਤਾ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ 28
ਗੁਰਜੀਤ ਕੌਰ (ਐਮ.ਫਿਲ.)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ 29
ਗੁਰਪੁਰਵਾਸੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਦੀਵਾਲੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਬਿਪਰਵਾਦੀ ਕੁਰੀਤੀਆਂ 30
ਭਾਈ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਗੰਡੀਵਿੰਡ

ਜਾਣੋਸਤਿਹੋਵੰਤੋਮਰਣੋਦ੍ਰਿਸਟੇਣਮਿਥਿਆ ॥
ਕੀਰਤਿਸਾਥਿਚਲੰਥੋਭਣੰਤਿਨਾਨਕਸਾਧਸੰਗੇਣ ॥੩॥ (॥੨੪॥)
(ਮਹਲਾ ੫ ਗਾਥਾ, ਅੰਕ: ੧੩੬੦)

ਅਰਥ ਵਿਚਾਰ

ਸੱਚ ਜਾਣੋ ਕਿ ਮਰਣਾ (ਅਵੱਸ਼ ਹੀ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ (ਜੋ ਵੀ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ) ਮਿਥਿਆ ਹੈ; ਭਾਵ ਨਾਸਵੰਤ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ "ਨਾਨਕ" ਮੋਹਰ ਛਾਪ ਲਾ ਕੇ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੀਰਤਿ (ਹਰਿ ਜਸ), ਜੋ ਕਿ ਸਾਧਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਸੰਗਿ ਸਾਥ ਗਾਈ (ਭਣੰਤਿ) ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੋ (ਜੀਵਾਂ ਦੇ) ਨਾਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਪੰਚਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗਾਥਾ ਨਾਮੇ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਦੇ ਭਰਮਾਏ ਹੋਏ ਜੀਵਾਂ ਪ੍ਰਥਾਏ ਬਹੁਤ ਲਾਭਦਾਇਕ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਮਰਣਾ ਸੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਵੀ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸੋ ਝੂਠ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਧੂੰਆਂ ਦਸਤਗੀਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਭਾਵ ਹੱਥ ਨਾਲ ਫ਼ੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜੀਵ ਕੋਈ ਵੀ ਦੁਨਿਆਵੀ ਪਦਾਰਥ ਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ, ਸਹੀ ਮਾਅਨਿਆਂ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇਕ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ (ਕੇਵਲ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਿਰਤਮ ਨਾਮ ਨਹੀਂ) ਅਤੇ ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਰੂਪੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਪਦਾਰਥ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਜੀਵ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਵੀ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਵੀ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਨਿੱਤ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਮਰਦੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਮਰਨ ਲੱਗੇ ਜੀਵ ਸਭ ਦੁਨਿਆਵੀ ਪਦਾਰਥ ਇੱਥੇ ਹੀ ਛੱਡ ਕੇ ਅੱਗੇ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਫ਼ੇਰ ਵੀ ਉਹ ਸੰਸਾਰੀ ਪਦਾਰਥ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਬਾਵਰਾ ਹੋਇਆ ਫ਼ਿਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਰੂਪੀ ਕੀਰਤਿ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਪਦਾਰਥ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਜੀਵ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੀਵ ਦੀ ਬੁੱਧੀ, ਮਾਇਆ ਦੀ ਚਮਕ-ਦਮਕ ਨਾਲ ਇਸ ਕਦਰ ਚੁੰਧਿਆਈ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਕਰਨ ਵੱਲ ਉਸ ਦੀ ਰੁਚੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਪਾਬੰਦੀ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵ ਕਦੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਤਖ਼ਈਅਲ (ਅੰਤਸ਼ਕਰਨ, ਦਿਲ) ਵਿਚ ਨਿਰੋਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਫੇਰਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣ ਦਿੰਦਾ ਬਲਕਿ ਫ਼ਾਲਤੂ ਸੰਸਾਰੀ ਫ਼ੁਰਨਿਆਂ ਦੀ ਬਿੰਧਾਈ ਨਾਲ ਹੀ ਲਬਰੇਜ਼ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੇਧਿਆਨੇ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੇਵਨ ਸਦਕਾ ਜੀਵ ਉਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਪਾਰਸ ਕਲਾ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦੀ ਅਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਇਲਾਹੀ ਰੰਗ ਵਲੋਂ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕੋਰਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸਮੱਗਰ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤਾਕੀਦ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਮਨ-ਬਚ-ਕ੍ਰਮ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਦੇ ਨਿਰਮਲ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਸੰਗਲਾਂ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਜਕੜੇ ਹੋਏ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸੁਰਤੀ ਬਿਰਤੀ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਮਹਾਂਰਸ ਨੂੰ ਚੱਖਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਰੂਪੀ ਸੱਚਾ ਧਨ ਤਾਂ ਹੀ ਇਕੱਤਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਇਕਾਗਰ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਕੇਵਲ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੇਵਨ ਦੇ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ-ਅਪਰੰਪਰ ਕਰਮ ਵਿਚ ਮਖ਼ਮੂਰੇ ਚੂਰ ਹੋਈਏ। ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ ਜੇਕਰ ਆਪਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਹੁਕਮ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਰਹਿਤ ਰਹਿਣੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹੈ, ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਤਪਰ ਹੋਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਸੰਤੋਖ ਧਾਰਨ ਕਰਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਮਹਿਮਾਨ ਹਾਂ; ਸੋ ਸਾਨੂੰ ਸੱਤ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਜੋਗਾ ਮਾਲ ਅਸਬਾਬ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕਤਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡੀਆਂ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਬਹੁਤ ਸੀਮਤ ਹਨ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੰਤੋਖ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਜਿੰਨਾ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਖ਼ਾਹਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਗਨੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕਰਾਂਗੇ, ਓਨਾ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਅਗਨੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਦੁਨਿਆਵੀ ਧੰਧਿਆਂ ਵਿਚ ਖੁੱਭਣਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਤੀਜਨ ਓਨਾ ਹੀ ਅਸੀਂ ਪਰਮਾਰਥ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਜਦਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਫ਼ੇਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਆਰਜ਼ੀ ਬਸੇਰੇ ਲਈ ਕਿਉਂ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਤੋਂ ਪਿਆਰੀ ਸਿੱਖੀ ਕਮਾਉਣ ਵਲੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜੀਏ ? ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਸਭ ਬੇਲੋੜੇ ਕੰਮ ਧੰਧੇ ਤਿਆਗ ਕੇ, ਆਪਣੀਆਂ ਖ਼ਾਹਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੰਕੋਚ ਕੇ, ਸੰਤੋਖ ਧਾਰਨ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਫ਼ੇਰ ਇਕ-ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਜੁੱਟ ਜਾਈਏ। ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਘੇਰਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਸੀਅ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਕਦੇ ਉਭ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਨਿੱਤਨੇਮੀ ਪਾਠ, ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂ ਸਹਿਜ ਪਾਠ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਅਤੇ ਤੁਰਦੇ ਫ਼ਿਰਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਕਰਮ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਸੁਰਤਿ ਖੁਭਾਉਣ ਆਦਿ ਇਤਨੇ ਮਨੋਹਰ ਕਰਮ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਵਡਭਾਗੇ ਜਨ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਬੰਦਗੀ ਦੇ ਮੁਖ਼ਤਲਿਫ਼ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਰਾਈ ਮਾਤ੍ਰ ਵੀ ਲੁਤਫ਼ ਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਫ਼ੇਰ ਕਦੇ ਵੀ ਦੁਨਿਆਵੀ ਰਸਾਂ ਕਸਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗਣ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਤਾਮੀਲ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਉਜਲ ਲੈ ਕੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਈਏ।

ਹਠ ਜੋਗ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਹਜ ਜੋਗ

ਗੁਰਪੁਰਵਾਸੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ
ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਮਨੈ ਮਹਿ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਖਿੰਥਾ ਖਿਮਾ ਹਢਾਵਉ ॥
ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਭਲਾ ਕਰਿ ਮਾਨਉ ਸਹਜ ਜੋਗ ਨਿਧਿ ਪਾਵਉ ॥੧॥
ਬਾਬਾ ਜੁਗਤਾ ਜੀਉ ਜੁਗਹ ਜੁਗ ਜੋਗੀ ਪਰਮ ਤੰਤ ਮਹਿ ਜੋਗੰ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨ ਪਾਇਆ ਗਿਆਨ ਕਾਇਆ ਰਸ ਭੋਗੰ ॥੧॥ਰਹਾਉ ॥
ਸਿਵ ਨਗਰੀ ਮਹਿ ਆਸਣਿ ਬੈਸਉ ਕਲਪ ਤਿਆਗੀ ਬਾਦੰ ॥
ਸਿੰਙੀ ਸਬਦੁ ਸਦਾ ਧੁਨਿ ਸੋਹੈ ਅਹਿਨਿਸਿ ਪੂਰੈ ਨਾਦੰ ॥੨॥
ਪਤੁ ਵੀਚਾਰੁ ਗਿਆਨ ਮਤਿ ਡੰਡਾ ਵਰਤਮਾਨ ਬਿਭੂਤੰ ॥
ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਰਹਰਾਸਿ ਹਮਾਰੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪੰਥੁ ਅਤੀਤੰ ॥੩॥
ਸਗਲੀ ਜੋਤਿ ਹਮਾਰੀ ਸੰਮਿਆ ਨਾਨਾ ਵਰਨ ਅਨੇਕੰ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਣਿ ਭਰਥਰਿ ਜੋਗੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਲਿਵ ਏਕੰ ॥੪॥੩॥੩੭॥
(ਆਸਾ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ: ੩੫੯-੬੦)

ਇਹ ਗੁਰਵਾਕ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਪੀ ਸੱਚਾ ਸਹਜ ਜੋਗ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਵਣ ਲਈ ਅਤੇ ਹਠ ਯੋਗ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਾਰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੋਗੀ ਜਨ ਜੋ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜਵਾ ਕੇ ਮੁੰਦਰਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁੰਦਰਾਂ ਦੀ ਥਾਉਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਰ-ਦੀਖਿਆ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਮੰਤਰ ਰੂਪੀ ਮੁੰਦਰਾਂ ਦਾ ਮਨ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰੋਣਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਇਆ ਹੈ। ਹਠ ਜੋਗੀ ਜਨ ਜੋ ਸਦਾ ਦਿਖਾਵੇ ਮਾਤਰ ਗੋਦੜੀ (ਖਿੰਥਾ) ਪਹਿਰ ਕੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਲਈ ਭੇਖਧਾਰੀ ਬਣ ਕੇ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਥਾਉਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਖਿਮਾ ਧਾਰਨ ਲਈ ਸੱਚੀ ਗੁਰਮਤਿ ਗੋਦੜੀ ਹੰਢਾਵਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸਹਿਜ ਜੋਗ ਬਿਵਸਥਾ ਦੀ ਪਰਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਭਾਣਾ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਭਲਾ ਕਰਕੇ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕੁਛ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰੇ, ਉਸੇ ਵਿਚ ਭਲਾ ਮਨਾਉਣਾ ਸੱਚੀ ਹੁਕਮ-ਰਜ਼ਾ ਉੱਪਰ ਚਲਣਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨਾਂ ਨੇ ਰੱਬ ਦੇ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਮਿੱਠਾ ਕਰ ਕੇ ਮੰਨਣ ਦੀ ਜੋ ਗੁਰਮਤਿ-ਜੁਗਤ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਸਿੱਖੀ ਹੈ, ਇਹ ਹੀ ਸਹਿਜ ਜੋਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਸਹਿਜ ਜੋਗ ਹਠ ਯੋਗ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ, ਸਿਮਰਨ, ਸੇਵਾ, ਸੰਗਤ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਆਦਿ ਦਵਾਰਾ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੁਰਤੀ ਬਿਰਤੀ ਸਹਜੇ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਰਥੀ ਗਗਨ-ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਜੁੜਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਸਹਿਜ ਜੋਗ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦਾ ਗੁਰਮਤਿ ਜੁਗਤਿ ਦੁਆਰਾ ਜੀਉੜਾ ਸਦਾ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਐਸੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨ ਸਦਾ ਹੀ ਜੋਗ ਬ੍ਰਿਤ ਧਾਰੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਮ ਤੱਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਸਦਾ ਮੇਲ ਮਿਲਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਠ ਯੋਗ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਦਵਾਰਾ ਆਨਮਤ ਯੋਗੀ ਯੋਗ-ਸਾਧਨਾ ਕਰ ਕੇ ਮਹਿਜ਼ ਸਰੀਰਕ ਰਸ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਗੁਰਮਤਿ ਸਹਿਜ ਜੋਗ ਦਾ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈਆਂ ਕਰ ਕੇ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥੀ ਭੋਗ ਭੋਗਦਾ ਹੈ।

ਆਨਮਤ ਭੇਖਧਾਰੀ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਆਸਨ ਬੈਸਨ ਭੇਖ ਸਭ ਹਠ ਯੋਗ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾ ਝਗੜੇ ਵਿਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਖਚਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਗੁਰਮਤਿ ਸਹਿਜ ਜੋਗੀ ਆਤਮ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਸੁਰਤੀ ਬਿਰਤੀ ਜਮਾਉਣ ਰੂਪੀ ਆਸਣ, ਸੱਚੀ ਆਸਣ ਰੂਪੀ ਗੁਰਮਤਿ ਬਿਰਤੀ ਲਗਾ ਕੇ ਬੈਠਦਾ ਹੈ, ਬਾਹਰਲੇ ਬਖੇੜਿਆਂ ਝਗੜਿਆਂ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਭੇਖਧਾਰੀ ਆਨਮਤ ਜੋਗੀ ਬਾਰਾਂਸਿੰਗੇ ਬਜਾ ਕੇ ਕੂੜ ਦੀਆਂ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਧੁਨੀਆ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਸਹਿਜ ਜੋਗੀ ਗੁਰਮੰਤਰ ਰੂਪੀ ਸ਼ਬਦ ਅਭਿਆਸ ਵਿਖੇ ਬ੍ਰਿਤੀ ਜੋੜ ਕੇ ਸੱਚੀਆਂ ਸ਼ਬਦ-ਧੁਨੀਆਂ ਦਸਮ ਦਵਾਰ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਦਿਨੈ ਰਾਤ ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਪੂਰੀਦੇ (ਵਜਦੇ) ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਹਠ ਯੋਗੀ ਆਨਮਤ ਭੇਖ ਜੋਗ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਖੱਪਰ, ਚਿੱਪੀ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲਈ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨਾਂ ਨੇ, ਗੁਰਮਤਿ ਸਹਿਜ ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ, ਗੁਰਮਤਿ ਬੀਚਾਰ ਰੂਪੀ ਖੱਪਰ ਸਦਾ ਲਈ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਡੰਡੇ ਦੀ ਥਾਉਂ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਡੰਡਾ ਹਰ ਦਮ ਉਬਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਨਮਤੀ ਹਠ ਜੋਗ

ਜੋਗੀ ਜਨ ਜੋ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜਵਾ ਕੇ ਮੁੰਦਰਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁੰਦਰਾਂ ਦੀ ਥਾਉਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਰ-ਦੀਖਿਆ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਮੰਤਰ ਰੂਪੀ ਮੁੰਦਰਾਂ ਦਾ ਮਨ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰੋਣਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਇਆ ਹੈ। ਹਠ ਜੋਗੀ ਜਨ ਜੋ ਸਦਾ ਦਿਖਾਵੇ ਮਾਤਰ ਗੋਦੜੀ (ਖਿੰਥਾ) ਪਹਿਰ ਕੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਲਈ ਭੇਖਧਾਰੀ ਬਣ ਕੇ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਥਾਉਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਖਿਮਾ ਧਾਰਨ ਲਈ ਸੱਚੀ ਗੁਰਮਤਿ ਗੋਦੜੀ ਹੰਢਾਵਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸਹਿਜ ਜੋਗ ਬਿਵਸਥਾ ਦੀ ਪਰਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਭਾਣਾ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਭਲਾ ਕਰਕੇ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕੁਛ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰੇ, ਉਸੇ ਵਿਚ ਭਲਾ ਮਨਾਉਣਾ ਸੱਚੀ ਹੁਕਮ-ਰਜ਼ਾ ਉੱਪਰ ਚਲਣਾ ਹੈ।

ਵਾਲੇ ਜੋਗੀ ਜਨ ਜੋ ਬਿਭੂਤੀ (ਸਵਾਹ) ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਮਲਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਥਾਉਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸਹਿਜ ਜੋਗੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਸਮਝਣ-ਮਈ ਆਤਮ-ਬਿਭੂਤੀ ਦੇ ਸਵਾਹੀ (ਸਵਾਹ ਮਲਣ ਵਾਲੇ) ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਠ ਜੋਗੀ ਜਨ (ਆਨਮਤੀ ਜੋਗੀ) ਜੋ ਸਰੀਰ ਤੇ ਸੁਆਹ ਮਲਦੇ ਹਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸੁਥਰਾ ਰਖਣ ਦੀ ਥਾਉਂ ਸੁਆਹ ਨਾਲ ਲਿਬੜਿਆ ਹੋਇਆ ਰਖਣ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰਕ ਸੁਖਾਂ ਤੋਂ ਵੈਰਾਗੀ ਤਿਆਗੀ ਬਣਨ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਭ ਪਾਖੰਡ ਰੂਪ ਹਠ-ਜੋਗ ਹੈ। ਸੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਖੇ ਸੁਰਤੀ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ, ਧਿਆਨ ਨੂੰ ਜੋੜੀ ਰਖਣ ਮਈ ਸੱਚੀ ਬਿਭੂਤੀ ਲਾਈ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ- "ਧਿਆਨ ਕੀ ਕਰਹਿ ਬਿਭੂਤਿ॥" (ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਕ: ੨੮) ਹਠ ਜੋਗੀਆਂ ਦੀ ਉਲਟੀ ਰਹੁ-ਰੀਤ ਦੇ ਥਾਉਂ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨਾਂ ਦੀ ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ, ਹਰਿ-ਜਸ ਰੂਪੀ ਰਹਿਰਾਸ ਹੀ ਸੱਚੀ ਰਹੁ-ਰੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੱਚੀ ਰਹਿਰਾਸ ਦਵਾਰਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜੋਗੀ ਜਨਾਂ ਦਾ ਸਹਿਜ ਵੈਰਾਗ, ਬਿਰਤੀ ਵਿਚ ਅਸਥਿਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਝੂਠੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਲਗਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਪੰਥ ਧਾਰਨੀ ਹਰ ਦਮ ਅਤੀਤ ਜੋਗੀ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ("ਗੁਰਮੁਖਿ ਪੰਥ ਅਤੀਤੰ")

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸੱਚ ਅਤੇ ਸਨਮੁਖ ਪ੍ਰਕਾਸਤ ਜੋਤਿ ਵਿਚ ਸਦਾ ਲਿਵਲੀਨ ਰਹਿਣਾ ਤੇ ਇਸੇ ਵਿਚ ਹੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਟਿਕਾਈ ਰਖਣਾ ਇਹੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਹਿਜ ਜੋਗੀਆਂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਟਿਕਟਿਕੀ ਹੈ। ਹਠ ਜੋਗੀ ਟਿਕਟਿਕੀ ਬੈਰਾਗਨ ਵਰਤ ਕੇ, ਉਸ ਉਪਰ ਸਹਾਰਾ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਜੋ ਪਸਾਰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਭ ਲੋਕ-ਦਿਖਾਵੇ ਲਈ ਸੰਮਿਆ (ਬੈਰਾਗਨ) ਦਾ ਵਰਤਣਾ ਨਿਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੋਕਟ ਹੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਨਾ ਜਾਣੂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਵਾਸ, ਸੁਰਤ ਤੇ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ ਤਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਐਵੇਂ ਘੁੱਗੂ ਮੱਟ-ਵਾਸੀ ਹੋ ਕੇ ਟਿਕਟਿਕੀ (ਬੈਰਾਗਨ) ਉਤੇ ਬਾਹਾਂ ਮੋਢੇ ਪਸਾਰੀ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨ ਸਰੀਰਕ ਨਿਰਬਲਤਾ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਧਤਾ ਬਿਆਪਨ ਕਰਕੇ ਉਕਤ ਨਿਰਬਲ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਧ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਸਰੀਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਸਵਾਧਾਨਤਾ ਵਿਚ ਰਖਣ ਲਈ ਬੈਰਾਗਨ ਚਾਹੇ ਵਰਤ ਲੈਣ, ਪਰੰਤੂ ਸੱਚੀ ਟੇਕ, ਆਤਮ ਬ੍ਰਿਧਤਨੀ ਟੇਕ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਜੁਗਤਿ ਜੋਗ, ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਸਵਾਸ ਸਵਾਸ ਕਮਾਈ ਉਪਰ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਜੋਤੀਸ਼ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਅੰਤਰ ਬਾਹਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਈ ਸਗਲੀ ਜੋਤਿ ਹੀ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਮਿਆ (ਬੈਰਾਗਨ) ਹੀ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਆਤਮ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿਣਾ, ਅਨਿਕ ਤਰੰਗੀ ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਗੁਰਮਤਿ ਸਹਿਜ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਸੱਚਾ ਵਰਨ ਆਸ਼੍ਰਮ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਭਰਥਰਿ ਨਾਮੇ ਜੋਗੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਏਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਵਾਰਾ ਇਹੀ ਗੱਲ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਹੀ ਹਰ ਦਮ ਬਿਰਤੀ ਜੋੜੀ ਰਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਮਨੁ ਮੋਤੀ ਜੇ ਗਹਣਾ ਹੋਵੈ ਪਉਣੁ ਹੋਵੈ ਸੂਤ ਧਾਰੀ॥
ਖਿਮਾ ਸੀਗਾਰੁ ਕਾਮਣਿ ਤਨਿ ਪਹਿਰੈ ਰਾਵੈ ਲਾਲ ਪਿਆਰੀ॥੧॥
ਲਾਲ ਬਹੁ ਗੁਣਿ ਕਾਮਣਿ ਮੋਹੀ॥
ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਹੋਹਿ ਨ ਅਵਰੀ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਾਰੁ ਕੰਠਿ ਲੇ ਪਹਿਰੈ ਦਾਮੋਦਰੁ ਦੰਤੁ ਲੇਈ॥
ਕਰ ਕਰਿ ਕਰਤਾ ਕੰਗਨ ਪਹਿਰੈ ਇਨ ਬਿਧਿ ਚਿਤੁ ਧਰੇਈ॥੨॥
ਮਧੁਸੂਦਨੁ ਕਰ ਮੁੰਦਰੀ ਪਹਿਰੈ ਪਰਮੇਸਰੁ ਪਟੁ ਲੇਈ॥
ਧੀਰਜੁ ਧੜੀ ਬੰਧਾਵੈ ਕਾਮਣਿ ਸ੍ਰੀ ਰੰਗੁ ਸੁਰਮਾ ਦੇਈ॥੩॥
ਮਨ ਮੰਦਰਿ ਜੇ ਦੀਪਕੁ ਜਾਲੇ ਕਾਇਆ ਸੇਜ ਕਰੇਈ॥
ਗਿਆਨ ਰਾਉ ਜਬ ਸੇਜੈ ਆਵੈ ਤ ਨਾਨਕ ਭੋਗੁ ਕਰੇਈ॥੪॥੧॥੩੫॥
(ਆਸਾ ਘਰੁ ੬ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ: ੩੫੯)

ਇਸ ਗੁਰਵਾਕ ਦੁਆਰਾ ਸਭ ਆਨਮਤੀ ਸ਼ਿੰਗਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਸੱਚਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਦਾ ਪਹਿਨਣਾ ਹੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਜਗਿਆਸਾ ਰੂਪੀ ਸੱਚੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਖਿਮਾ ਰੂਪੀ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਪਹਿਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਬਿਧਿ ਸੱਚੇ ਲਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਰਾਵ ਰਾਵ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਹੇ ਲਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਜੋ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਹਨ, ਹੋਰਨਾਂ ਵਿਚ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਰਾਵਣ ਜੋਗ ਲਾਲ ਪਿਆਰਾ ਬਹੁਤੇ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ ਕੇਵਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਤੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਹੈ। ਸੱਚੀ ਕਾਮਣ ਜਗਿਆਸਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਦੀ ਉਹ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਮੋਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਕਿਤਨੀ ਹੀ ਵਡਮੁੱਲੀ ਕੀਮਤ ਵਾਲਾ ਹਾਰ ਹੋਵੇ (ਸੋਨੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦਾ), ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਰ ਕੇ ਭੀ ਕਾਮਣ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੁਹਾਗਣ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਸੱਚੀ ਸੋਹਾਗਣ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਰੂਪੀ ਸੱਚਾ ਹਾਰ ਕੰਠ ਵਿਖੇ ਪਹਿਰਣ ਲਈ, ਅਤੇ ਪਹਿਰ ਕੇ ਸਦਾ ਹੀ ਸਵਾਸ ਸਵਾਸ ਉਚਾਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੋੜ੍ਹਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਦੀ ਸਾਖੀ

ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਇਕ ਬੜੀ ਸੁੰਦਰ ਸਾਖੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਏਥੇ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਅਤੀਯੰਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਨੂੰ (ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਹਿਲ ਸਨ) ਸੁਤੇ ਸੁਭਾਵ ਹੀ ਐਉਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਮੁਲਾਕਾਤ ਲਈ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਖਤਰਾਣੀਆਂ, ਮਹਾਜਨਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਕਰਕੇ ਕਿਤਨੀਆਂ ਹੀ ਵੱਡੀਆਂ ਹੋਵਣ, ਓੜਕ ਅਨਮਤਣਾਂ ਹੀ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਖ਼ਬਰਦਾਰ ਰਹਿਣਾ ਕਦੇ ਭੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਨਮਤ ਭਰੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਐਉਂ ਸੁਤੇ ਸੁਭਾਉ ਬਚਨ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰ ਵਿਖੇ ਜਾ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਏ। ਉਸ ਦਿਨ ਐਸੀ ਘਟਨਾ ਹੋਈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਭਾਰੀ ਗਿਰੰਬਾਰੀ ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਸੇਠ ਨੇ ਨੌਲੱਖਾ ਹਾਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਆਣ ਭੇਟਾ ਕੀਤਾ। ਤਿਸ ਨੌਲੱਖੇ ਹਾਰ ਦੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅਗੇ ਭੇਟਾ ਕਰਨ ਦੀ ਚਰਚਾ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਹੋ ਗਈ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਮਹਾਜਨ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਇਸ ਹਾਰ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਗਈਆਂ ਤੇ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖ ਕੇ ਅਸ਼ ਅਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਫੇਰ ਸਾਰੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਗਈਆਂ ਤੇ ਐਉਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਨ ਲਗੀਆਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਗ ਦੀ ਪੂਜ ਮਾਤਾ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਭੀ ਗਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਿਆ ਹੋਇਆ। ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਤੁਸੀਂ ਗਹਿਣੇ ਵਿਹੂਣ ਅਛੇ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ। ਅਜ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਭੇਟਾ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰ ਵਿਖੇ ਇਕ ਨੌਲੱਖਾ ਹਾਰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੌਲੱਖੇ ਹਾਰ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਇਹ ਹੀ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਾਰ ਆਪ ਦੇ ਗਲੇ ਵਿਖੇ ਹੀ

ਸਜਾਇਆ ਜਾਏ, ਤਦੇ ਹੀ ਸੋਭਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਅਜ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਕੇ ਉਕਤ ਹਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਹਿਰਨ ਲਈ ਹੀ ਮੰਗੋ। ਗੱਲ ਕੀ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਚਿਕਨੀਆਂ ਚੋਪੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਉਸ ਹਾਰ ਦੇ ਪਹਿਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਗੁਰੂ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰ ਤੋਂ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਖਣਪੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਰੁਸ ਕੇ ਪਲੰਘ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਪਤਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਜ ਕਿਸੇ ਇਸਤ੍ਰੀ-ਟੋਲੇ ਦੀ ਆਨਮਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਣ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਵਰਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਦੋਏ ਕਰ ਜੋੜ ਗਲ ਵਿਚ ਪਲਾ ਪਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਗੇ ਐਉਂ ਅਰਜ਼ੋਈ ਕਰਨ ਲਗੇ, 'ਹੇ ਗੁਰੂ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅਜ ਤਾਈਂ ਇਸ ਦਾਸਰੀ ਨੇ ਆਪ ਪਾਸੋਂ ਕੋਈ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਪਹਿਲੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਗੀ ਹਾਂ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੁਸੀਂ ਉਦਾਰਤਾ ਸਹਿਤ ਕਬੂਲ ਕਰੋਗੇ'। ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੱਸ ਵਿਗੱਸ ਕੇ (ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ) ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਪੁਛਣ ਲਗੇ, ਦਸੋ ਸਹੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਮੰਗ ਕੀ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਉਹ ਮੰਗ ਐਉਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਜ ਜੋ ਨੌਲੱਖਾ ਹਾਰ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਖੇ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਭੇਟਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਗਲ ਵਿਚ ਪਹਿਨਣ ਲਈ ਬਖ਼ਸ਼ ਦਿਓ। ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬੜੇ ਹੀ ਹੱਸੇ ਤੇ ਫ਼ੁਰਮਾਉਣ ਲਗੇ ਕਿ ਅਜ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਆਨਮਤੀ ਮੁਲਾਕਾਤਣਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਤੁਸਾਂ ਉਤੇ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਭੋਲੀਏ, ਚਾਹੇ ਕ੍ਰੋੜਾਂ, ਅਰਬਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਹਾਰ ਹੋਵੇ ਉਹ ਕੂੜਾ ਵਿਵਹਾਰ ਹੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਅਜ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਉਹ ਹਾਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਗੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਰ ਅੰਦਰ ਧਾਰ ਕੇ ਤੁਹਾਡਾ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਹਲਤ ਪਲਤ ਸਭ ਹੀ ਸੁਧਰ ਜਾਏਗਾ।

ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਗੁਰੂ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਐਸੀ ਅੱਖਰ ਬਣਤਰ ਕਲਾ ਵਰਤਾਈ ਕਿ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਨਾਲੋ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਆਪਣੇ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ ਇਸ ਬਾਣੀ ਦੇ ਤੱਤ ਭਾਵ ਨੂੰ ਅੰਤਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਖੇ ਉਤਾਰੀ ਜਾਣ। ਐਸੀ ਅਚਰਜ ਖੇਡ ਵਰਤੀ ਕਿ ਸਮੱਗਰ ਬਾਣੀ ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਜੀ ਦੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖੋਂ ਉਚਾਰਨ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਨਾਲੋ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਕੰਠਹਾਰ ਹੋ ਕੇ ਧਾਰਨ ਹੋ ਗਈ। ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਕਮਲ ਅੰਤਰਗਤੀ ਐਸਾ ਜਗਮਗਾ ਉਠਿਆ ਕਿ ਜੜਾਊ ਗਹਿਣੇ ਵਾਲੇ ਨੌਲੱਖੇ ਹਾਰ ਦੇ ਪਹਿਰਨ ਦੀ ਅਕਾਂਖਿਆ ਸਾਰੀ ਹੀ ਬਿਬਰਜਤ ਹੋ ਗਈ। ਐਉਂ ਸੱਚਾ ਹਾਰ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਪ੍ਰੀਤੀ ਗਹਿਣੇ ਦਾ ਉਰ ਧਾਰ ਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕੂੜਾਵੇ ਨੌਲੱਖੇ ਹਾਰ ਦਾ ਪਹਿਰਨਾ ਉੱਕਾ ਕੀ ਵਿਸਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਿਰਾ ਹੀ ਕੂੜਾਵਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਇਆ।

ਸੋਈ ਭਾਵ ਇਸ ਅੰਦਰਲੇ ਗੁਰਵਾਕ ਅੰਦਰ- "ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਾਰੁ ਕੰਠਿ ਲੇ ਪਹਿਰੈ" ਗੁਰ-ਪੰਗਤੀ ਤੋਂ ਹੈ। ਅੱਨਮਤਣਾਂ ਦੇ ਦੰਦਾਸੇ ਦੇ ਥਾਉਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ (ਦਾਮੋਦਰ) ਦੇ ਸੱਚੇ ਨਾਮ, ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਦੰਤਾਂ ਅੰਦਰ ਧਾਰਨਾ ਹੈ, ਇਹ ਹੀ ਸੱਚੀ ਗੁਰਮਤਿ ਹੈ। ਹੋਰ ਆਨਮਤੀ ਕੰਗਣਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਦੀ, ਉਸ ਦੇ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਾਲਾ ਹੀ ਹਸਤ ਕਮਲਾਂ ਅੰਦਰ ਧਾਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਬਿਧਿ ਚਿਤ ਟਿਕਾਵਣਾ ਹੈ, ਸੱਚੀ ਧਾਰਨਾ ਵਿਖੇ ਧਾਰੀ ਰਖਣਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ (ਮਧੁਸੂਦਨ) ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਸੁੱਚੀ ਮੁੰਦਰੀ ਪਹਿਰ ਕੇ, ਹੋਛੀਆਂ ਮੁੰਦਰੀਆਂ ਛਾਪਾਂ ਦਾ ਉੱਕਾ ਹੀ ਪ੍ਰੀਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪਾਟ-ਪਟੰਬਰੀ ਰੇਸ਼ਮਾਂ ਦੇ ਬਸਤਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਕੇਵਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ (ਪਰਮੇਸ਼ਰ) ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਸੱਚੇ ਸੁੱਚੇ ਸਾਦਗੀ ਵਾਲੇ ਬਸਤਰ ਨੂੰ ਹੀ ਹਰ ਦਮ ਪਹਿਨੀ ਰਖਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਸੱਚੀ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਦੀ ਸੱਚੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਈ ਕੂੜਾਵੀਆਂ ਕੰਘੀਆਂ ਪੱਟੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਅਨਮੱਤਣਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਂਗਾਂ ਸਵਾਰਨੀਆਂ ਗੁਰਮਤਿ ਅੰਦਰ ਉਕੀਆਂ ਹੀ ਬਿਵਰਜਤ ਹਨ। ਇਸ ਮਾਂਗ ਪੱਟੀ ਰੂਪੀ ਧੜੀ ਦੇ ਥਾਉਂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਨਾਮ ਧਾਰਨੀ ਧੀਰਜ (ਧਾਰੀ ਰੱਖਣੀ) ਹੈ। ਅਤੇ ਅੱਖੀਆਂ ਵਿਖੇ ਸੁਰਮੇ ਪਾਉਣ ਦੇ ਥਾਉਂ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਸੱਚਾ ਸੁਰਮਾ ਪਾਈ ਰਖਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਬਿਧਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਭਉ ਭਾਉ ਸਰਧਾ ਰੂਪੀ ਸੁਰਮੇ ਦੀਆਂ ਸਲਾਈਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਅੰਦਰ ਦੇਈ (ਪਾਈ) ਰਖਣੀਆਂ ਹਨ, ਸੋਈ ਭਾਵ "ਭੈ ਕੀਆ ਦੇਹਿ ਸਲਾਈਆ ਨੈਣੀ ਭਾਵ ਕਾ ਕਰਿ ਸੀਗਾਰੋ ॥" ਰੂਪੀ ਗੁਰ ਪੰਗਤੀ ਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਬਿਧਿ ਸੱਚਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥੀ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਕਰਕੇ ਮਨ ਰੂਪੀ ਮੰਦਰ ਵਿਖੇ, ਜੋਤਿ ਵਿਗਾਸੀ (ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਦੀਪਕ (ਦੀਵੇ) ਨੂੰ ਪਰਜੁਲਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਕਾਇਆ ਰੂਪੀ ਸੇਜੜੀ ਨੂੰ ਜਗਮਗਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਜੋਤਿ ਜਗਮਗਾਹਟ ਦਵਾਰਾ ਜੋਤੀਸ਼ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਖੇ ਜਦੋਂ ਆਇ ਉਤਰਦਾ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਹੀ ਸੱਚਾ ਆਤਮ-ਭੋਗ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ-ਵਿਗਾਸੀ-ਭੋਗ ਰਚਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਵਾਕ ਦੇ ਭਾਵ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਕਿ ਆਨਮਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕੂੜੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਤਿਆਗ ਦੇਣੇ ਗੁਰਮਤਿ ਜਗਿਆਸੂ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ।

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਮਨੈ ਮਹਿ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਖਿੰਥਾ ਖਿਮਾ ਹਢਾਵਉ ॥
ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਭਲਾ ਕਰਿ ਮਾਨਉ ਸਹਜ ਜੋਗ ਨਿਧਿ ਪਾਵਉ ॥੧॥
ਬਾਬਾ ਜੁਗਤਾ ਜੀਉ ਜੁਗਹ ਜੁਗ ਜੋਗੀ ਪਰਮ ਤੰਤ ਮਹਿ ਜੋਗੰ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨ ਪਾਇਆ ਗਿਆਨ ਕਾਇਆ ਰਸ ਭੋਗੰ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸਿਵ ਨਗਰੀ ਮਹਿ ਆਸਣਿ ਬੈਸਉ ਕਲਪ ਤਿਆਗੀ ਬਾਦੰ ॥
ਸਿੰਙੀ ਸਬਦੁ ਸਦਾ ਧੁਨਿ ਸੋਹੈ ਅਹਿਨਿਸਿ ਪੂਰੈ ਨਾਦੰ ॥੨॥
ਪਤੁ ਵੀਚਾਰੁ ਗਿਆਨ ਮਤਿ ਡੰਡਾ ਵਰਤਮਾਨ ਬਿਭੂਤੰ ॥
ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਰਹਰਾਸਿ ਹਮਾਰੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪੰਥੁ ਅਤੀਤੰ ॥੩॥
ਸਗਲੀ ਜੋਤਿ ਹਮਾਰੀ ਸੰਮਿਆ ਨਾਨਾ ਵਰਨ ਅਨੇਕੰ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਣਿ ਭਰਥਰਿ ਜੋਗੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਲਿਵ ਏਕੰ ॥੪॥੩॥੩੭॥
(ਆਸਾ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ: ੬੫੯-੬੦)

ਇਸ ਗੁਰਵਾਕ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਮੁੱਚੇ ਜੋਗ ਸੰਨਿਆਸ ਰੂਪੀ ਆਨਮਤ ਭੇਖਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਿ ਦਿਖਲਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਜੋਗ ਸੰਨਿਆਸ ਦਾ ਸੱਚਾ ਗੁਰਮਤਿ ਮਾਰਗ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਕੂੜਾਵੇ ਆਨਮਤ ਜੋਗੀ, ਜੋ ਕੰਨ ਪਾੜ ਕੇ ਮੁੰਦਰਾਂ ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਪਾਖੰਡ ਰੂਪੀ ਮੁੰਦਰਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਰੂਪੀ ਸੱਚੀਆਂ ਮੁੰਦਰਾਂ ਮਨ ਵਿਖੇ ਧਾਰਨ ਲਈ ਗੁਰਮਤਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਜੋਗੀਆਂ ਦੀ ਗੋਦੜੀ (ਖਿੰਥਾ) ਪਹਿਰਨ ਵਾਲੀ ਕੂੜਾਵੀ ਆਨਮਤ ਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਖੰਡਨਾਇ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਥਾਉਂ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅਜਰ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਅੰਦਰੇ ਅੰਦਰ ਜਰਨ ਵਾਲੀ ਖਿਮਾ ਰੂਪੀ ਸੱਚੀ ਖਿੰਥਾ ਨੂੰ ਹੰਢਾਉਣਾ ਸੱਚਾ ਗੁਰਮਤਿ ਮਾਰਗੀ ਜੋਗ ਸੰਨਿਆਸ ਧਾਰਨ ਕਰਾਇਆ ਹੈ। ਜੋਗੀਆਂ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਦੇ ਪਾਖੰਡ ਯੋਗ ਸੰਨਿਆਸ

ਨੂੰ ਖੰਡਨ ਕਰ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਸਦਾ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਸਹਜ ਜੋਗ ਸਿਧੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਵਾਈ ਹੈ। ਜੋ ਜੀਵ ਜਗਿਆਸੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਖੇ ਸਦਾ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਹੀ ਸਦੀਵੀ ਜੋਗ ਧਾਰਨੀ ਸੱਚਾ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰੀ ਜੋਗੀ ਹੈ। ਇਸ ਜੋਗ-ਧਾਰਨਾ ਦੁਆਰਾ ਜੀਵ-ਆਤਮਾ ਜੁਗੋ ਜੁਗ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ (ਪਰਮ ਤੱਤ) ਵਿਖੇ ਸਦੀਵ ਮੇਲ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਠ ਜੋਗ ਦੁਆਰਾ ਹਠੀ ਅਤੇ ਪਾਖੰਡੀ ਜੋਗੀ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੀ ਘੂੰ ਘੂੰ ਸੁਣਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਸੱਚਾ ਸੁੱਚਾ ਜੋਗ ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਸੱਚਾ ਜੋਗ ਸੰਨਿਆਸ ਇਹ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨ ਨੂੰ ਕਮਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸੱਚੀ ਜੋਗ-ਸਮਾਧੀ ਨਿਰੰਜਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਖੇ ਜਾ ਜੁੜਦੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰੂਪੀ, ਸੱਚੇ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਅਧਿਆਤਮ ਰਸ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਭੋਗੀਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ (ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਉ) ਇਸ ਗੁਰਮਤਿ ਜੋਗ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਹੱਡਾਂ ਵਿਚ ਰਸਾਈ ਜੋਤਿ ਰਸੈਣੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਐਉਂ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਾਂ ਕਲਪਨਾਵਾਂ ਫੁਰਨੇ ਕੁਫੁਰਨੇ ਰੂਪੀ ਬਾਦ-ਬਿਬਾਦ ਝਗੜੇ-ਝੇੜੇ ਤਿਆਗ ਕੇ ਆਤਮ ਰਸੈਣੀ ਗੁਰਮਤਿ ਜੋਗੀ ਦੀ ਸਮਾਈ ਸਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮੀ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸੱਚੇ ਜੋਗੀ ਦਾ ਆਸਣ ਬਝਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਏਸੇ ਆਤਮ ਪਰਮਾਤਮ ਅਸਥਾਪਣੀ ਆਸਣ ਵਿਖੇ ਗੁਰਮਤਿ ਜੋਗੀ ਦਾ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣਾ, ਭਾਵ, ਸਦਾ ਸਮਾਧ-ਸਥਿਤ ਰਹਿਣਾ ਨਸੀਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਿਸ ਸਮਾਧ-ਸਥਿਤ ਸਿੰਘਾਸਣ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਇਆਂ ਸੱਚੇ ਗੁਰਮਤਿ ਜੋਗੀ ਸੰਨਿਆਸੀ ਦੀ ਸਦਾ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪੀ ਸਿੰਙੀ ਬਜਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਧੁਨੀ ਅਤੀ ਅਸਚਰਜ ਸੋਭਾ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਿੰਙੀ ਦਾ ਨਾਦ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਹੀ ਪੂਰੀਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ (ਬਜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ)।

ਇਹ ਜੋ ਜੋਗੀਆਂ ਪਾਸ ਪਾਖੰਡ ਮਈ ਖੱਪਰ ਚਿੱਪੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਚਿੱਪੀ ਖੱਪਰ ਨੂੰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜੀ ਰਖਣ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਹੀ ਜੋਗੀਆਂ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਪਾਖੰਡੀ ਸੰਨਿਆਸੀ ਜੋਗੀ ਤਾਂ ਇਸ ਫੋਕਟ ਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਫੋਕਾ ਪਾਣੀ ਪਾ ਕੇ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਾ ਕੇ ਬੜੇ ਫੋਕੇ ਪਾਖੰਡ ਰਚਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਫੋਕੀ ਚਿੱਪੀ ਮਈ ਫੋਕੇ ਖੱਪਰ ਦੇ ਥਾਉਂ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸਦੀਵ ਲਈ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਧਾਰੀ ਰਖਣਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਇਆ ਹੈ। ਪਾਖੰਡੀ ਜੋਗੀ ਸੰਨਿਆਸੀ ਸਰੀਰ ਤੇ ਸਵਾਹ ਮਲ ਕੇ ਸੱਚੇ ਜੋਗ ਸੰਨਿਆਸ ਵਲੋਂ ਸਦਾ ਹੀ ਉਖੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਸਮਝਣਾ, ਇਹ ਹੀ ਸੱਚੀ ਭਸਮ ਚੜ੍ਹਾਉਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਜੋਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਫੋਕਟ ਕੂੜਾਵੀ ਡੰਡੇ ਦੇ ਥਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਸੱਚਾ ਡੰਡਾ ਧਾਰੀ ਰਖਣਾ ਪਰਮ ਸਾਰ ਤੱਤ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਅਰਥਾਤ ਗੁਰਮਤਿ ਧਾਰਨੀ ਸੱਚੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਰਹਿਰਾਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਅਖੰਡ ਰਟਨ ਹੀ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕੂੜਾਵੀ ਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਸਵਾਰਨ ਪਲੋਸਣ ਦੇ ਥਾਉਂ ਸਦਾ ਹੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬਣ ਕੇ ਸੱਚਾ ਗੁਰਮਤਿ ਪੰਥ ਧਾਰਨਾ, ਇਹ ਹੀ ਸਚੜੀ ਅਤੀਤ ਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਗੁਰਮਤਿ ਜੋਗੀ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਨੇ ਸਦਾ ਹੀ ਧਾਰੀ ਰਖਣੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਦੀ ਸਗਲੀ ਜੋਤਿ ਵਿਖੇ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਜੋੜੀ ਰਖਣਾ ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸੱਚੇ ਜੋਗੀਆਂ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਸੰਮਿਆ (ਬੈਰਾਗਣ) ਟਿਕਟਿਕੀ ਹੈ। ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਵਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਏਕ ਜੋਤਿ ਸਮਾਏ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਜੋਤਿ-ਕਲਾ-ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਹੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜੋਗੀ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਨੇ ਸੱਚੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਜੋੜੀ ਰਖਣੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਭਰਥਰ ਜੋਗੀ ਪ੍ਰਥਾਇ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਉਚਾਰਣ ਕਰ ਕੇ ਸਗਲ ਜੋਗੀ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਭੇਖ-ਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਏਕੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਵ ਲਾਉਣੀ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁੜੁ ਕਰਿ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਕਰਿ ਧਾਵੈ ਕਰਿ ਕਰਣੀ ਕਸੁ ਪਾਈਐ ॥

ਭਾਠੀ ਭਵਨੁ ਪ੍ਰੇਮ ਕਾ ਪੋਚਾ ਇਤੁ ਰਸਿ ਅਮਿਉ ਚੁਆਈਐ ॥੧॥

ਬਾਬਾ ਮਨੁ ਮਤਵਾਰੋ ਨਾਮ ਰਸੁ ਪੀਵੈ ਸਹਜ ਰੰਗ ਰਚਿ ਰਹਿਆ ॥

ਅਹਿਨਿਸਿ ਬਨੀ ਪ੍ਰੇਮ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ਸਬਦੁ ਅਨਾਹਦ ਗਹਿਆ ॥੧॥ਰਹਾਉ ॥

ਪੂਰਾ ਸਾਚੁ ਪਿਆਲਾ ਸਹਜੇ ਤਿਸਹਿ ਪੀਆਏ ਜਾ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾ ਵਾਪਾਰੀ ਹੋਵੈ ਕਿਆ ਮਦਿ ਛੂਛੈ ਭਾਉ ਧਰੇ ॥੨॥

ਗੁਰ ਕੀ ਸਾਖੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਪੀਵਤ ਹੀ ਪਰਵਾਣੁ ਭਇਆ ॥

ਦਰ ਦਰਸਨ ਕਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਹੋਵੈ ਮੁਕਤਿ ਬੈਕੁੰਠੈ ਕਰੈ ਕਿਆ ॥੩॥

ਸਿਫਤੀ ਰਤਾ ਸਦ ਬੈਰਾਗੀ ਜੂਐ ਜਨਮੁ ਨ ਹਾਰੈ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਣਿ ਭਰਥਰਿ ਜੋਗੀ ਖੀਵਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰੈ ॥੪॥੪॥੩੮॥

(ਆਸਾ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ: ੩੬੦)

ਇਸ ਗੁਰਵਾਕ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ-ਪੀਣੀ-ਵਾਦੀ ਨੂੰ ਖੰਡਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਰਾਬੀਆਂ ਨੂੰ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੇ ਹੋਛੇ ਮਤਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਕੂੜਾਵੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਨਿੰਦਤ ਗਰਦਾਨਿਆ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਪੀ ਸੱਚੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਸਰਾਹਿਆ ਹੈ, ਤੇ ਇਸ ਸੱਚੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਝੂਠੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕੱਢਣ ਦਾ ਇਸ ਬਿਧ ਯਤਨ ਉਦਮ ਪ੍ਰਤੀਪਾਦਨ ਕੀਤਾ ਹੈ:

ਕੂੜਾਵੇ ਸ਼ਰਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਵਿਚ ਗੁੜ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਥਾਉਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰਮਤਿ-ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਸੱਚਾ ਗੁੜ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਹੁਏ (ਧਾਵੈ) ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਗੁਰਮਤਿ-ਧਿਆਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ, ਗੁਰਮਤਿ ਧਿਆਨ ਨੂੰ ਧਾਵੈ (ਮਹੁਏ) ਦੇ ਥਾਉਂ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਰੂਪੀ ਸੱਚਾ ਧਿਆਨ ਜਮਾਉਣਾ ਮਹੁਏ ਰੂਪੀ ਧਾਵੈ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਸ਼ਰਾਬ ਵਿਖੇ ਮਿਲਾਉਣਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਜਮਾਇਆਂ ਉਹ ਸੱਚਾ ਅਮਲ (ਨਸ਼ਾ) ਗੁਰਮਤਿ-ਜਗਿਆਸੂ ਜਨ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਚੜ੍ਹਨ ਸਾਰ ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ-ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਰਸ-ਜੋਤਿ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਕਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਬਨਾਉਣ ਵਾਂਗੂੰ ਨਾ ਹੀ ਗੁੜ ਦੇ ਮਿਲਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਧਾਵੈ ਦੇ ਫੁੱਲ (ਮਹੁਏ) ਨੂੰ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਕਿੱਕਰ ਦੇ ਕਸ ਨੂੰ ਨਕਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਸ ਨਾਲ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਬਹੁਤ ਚੜ੍ਹੇ, ਕਸ ਦੇ ਥਾਉਂ ਗੁਰਮਤਿ ਅੰਦਰ ਕਰਣੀ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ, ਭਾਵ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਕਮਾਈ (ਕਰਨੀ) ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਅਧਿਕ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਸਹਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਨਾਮ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਭੀ ਅਧਿਕ ਤੋਂ ਅਧਿਕ ਗੂੜ੍ਹੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਨਗੇ। ਤਾਂ ਤੇ ਕਰਣੀ (ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਕਰਣੀ) ਕਰਨ ਨੂੰ, ਭਾਵ, ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਨੂੰ, ਨਾਮ ਦਾ ਰੰਗ ਖਿੜਾਉਣ ਲਈ ਸੱਚਾ ਕਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, "ਕਰਿ ਕਰਣੀ ਕਸੁ ਪਾਈਐ"

ਦਾ ਭਾਵ; ਕਮਾਈ ਕਰਨਾ ਹੀ ਕਸ ਪਾਉਣਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਾਬੀ ਲੋਗ ਜੋ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਭੱਠੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਭੱਠੀ ਦੇ ਥਾਉਂ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨੀ (ਭਵਨੁ) ਰੂਪੀ ਭੱਠੀ ਦਾ ਚਾੜ੍ਹਨਾ ਗੁਰਮਤਿ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬੀ ਲੋਗ ਭੱਠੀ ਚੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਕੱਢਣ ਲਈ ਜੋ ਠੰਡੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੋਚਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਪੋਚੇ ਦੇ ਥਾਉਂ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਪੋਚਾ ਹੀ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨੀ ਦੀ ਸੱਚੀ ਭੱਠੀ ਦੀ ਤਪਸ਼ (ਤੇਜ਼ੀ) ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਮ ਮਈ ਸੱਚੇ ਪੋਚੇ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਬਣੇ ਰਸ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਚੁਆਈਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਭਿੰਨਾ ਸੱਚਾ ਅਮਲ (ਨਸ਼ਾ) ਚੜ੍ਹਾਈਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਰਸ ਪੀ ਕੇ ਮਨ ਸਦਾ ਲਈ ਖੀਵਾ (ਮਤਵਾਲਾ) ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹਜ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਆਤਮ ਚਲੂਲੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰਚਿਆ ਸੁਰਚਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ-ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਐਸੀ ਲਿਵ ਲਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਨਦਿਨ ਲਿਵ ਬਣੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਕੀਰਤਨ ਰਹੱਸ ਮਈ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਬੱਜਣਾ ਐਸਾ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਦਾ ਬਜਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮਈ ਸੱਚੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਪੂਰ ਕੇ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨ ਇਸ ਨੂੰ ਗਟ ਗਟ ਪੀਂਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੀ ਕੇ ਸਹਜ ਬਿਵਸਥਾ ਵਿਚ ਜੀਰੀਂਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਹ ਸਭ ਨਦਰ ਮੇਹਰ ਦੀ ਖੇਡ ਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਮਸਤੁਲ ਮਸਤ ਕਰਨਹਾਰੇ ਉਲਸ ਪਿਆਲੇ ਦੀ ਅਜਰ ਜਰਨੀ ਜੀਰਾਂਦ ਤਿਸੇ ਵਡਭਾਗੇ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨ ਨੂੰ ਹੀ ਜੀਰਾਉਂਦਾ ਪਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਉਪਰ ਸੱਚਾ ਨਦਰਾਲੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਦਰਿ ਮਿਹਰ ਕਰੇ। ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਦਾ ਵਾਪਾਰੀ ਅਭਿਆਸਾ-ਚਾਰੀ ਜੋ ਜਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਹੋਛੇ ਅਤੇ ਛੂਛੇ ਰਸਾਂ ਕਸਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਕਾਂ ਨਾਲ ਉੱਕਾ ਹੀ ਭਾਉ ਲਗਾਉ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਧਰਦਾ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ (ਸਾਖੀ) ਗੁਰ-ਦੀਖਿਆ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪੀ ਕੇ ਹੀ ਸਦਾ ਸ਼ਾਦਾਬ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਨੂੰ ਸੋਈ ਜਨ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸਾਇਣੀ ਸੱਚੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਤੀ ਹੋਵੇ, ਬਸ "ਪੀਵਤ ਹੀ ਪਰਵਾਣੁ ਭਇਆ" ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਦਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਪ੍ਰੀਤਮ (ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਨ) ਜੋ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਬੈਕੁੰਠ ਬਾਂਛਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਾਲਾਹ ਵਿਚ ਰੱਤਾ ਹੋਇਆ ਅਜਿਹਾ ਖੀਵਾ ਜਨ ਸਦਾ ਹੀ ਬੈਰਾਗੀ ਅਤੇ ਹੋਛੀ ਸ਼ਰਾਬ ਵਰਗੇ ਹੋਛੇ ਰਸਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਮੋਲਕ ਮਨੁਸ਼ਾ ਜਨਮ ਨੂੰ ਭੰਗ ਦੇ ਭਾੜੇ ਜੂਏ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਾਰਦਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੋਗੀਆਂ ਵਿਚ ਭਰਥਰ ਜੋਗੀ ਨੂੰ ਸੌਂਹੇਂ ਹੋ ਕੇ ਇਉਂ ਉਚਾਰਦੇ (ਫ਼ੁਰਮਾਉਂਦੇ) ਹਨ ਕਿ ਸੁਣ ਭਰਥਰ ਜੋਗੀ! ਕੇਵਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਸੱਚਾ ਮਸਤ ਮਤਵਾਲਾ ਖੀਵਾ ਬਣੀਦਾ ਹੈ:

ਖਟੁ ਦਰਸਨ ਵਰਤੈ ਵਰਤਾਰਾ॥ ਗੁਰ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਅਪਰ ਅਪਾਰਾ॥੧॥੪੦॥

(ਆਸਾ ਮ: ੩, ਪੰਨਾ: ੩੬੦-੬੧)

ਵਾਲੇ ਗੁਰਵਾਕ ਅੰਦਰ ਆਈ ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਲਿਖੀ ਦੋ-ਤੁਕੀ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰੀ ਬਦਚਾਰੀ ਲੋਗ ਛਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ (ਖਟ ਦਰਸ਼ਨਾਂ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਲਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰੰਤੂ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸਾਚਾਰੀ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨ ਅਗਮ ਅਪਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਵਾਪਾਰੀ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਵਡੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਵੈਰਾਗ ਦੀ ਮੁਕਤ-ਦਰਸ਼ਨੀ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਭੀ ਏਥੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਭੇਖਾਂ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਤੋਂ ਕਢ ਕੇ ਨਿਰੋਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਭਾਉ-ਭਗਤੀ ਤੇ ਉਤਮ ਮਾਰਗ ਵਲ ਲਿਆਉਣਹਾਰਾ ਕੇਵਲ ਗੁਰਮਤਿ-ਗਿਆਨ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਦਰਸ਼ਨ-ਧਿਆਨ ਹੀ ਹੈ। ਖਟ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਛਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ, ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਦੇ ਚਹੁੰਆਂ ਵੇਦਾਂ ਵਿਚ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਧਰਿਆ ਪਿਆ; ਖਟ ਦਰਸ਼ਨ (ਛੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ) ਅਤੇ ਚਾਰੇ ਵੇਦ ਸੱਚੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਕਲਿਆਣ ਕਰਾਉਣ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਦਰਸ਼ਨ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਕੀ ਕਰਵਾਉਣਾ ਸੀ! ਇਹ ਕੇਵਲ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਪੀ ਦਰਸ਼ਨ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਦਰਸ਼ਨ ਰੂਪੀ ਸੱਚੀ ਕਲਿਆਨ (ਗਤੀ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਹਥਿ ਕਰਿ ਤੰਤੁ ਵਜਾਵੈ ਜੋਗੀ ਥੋਥਰ ਬਾਜੈ ਬੇਨ॥

ਗੁਰਮਤਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਬੋਲਹੁ ਜੋਗੀ ਇਹੁ ਮਨੂਆ ਹਰਿ ਰੰਗਿ ਭੇਨ॥੧॥

ਜੋਗੀ ਹਰਿ ਦੇਹੁ ਮਤੀ ਉਪਦੇਸੁ॥

ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਏਕੋ ਵਰਤੈ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਹਮ ਆਦੇਸੁ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਗਾਵਹਿ ਰਾਗ ਭਾਤਿ ਬਹੁ ਬੋਲਹਿ ਇਹੁ ਮਨੂਆ ਖੇਲੈ ਖੇਲ॥

ਜੋਵਹਿ ਕੂਪ ਸਿੰਚਨ ਕਉ ਬਸੁਧਾ ਉਠਿ ਬੈਲ ਗਏ ਚਰਿ ਬੇਲ॥੨॥

ਕਾਇਆ ਨਗਰ ਮਹਿ ਕਰਮ ਹਰਿ ਬੋਵਹੁ ਹਰਿ ਜਾਮੈ ਹਰਿਆ ਖੇਤੁ॥

ਮਨੂਆ ਅਸਥਿਰੁ ਬੈਲੁ ਮਨੁ ਜੋਵਹੁ ਹਰਿ ਸਿੰਚਹੁ ਗੁਰਮਤਿ ਜੇਤੁ॥੩॥

ਜੋਗੀ ਜੰਗਮ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਭ ਤੁਮਰੀ ਜੋ ਦੇਹੁ ਮਤੀ ਤਿਤੁ ਚੇਲ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਕੇ ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹਰਿ ਲਾਵਹੁ ਮਨੂਆ ਪੇਲ॥੪॥੯॥੬੧॥

(ਮ: ੪ ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਘਰੁ ੬ ਕੇ ੩, ਪੰਨਾ: ੩੬੮)

ਇਸ ਗੁਰਵਾਕ ਦੁਆਰਾ ਜੋਗੀਆਂ ਦੀ ਥੋਥੀ ਕਿਰਿਆ, ਗਾਉਣ ਬਜਾਉਣ ਦੀ, ਖੰਡਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਕੀਰਤਨ ਸਿਫਤ ਸਾਲਾਹ ਨੂੰ ਹੀ ਮੁਖ ਜਣਾਇ ਕੇ ਮੰਡਨਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੋਗੀ ਲੋਕ ਜੋ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਤੰਤੀ ਨੂੰ ਬਜਾਉਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਘਰ ਘਰ ਮੰਗਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਫੋਕਟ ਹੀ ਗਰਦਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਸਨਮੁਖ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਕੇ ਬਥੇਰਾ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਹੇ ਜੋਗੀ! ਜੋ ਤੂੰ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਥੋਥੀ ਕਿੰਗਰੀ ਬਜਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਤੇਰੀ ਬੇਅਰਥੀ ਬੀਨ ਬਜਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਥਾਉਂ ਜੇ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਦਵਾਰਾ ਗੁਰ-ਦੀਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਵੇਂ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਇਹ ਮਨੂਆ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਭਿਜ ਜਾਵੇ, ਤਾਹੀਂ ਤੇਰਾ ਗਾਵਣਾ ਬਜਾਵਣਾ ਥਾਇਂ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਵਣਾ ਭੀ ਤਦੇ ਥਾਂ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਤੂੰ ਗੁਰਮਤਿ-ਉਪਦੇਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਗਾਵੇਂ ਬਜਾਵੇਂ ਤੇ ਸੁਣਾਵੇਂ। ਹੇ ਜੋਗੀ ਲੋਗੋ! ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਪਰਸਪਰ (ਆਪਸ ਮੇਂ) ਆਦੇਸ ਆਦੇਸ ਦੀ ਧੁਨੀ ਲਾ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਨਾਮ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਇਸ ਦੇ ਥਾਉਂ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਸੱਚੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹੀ, ਜੋ ਸਦਾ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਵਰਤਦਾ ਹੈ, ਆਦੇਸ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ। ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਗੋਰਖ ਆਦਿ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਬਦਲਦੇ ਅਵਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਤੇ ਆਦੇਸ ਕਰਨਾ ਮਹਾਂ ਮਨਮਤਿ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਸਦਾ ਇਕ-ਰਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦੀ ਤੇ ਸਦੀਵੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਨਾਮ ਕਰਨਾ ਗੁਰਮਤਿ ਹੈ।

ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨ-ਮੰਨੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮੂੰਹ-ਆਈਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਬੋਲ ਕਰ ਕੇ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੇ ਰਾਗ ਅਲਾਪਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਕੱਚੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਬੋਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹੋ,

ਇਹ ਸਭ ਨਿਸਫਲ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਕੱਚੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ, ਬੋਲਾਂ-ਕੁਬੋਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤੁਹਾਡੀ ਸੁਰਤੀ ਬਿਰਤੀ ਸਦਾ ਖਿੰਡੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਤੁਸਾਡਾ ਹੋਰ ਹੋਰ ਹੀ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਅਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਇਹ ਚੰਚਲ ਮਨੂਆ ਕੇਵਲ ਪਾਰਸ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਅਸਥਿਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੂਤ ਹੋਇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਖੂਹ ਇਸ ਲਈ ਜੋਈਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀ ਵਧੇ ਫੂਲੇ, ਪਰ ਹੁੰਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਖੂਹ ਵਾਲੇ ਬਲਦ ਹੀ ਬੇਲਾਂ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਖੂਹ ਜੋੜਨ ਦਾ ਆਹਰ ਸਭ ਬੇਅਰਥ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਨੂਆ ਬੈਲ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹੈ, ਜੋ ਸਦਾ ਬੇਲ ਪ੍ਰਾਈ ਹੀ ਜੋਹਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਸਥਿਰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਉਤੋਂ ਉਤੋਂ ਹੀ ਰਾਗ ਨਾਦ ਅਲਾਪਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਲਾਪਿਆ ਹੋਇਆ ਰਾਗ ਕਿਸੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਹ ਤੁਸਾਡੀ ਮਨ-ਮੰਨੀ ਰਾਗ-ਨਾਦੀ-ਧਾਰਮਿਕ ਕਿਰਿਆ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਹੀ ਬਿਰਥੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਅਮਲੀ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀ। ਨਾ ਤੁਹਾਡੇ ਗਾਵਣਹਾਰਿਆਂ ਦਾ ਅਮਲੀ ਜੀਵਨ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਸੁਨਣਹਾਰਿਆਂ ਦਾ।

ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰਮਤਿ ਗੁਰਦੀਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈਆਂ ਕਰੋ ਅਤੇ ਕਾਂਇਆ ਰੂਪੀ ਨਗਰੀ ਵਿਖੇ ਹੀ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਕਰਣੀ ਰੂਪੀ ਬੀਜ ਨੂੰ ਬੋਵੋ ਤਾਂ ਤੁਸਾਡਾ ਸਗਰਾ ਹੀ ਕਾਂਇਆ ਰੂਪੀ ਖੇਤ ਹਰਿਆ ਭਰਿਆ ਹੋ ਜਾਏ, ਅਤੇ ਨਾਮ-ਕਮਾਈਆਂ ਰੂਪੀ ਜੋਤਿ-ਰਸ-ਰੰਗੀ ਸਬਜ਼ੀ ਹੀ ਸਬਜ਼ੀ ਸਾਰੇ ਖੇਤ ਵਿਖੇ ਜੰਮ ਉਠੇ। ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਕਮਾਈ ਦੁਆਰਾ ਅਸਥਿਰ ਹੋਇਆ ਮਨੂਆ ਸਦਾ ਹੀ ਨਾਮ-ਰੰਗ-ਰਸਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵਿਖੇ ਜੁੜਿਆ ਰਹੇ, ਤਿਸ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਰਸ ਦਾ ਸਿੰਚਨ ਸਦਾ ਹੀ ਕਾਂਇਆ ਰੂਪੀ ਖੇਤੀ ਵਿਖੇ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇ।

ਇਹ ਜੋਗੀ ਜੰਗਮਾਂ ਦੀ, ਆਪ-ਹੁਦਰੀ ਖੇਡ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਰਚੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਹ ਸਭ ਤੁਹਾਡੀ ਮੂੜ੍ਹ ਮਤਿ ਹੈ। ਜੋਗੀ ਜੰਗਮਾਂ ਦਾ ਫ਼ਿਰਕਾ, ਸਿਰ ਤੇ ਸਰਪ ਦੇ ਸ਼ਕਲ ਦੀ ਰੱਸੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਅਤੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਪਿੱਤਲ ਦੀਆਂ ਨੱਤੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਹੀ ਐਵੇਂ ਬੜ੍ਹਾਏ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਏਸੇ ਫੋਕਟ ਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਹੀ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਨਿਰੀ ਮਨਮਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਖੰਡਨਕਾਰੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਮਨ-ਮਤੀ ਰਹੁ-ਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਤੁਸੀਂ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਮੁੰਦਰਾਂ ਪਾ ਕੇ ਚੇਲੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਸੋ ਕਿਸੇ ਲੇਖੇ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸੱਚੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਦੇ ਕਾਇਲ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦੇ ਭਾਣੇ ਅੰਦਰ ਚਲ ਕੇ ਜਿਧਰ ਉਹ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਧਰ ਹੀ ਲਗਦੇ ਹਾਂ।

ਅਗਲੇ ਗੁਰਵਾਕ ਅੰਦਰ ਭੀ ਫੋਕਟ ਕਰਣੀ, ਨੱਚਣ ਟੱਪਣ ਵਾਲੇ ਇਹ ਘੁੰਗਰੂ ਤਾਲ ਬਜਾ ਕੇ ਫੋਕੇ ਗੀਤ ਗਾਵਣਹਾਰੇ ਭਗਤੀਆਂ ਦੇ ਭਗਤੀ ਫ਼ਿਰਕੇ ਨੂੰ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੱਚਣ ਟੱਪਣ ਦੀ ਫੋਕਟ ਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਬਿਧ ਖੰਡਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਗੁਰਮਤਿ ਮਾਰਗ ਮਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਮੰਡਨ ਕਰਦੇ ਹਨ- ਘੁੰਗਰੂ ਤਾਲ ਆਦਿਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟੋਲਦਿਆਂ ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦਿਆਂ ਤਕੜਾ ਸਮਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਐਵੇਂ ਵਕਤ ਜ਼ਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਿਧ ਵਕਤ ਜ਼ਾਇਆ ਕਰਨ ਦੇ ਥਾਉਂ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਿਚ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਜੁਟਿਆ ਜਾਵੇ, ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ-ਰਸ-ਭਿੰਨੇ ਸਚੜੇ ਭਗਤੀ ਭਾਇ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨ ਨੂੰ ਏਨੀ ਵਿਹਲ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਉਹ ਦੋ ਘੜੀ ਮਨ ਦੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਮਾਨਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਗਰ ਦੌੜਦਾ ਫਿਰੇ ਅਤੇ ਅਜਾਈਂ ਸਮਾਂ ਗੁਆ ਦੇਵੇ।

ਯਥਾ- **ਕਬ ਕੋ ਭਾਲੈ ਘੁੰਘਰੂ ਤਾਲਾ ਕਬ ਕੋ ਬਜਾਵੈ ਰਬਾਬੁ ॥**

ਆਵਤ ਜਾਤ ਬਾਰ ਖਿਨੁ ਲਾਗੈ ਹਉ ਤਬ ਲਗੁ ਸਮਾਰਉ ਨਾਮੁ ॥੧॥ ॥੪॥੧੦॥੬੨॥

(ਆਸਾ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ: ੩੬੮)

ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤਿ ਤਾਂ ਹਰ ਦਮ ਹੀ ਸਾਸ ਗਿਰਾਸ ਭਾਉ-ਭਗਤੀ ਵਾਲੀ ਉਤਸ਼ਾਹਨਾ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਖਿਨ ਪਲ ਭੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਨਾ ਕਰਨ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ, ਜੈਸੇ ਕਿ ਮਛਲੀ ਖਿਨ ਮਾਤਰ ਪੀ ਜਲ ਬਿਹੂਨ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਐਨ ਇਹੋ ਭਾਵ ਇਸ ਗੁਰਵਾਕ ਦੀ ਅਗਲੇਰੀ ਰਹਾਉ ਵਾਲੀ ਦੋ-ਪੰਗਤੀ ਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ-ਭਾਵ ਇਸ ਗੁਰਵਾਕ ਦੀ ਅਗਲੇਰੀ ਰਹਾਉ ਵਾਲੀ ਦੋ-ਪੰਗਤੀ ਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ-

ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਐਸੀ ਭਗਤਿ ਬਨਿ ਆਈ ॥
ਹਉ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਖਿਨੁ ਪਲੁ ਰਹਿ ਨ ਸਕਉ
ਜੈਸੇ ਜਲ ਬਿਨੁ ਮੀਨੁ ਮਰਿ ਜਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ॥੪॥੧੦॥੬੨॥

(ਆਸਾ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ: ੩੬੮)

ਪੰਜਾਂ ਤਾਰਾਂ ਤੇ ਸੱਤਾ ਸੁਰਾਂ ਵਾਲੇ ਰਾਗ ਅਲਾਪਣ ਦੇ ਖਲਜਗਣ ਵਿਚ ਕਿਹੜਾ ਪਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਗ-ਅਲਾਪਣੀ ਤੇ ਸੁਰਾਂ-ਮੇਲਣੀ ਫੋਕਟ-ਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਓੜਕ ਕੁਝ ਚਿਰ ਲਗ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੁਰਾਂ ਮੇਲਦਿਆਂ, ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣਦਿਆਂ ਐਵੇਂ ਫ਼ਾਲਤੂ ਵਕਤ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਵਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਯਥਾ-

ਕਬ ਕੋਊ ਮੇਲੈ ਪੰਚ ਸਤ ਗਾਇਣ ਕਬ ਕੋ ਰਾਗ ਧੁਨਿ ਉਠਾਵੈ ॥
ਮੇਲਤ ਚੁਨਤ ਖਿਨੁ ਪਲੁ ਚਸਾ ਲਾਗੈ
ਤਬ ਲਗੁ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਰਾਮ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ॥੨॥ ॥੪॥੧੦॥੬੨॥

(ਆਸਾ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ: ੩੬੮)

ਇਸ ਬਿਧ ਭਗਤੀ ਪਾਵਣ ਵਾਲੇ ਨਾਚੇ ਲੋਗ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਘੁੰਗਰੂ ਪਾ ਕੇ ਨਚਦੇ ਟਪਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਇਸ ਨੱਚਣ ਕੁੱਦਣ ਦੇ ਭੈ ਵਿਚ, ਹੱਥਾਂ ਤੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਪਸਾਰਦਾ ਫਿਰੇ। ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਪਸਾਰਨ ਵਾਲੇ ਯਤਨ ਵਿਚ ਐਵੇਂ ਢਿਲ ਬਿਲਮ ਲਗਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ। ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਫੋਕਟ ਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਮਨ ਨੂੰ ਖਚਤ ਕਰਨ ਦੇ ਥਾਉਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਵਿਚ ਜੁਟਣਾ ਹੀ ਭਲੇਰਾ ਹੈ। ਯਥਾ-

ਕਬ ਕੋ ਨਾਚੈ ਪਾਵ ਪਸਾਰੈ ਕਬ ਕੋ ਹਾਥ ਪਸਾਰੈ ॥
ਹਾਥ ਪਾਵ ਪਸਾਰਤ ਬਿਲਮੁ ਤਿਲੁ ਲਾਗੈ
ਤਬ ਲਗੁ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਰਾਮ ਸਮ੍ਹਾਰੈ ॥੩॥ ॥੪॥੧੦॥੬੨॥

(ਆਸਾ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ: ੩੬੮)

ਇਹ ਸਾਰੀ ਨੱਚਣ ਕੁੱਦਣ ਅਤੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਪਸਾਰਨ ਵਾਲੀ ਫੋਕਟ ਕਿਰਿਆ, ਇਹ ਪਾਖੰਡੀ ਲੋਗ ਸਿਰਫ਼ ਲੋਗ-ਪਚਾਰੇ ਲਈ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਲੋਗਾਂ ਨੂੰ ਪਤਿਆਉਣ ਅਤੇ ਪਰਚਾਉਣ ਪਰਚਾਵਣ ਵਾਲੀ ਪਾਖੰਡ-ਕਿਰਿਆ ਕਰਕੇ ਸੱਚੀ ਦਰਗਾਹੇ ਸੱਚੀ ਪਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਫ਼ੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕੁਢੰਗ ਵਿਚ ਪੈਣ ਦੇ ਥਾਉਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਦਮ-ਬਦਮ ਯਾਦ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸੱਚੀ ਸਿਫ਼ਤ ਸਾਲਾਹ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਜੈ ਜੈਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਇਸ ਗੁਰਵਾਕ ਦੀਆਂ ਛੇਕੜਲੀਆਂ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ। ਯਥਾ-

ਕਬ ਕੋਊ ਲੋਗਨ ਕਉ ਪਤੀਆਵੈ ਲੋਕਿ ਪਤੀਣੈ ਨਾ ਪਤਿ ਹੋਇ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦ ਧਿਆਵਹੁ
ਤਾ ਜੈ ਜੈ ਕਰੇ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥੪॥੧੦॥੬੨॥

(ਆਸਾ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ: ੩੬੮) ▪▪

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਨਿਮਰਤਾ

ਭਾਈ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕਪੂਰਥਲਾ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ''ਨਿਮਰਤਾ ਅਤੇ ਮਿੱਠਾ-ਬੋਲਣ'' ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਅਤੇ ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਦਾ ਤੱਤ ਆਖਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੋਂ ਮੰਗੀਆਂ ਹੀ ਦੋ ਵਸਤਾਂ ਸਨ। ''ਬਾਬਾ ਪੈਧਾ ਸੱਚਖੰਡ ਨੌਨਿਧਿ ਨਾਮ ਗਰੀਬੀ ਪਾਈ॥'' ਨੌ-ਨਿੱਧਾਂ ਦੇ ਤੁੱਲ ਵਸਤੂ 'ਨਾਮ' ਅਤੇ 'ਗ਼ਰੀਬੀ' ਦਾ ਹੀ ਦਾਨ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਆਪ ਨੇ ਸਿੰਬਲ ਰੁੱਖ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਆਕਾਰ ਵਿਚ ਵੱਡੇ, ਉੱਚੇ, ਲੰਬੇ ਹੋਣ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਰਾਹੀ ਅਤੇ ਪੰਛੀ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਸ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ? ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਨਿੱਕੀ ਝਾੜੀ ਹੀ ਚੰਗੀ ਹੈ ਜੋ ਰਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਨੂੰ ਮਿੱਠੇ ਬੇਰ ਤਾਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤਰਾਜ਼ੂ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਤੋਲਣ ਨਾਲ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਨੀਵਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹੀ ਭਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਐਸੇ ਸਮੇਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ ਜਦੋਂ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਅੰਧਕਾਰ ਸੀ, ਅਨਿਆਇਸੀ ਅੱਗ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਅੱਗ ਰੂਪੀ ਰਥ ਦਾ ਰਥਵਾਨ ਕੂੜਿ, ਕੁਸੱਤ ਅਤੇ ਝੂਠ ਸੀ।

ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੀ ਚਾਨਣ-ਰੂਪੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਅੰਧਕਾਰ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਕੀਤਾ। ਅਨਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਇਨਕਲਾਬੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਅਤੇ ਕੁਸੱਤ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ 'ਸੱਚ' ਰੂਪੀ ਮੰਤਰ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ। ਤਪਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਸੜਦੇ ਹੰਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਮਰਤਾ ਧਾਰਨ ਦਾ ਸੱਚਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਆਪਣੇ ਅਮਲੀ ਜੀਵਨ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਮਰਤਾ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ।

ਉਂਜ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਸਰਬ-ਪੱਖੀ ਸੀ। ਆਪ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਗੁਣ ਸਨ। ਆਪ ਇਕ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਸਨ। ਆਪ ਦੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰੂਪੀ ਮੋਤੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹਨ। ਇਹ ਅਨਿਆਲੇ ਬਾਣ ਐਸੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ-ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਗਾਇਆ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਸਰੀਰ-ਰੂਪੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਦਰ ਵਿਚੋਂ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੰਚ-ਚੋਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਵਿੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁੜ ਉਹ ਪੰਚ ਦੂਤ ਉਸ ਘਰ ਵਿਚ ਵੜਨ ਦਾ ਹੀਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ੨੩੪੯ ਕਾਵਿ-ਬੰਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਦੋ ਦਰਜਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ। ਇਕ ਦਰਜਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਛੰਦ-ਚਾਲਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਸਾਰੀਆਂ, ਛੰਦ-ਚਾਲਾਂ ਲੋਕ-ਕਾਵਿ ਦੇ ਅਤਿ ਨੇੜੇ ਰੱਖੀਆਂ ਤਾਂ ਜੋ ਆਮ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਗਾ ਸਕਣ ਅਤੇ ਗਾ ਕੇ ਅਗੰਮੀ ਅਨੰਦ ਤੇ ਹੁਲਾਸ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਣ।

ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਆਪ ਇਕੋ ਇਕ ਸਫਲ ਸਮਾਜ-ਸੁਧਾਰਕ ਸਨ। ਆਪ ਨੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਆ ਚੁੱਕੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਸਰਲ ਅਤੇ ਬੜੇ ਅਸਚਰਜ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤ ਕੇ ਦੂਰ ਕੀਤਾ। ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਹਿਮ ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਕੈਸੇ ਅਨੋਖੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੂਰ ਕੀਤਾ, ਜਦੋਂ ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣਾ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ, ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਧ-ਜੋਗੀਆਂ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿੰਦਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਆਖਿਆ:

ਸਾਈ ਪੁਤਰੀ ਜਜਮਾਨ ਕੀ ਸਾ ਤੇਰੀ॥
ਏਤਿ ਧਾਨ ਖਾਧੈ ਤੇਰਾ ਜਨਮਿ ਗਇਆ॥

ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਝੂਠੀਆਂ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ। ਪੰਜ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨ ਕਰੋ:

''ਪਹਿਲੀ ਸੱਚ, ਹਲਾਲ ਦੋਇ, ਤੀਜੀ ਖੈਰ ਖੁਦਾਇ॥
ਚੌਥੀ ਨੀਅਤ ਰਾਸਿ ਕਰ, ਪੰਜਵੀਂ ਸਿਫਤਿ ਸਨਾਇ॥''

ਅਤੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸੱਚਾ-ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਨਾ ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੈ। ''ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਹਾਵਣ ਮੁਸਕਲ ਜਾ ਹੋਇ ਤਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਹਾਵੈ॥'' ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਧ-ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨਾਲ ਇੰਨੀ ਨਫ਼ਰਤ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਏ? ''ਸੋ ਕਿਉ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤ ਜੰਮੈ ਰਾਜਾਨ॥'' ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਲੁਕਦੇ ਹੋ? ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਛੱਡ ਕੇ ਆਏ ਹੋ? ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਫੇਰ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਮੰਗਣ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਗ੍ਰਹਿਸਥੀਆਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਚੇਲੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਘਰ ਤਿਆਗਣ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ਹੈ? ''ਸਿੱਧ ਛਪਿ ਬੈਠੇ ਪਰਬਤੀ ਕੌਣ ਜਗਤਿ ਕਉ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰੈ॥'' ਦਰਅਸਲ ਤਿੰਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਸਬੰਧੀ ਆਪ ਸਹੀ ਹਾਲਤ ਜਾਣ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਹੁਣ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਮਾਇਆ ਤੇ ਹਉਮੈ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਤਿੰਨੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੀ ਨਿੱਘਰਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ:

''ਕਾਜੀ ਕੂੜਿ ਬੋਲਿ ਬਿਖੁ ਖਾਇ॥
ਬਾਹਮਣਿ ਨਾਵੈ ਜੀਆਂ ਘਾਇ॥
ਜੋਗੀ ਜੁਗਤਿ ਨ ਜਾਣੈ ਅੰਧੁ॥ ਤੀਨੇ ਉਜਾੜੇ ਕਾ ਬੰਧਿ॥''

ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਗੁਣ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਇਕ ਇਨਕਲਾਬੀ

ਗੁਰੂ ਸਨ। ਆਪ ਨੇ ਰਾਜਸੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਧੜਕ ਹੋ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ। ਆਪ ਨਿਰਭੈ ਅਤੇ ਨਿਰਵੈਰ ਜਨਤਕ ਆਗ ਸਨ। ਬਾਬਰ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ "ਪਾਪ ਜਕੀ ਜੰਞ" ਆਖਿਆ ਜੋ ਕਿ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਦਾਨ ਮੰਗਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਨੂੰ "ਜਮਦੂਤ' ਦਾ ਨਾਂਅ ਦਿੱਤਾ (ਜਮ ਕਰ ਮੁਗਲ ਚੜਾਇਆ) ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪੀੜ ਵੇਖ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅੱਗੇ ਵੀ ਨਿਹੋਰਾ ਕੀਤਾ:

"ਏਤੀ ਮਾਰਿ ਪਈ ਕਰਲਾਣੇ,
ਤੈ ਕੀ ਦਰਦ ਨ ਆਇਆ॥"

ਪਰਮਾਤਮਾ ਅੱਗੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ:

"ਜੇ ਸਕਤਾ ਸਕਤੇ ਕਉ ਮਾਰੇ,
ਤਾ ਮਨਿ ਰੋਸਿ ਨ ਹੋਈ॥"

ਪਰ ਜੇ "ਸਕਤਾ ਸੀਹੁ ਮਾਰੇ ਪੈ ਵਗੈ ਖਸਮੈ ਸਾ ਪੁਰਸਾਈ॥" ਜੇ ਤਾਕਤਵਰ ਸ਼ੇਰ ਵੱਗ ਉੱਤੇ ਆ ਪਏ ਤਾਂ ਵੱਗ ਦੇ ਮਾਲਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੌਣ ਵੱਗ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ? ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਨੇ ਕਿਰਤੀਆਂ ਤੇ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬ ਤੋਂ ਡਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਇਨਕਲਾਬ ਤੋਂ ਉਹ ਡਰਨ ਜੋ ਗੱਦੀਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੇਗੀ।

"ਜਿਸ ਸਿਕਦਾਰੀ ਤਿਸੈ ਖੁਆਰੀ,
ਚਾਕਰਿ ਕੇਹੇ ਡਰਨਾ॥
ਜਾ ਸਿਕਦਾਰੀ ਪਵੈ ਖੁਆਰੀ,
ਤਾ ਚਾਕਰ ਹਥੋ ਮਰਨਾ॥"

ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਗੁਣ ਆਪ ਜੀ ਵਿਚ ਸਨ। ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਸਰਬ-ਪੱਖੀ ਸੀ। ਪਰ ਇੰਨੇ ਗੁਣ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਆਪ ਦੀ ਨਿਮਰਤਾ ਵੀ ਕਮਾਲ ਦਰਜੇ ਦੀ ਸੀ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ "ਨਿਮਰਤਾ ਅਤੇ ਮਿੱਠਾ-ਬੋਲਣ" ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਅਤੇ ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਦਾ ਤੱਤ ਆਖਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੋਂ ਮੰਗੀਆਂ ਹੀ ਦੋ ਵਸਤਾਂ ਸਨ। "ਬਾਬਾ ਪੈਧਾ ਸੱਚਖੰਡ ਨੌਨਿਧਿ ਨਾਮ ਗਰੀਬੀ ਪਾਈ॥" ਨੌਂ-ਨਿੱਧਾਂ ਦੇ ਤੁੱਲ ਵਸਤੂ 'ਨਾਮ' ਅਤੇ 'ਗ਼ਰੀਬੀ' ਦਾ ਹੀ ਦਾਨ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਆਪ ਨੇ ਸਿੰਬਲ ਰੁੱਖ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਆਕਾਰ ਵਿਚ ਵੱਡੇ, ਉੱਚੇ, ਲੰਬੇ ਹੋਣ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਰਾਹੀ ਅਤੇ ਪੰਛੀ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਸ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ? ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਨਿੱਕੀ ਝਾੜੀ ਹੀ ਚੰਗੀ ਹੈ ਜੋ ਰਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਨੂੰ ਮਿੱਠੇ ਬੇਰ ਤਾਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤਰਾਜ਼ੂ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਤੋਲਣ ਨਾਲ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਨੀਵਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹੀ ਭਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਦਾ ਮੁੱਲ ਵਧੇਰੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉੱਚੇ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਸਦਾ ਘਟਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਫਲਦਾਰ ਰੁੱਖ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਲੈ ਲਵੋ, ਸਦਾ ਝੁਕਦਾ ਹੈ। ਬੈਂਤ ਦਾ ਰੁੱਖ ਝੁਕਣ ਕਰਕੇ ਹੜ੍ਹ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੇਸਰ ਦੀ ਨਿੱਕੀ ਬੂਟੀ ਮੱਥੇ ਦਾ ਟਿੱਕਾ ਬਣ ਕੇ ਸ਼ੋਭਾ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਆਕਾਰ ਵਾਲੇ ਦਰਖਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਚੰਦਨ ਦਾ ਰੁੱਖ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਬਾਵਨ-ਚੰਦਨ) ਸਿਰਫ਼ ਆਕਾਰ ਵਿਚ ਬਵੰਜਾ ਉਂਗਲ ਹੈ ਪਰ ਸਾਰੇ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਮਹਿਕ ਬਖ਼ਸ਼ਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਬਾਂਸ ਅੰਦਰੋਂ ਖੋਖਲਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ 'ਬਡਾਈ ਵਿਚ ਬੂਡਿਆ' ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਕੇ ਮਹਿਕ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਖ਼ਾਲੀ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ "ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਰਪੂਰ ਹੈ ਮਨਮੁਖਾਂ ਸਾਦਿ ਨਾ ਆਇਆ॥" ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਇੰਨ-ਬਿੰਨ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਨਿੱਕੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੂੰਦ ਸਿੱਪੀ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਮੋਤੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨਿੱਕੀ ਪਾਰਸ ਦੀ ਵਟੀ ਅਸ਼ਟ-ਧਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸੋਨਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਨਿੱਕੇ ਸੱਪ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਮਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿੱਕੀ ਚੀਚੀ ਉਂਗਲ ਨੂੰ ਹੀ ਛਾਪ ਪਾਉਣ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਪੈਰ ਸਦਾ ਨੀਵੇਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿਰ ਸਦਾ ਉੱਚਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਝੁਕਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਪੈਰ ਸਿਰ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਝੁਕੇ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਆਪ ਨੀਵੇਂ ਹਨ ਉਹੀ ਅਸਲ ਉੱਚੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਸਦਾ ਭੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਾਵਣ ਹੰਕਾਰੀ ਦਾ ਮਾਣ ਰਾਮਚੰਦਰ ਨੇ ਭੰਨਿਆ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਢੰਗ "ਨਿਵਣ ਸੁ ਅਖਰ ਖਵਣਿ ਗੁਣ ਜਿਹਬਾ ਮਣੀਆ ਮੰਤ॥" ਹੈ। ਹੰਕਾਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖ਼ਾਲੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉੱਚੇ ਟਿੱਬੇ ਮੀਂਹ ਪੈਣ 'ਤੇ ਵੀ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਅਤੇ ਸੁੱਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਤਾਂ ਦਾਨ ਕੀਤਾ ਵੀ ਕਿਸੇ ਲੇਖੇ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

"ਮਾਇਆ ਤਜੀ ਤ ਕਿਆ ਭਇਆ,
ਜਉ ਮਾਨ ਤਜਿਆ ਨਹੀ ਜਾਇ॥
ਮਾਨ ਮੁਨੀ ਮੁਨਿ ਵਰਗਲੇ,
ਮਾਨ ਸਭੈ ਕਉ ਖਾਇ॥"

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿੰਨਾ ਸੋਹਣਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ:

"ਸੁਖੀ ਬਸੈ ਮਸਕੀਨੀਆ ਆਪੁ ਨਿਵਾਰਿ ਤਲੇ॥ ਬਡੇ ਬਡੇ ਅਹੰਕਾਰੀਆ ਨਾਨਕ ਗਰਬਿ ਗਲੇ॥੧॥"

ਪਰ ਅਸਲੀ ਵਡਿਆਈ ਉਸ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਗੁਣ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਮਾਣ ਨਾ ਕਰੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

"ਹਉ ਤਿਸ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਇਆ
ਹੋਂਦੈ ਤਾਣਿ ਜੋ ਹੋਇ ਨਿਤਾਣਾ॥"

ਇਹ ਸਿਫ਼ਤ, ਇਹ ਖ਼ੂਬੀ, ਇਹ ਵਡਿਆਈ ਕੇਵਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ।

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੜ੍ਹਨ, ਲਿਖਣ ਦਾ ਇਹੀ ਲਾਭ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕੌੜਾ ਨਾ ਬੋਲੋ। ਹੰਕਾਰ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੋ:

"ਮੰਦਾ ਕਿਸੇ ਨ ਆਖੀਐ,
ਪੜਿ ਅਖਰ ਇਹੋ ਬੁਝੀਐ॥"

ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਨਿਮਰਤਾ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਕੇ ਲੇਖ ਸਮਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਜਦੋਂ ਆਪ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਮਿਲਣ ਆਏ ਤਾਂ ਵਾਕਫ਼ੀਅਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪਿੰਡੋਂ ਬਾਹਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਘਰ ਪੁੱਛਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਦੇਵਨੇਤ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਹੀ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦੇ ਘੋੜੇ ਦੇ ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਪੈਦਲ ਤੁਰ ਪਏ ਅਤੇ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ। ਘਰ ਕੋਲ ਪੁੱਜਣ ਉਪਰੰਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਇਹ ਆਖ ਕੇ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ ਕਿ ਇਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਅੰਦਰੋਂ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਲੈਣ ਆਇਆ। ਜਦ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤਾ ਉਹੀ ਪੁਰਖ ਹਨ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦੱਸਦੇ ਆਏ ਸਨ, ਤਾਂ ਆਪ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਢਹਿ ਪਏ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਨਿਮਰਤਾ ਤੋਂ ਇੰਨੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਕਿ ਸਦਾ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਹੀ ਬਣ ਗਏ। ਦੇਵੀ-ਪੂਜਾ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਏ। ਸੱਚੀ ਸਿੱਖੀ ਐਸਾ ਫਲ ਲਿਆਈ ਕਿ ਅੰਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਬਣ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਅਖਵਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਅੰਗ-ਪਾਲਿਆ। ਇਹ ਸੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਨਿਮਰਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਇੰਨਾ ਡੂੰਘਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਹਰ ਇਕ 'ਤੇ, ਜੋ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਹਾਸਲ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਣ ਦਾ ਪਰਮ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਜੋ ਹੈਸੀ, ਸੋਈ ਅਸਾਡੇ ਪੁਰਬ ਮਨਾਵਣ ਦਾ ਮੁਖ ਮੰਤਵ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਉ ਜ਼ਰਾ ਵੀਚਾਰੀਏ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਆਏ ਤਾਂ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਆਏ ? ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਆਵਣਾ ਚੁਰਾਸੀ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਵਤ ਸੀ ? ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਆਮ ਅਵਤਾਰਾਂ ਵਤ ਸੀ ? ਨਹੀਂ ! ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ ! !

ੴ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹਿ ॥

ਤਿਮਰ ਅਗਿਆਨ ਤੋਂ ਉਜਿਆਰਾ

ਅਰਥਾਤ (ਗਿਆਨ-ਚਾਨਣਾ)

ਤਿਮਰ ਅਗਿਆਨ ਕੀ ਹੈ ?

ਮਾਇਆ-ਮੋਹ ਵਿਚ ਮਨੂਰ ਹੋਏ ਮਨ ਅਤੇ ਭਰਮ-ਜਾਲ ਦੇ ਭਰਮਾਏ ਹੋਏ ਜੀਵ ਚਾਹੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਭਰ ਦੇ ਐਸ਼ਵਰਜ ਦੇ ਮਾਲਕ ਕਿਉਂ ਨ ਹੋ ਜਾਣ, ਘੋਰ ਅੰਧਕਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਭਟਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੀ ਆਤਮਿਕ ਜੋਤਿ ਦੀ ਕਿਰਨ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਟ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸੀ, ਚਤਰਾਈ ਸਿਆਣਪ ਦੇ ਮਾਯਾਵੀ ਮਦ ਵਿਚ ਮਤੇ ਹੋਏ ਮਗਜ਼ (ਦਿਮਾਗ) ਅਤੇ ਮਤ-ਮਤ੍ਰਾਂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ੁਸ਼ਕ ਫ਼ਿਲਾਸਫ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਨਵੀਨ ਵਾ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਨਾਨਾ ਪਰਕਾਰੀ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਮੁਠੇ ਹੋਏ ਹਿਰਦੇ, ਚਾਹੇ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹੋਣ, ਹਨੇਰ ਗੁਬਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਭੰਬਲਭੂਸੇ ਖਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਇਕ ਅਕਾਲੀ ਜੋਤਿ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਜੋ ਹਿਰਦੇ ਇਸ ਸਚੀ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਤੋਂ ਸਖਣੇ ਹਨ, ਜੋ ਮਨ ਆਪਣੇ ਆਤਮਕ ਸਰੂਪ ਦੀ ਲਖਤਾ ਤੋਂ ਘੁਥੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਓਹ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰ ਵਿਚ, ਕੇਵਲ ਅੰਧੇਰੇ ਨੂੰ ਹੀ ਜਫਾ ਪਾਈ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਉਥੇ ਤਿਮਰ ਅਗਿਆਨ ਹੀ ਛਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਓਥੇ "**ਬਾਹਰਿ ਦਿਸੈ ਚਾਨਣਾ ਦਿਲਿ ਅੰਧਿਆਰੀ ਰਾਤਿ**" (**ਸਲੋਕ ਫਰੀਦ ਜੀ**, **ਪੰਨਾ : ੧੩੮੦**) ਦੇ ਗੁਰਵਾਕ ਵਾਲਾ ਅੰਧੇਰਾ ਹੈ। ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸਰਬ ਸਿਰਜੇ ਜੀਅ ਜੰਤਾਂ ਤੋਂ ਸਰਬ ਸਰੇਸ਼ਟ (ਅਸ਼ਰਫ਼ੁਲ-ਮਖ਼ਲੂਕਾਤ) ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲਾ ਚਤਰਾਈ ਦਾ ਪੁੰਜ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਆਤਮਕ ਲਖਤਾ ਤੋਂ ਊਰਾ ਹੀ ਰਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਹਾਂ ? ਮੇਰਾ ਸਰੂਪ ਕੀ ਹੈ ? ਮੇਰਾ ਮੂਲ ਕੀ ਹੈ ? ਕਥਨੀ ਦੁਆਰਾ ਏਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਕਥਿ ਕੇ ਤਾਂ ਬਥੇਰੇ ਹੰਭ ਹਾਰ ਹਟੇ ਹਨ, ਪਰ

ਗੁਰਪੁਰਵਾਸੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ
ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

"**ਕਥਨੀ ਕਹਿ ਭਰਮੁ ਨ ਜਾਈ॥ ਸਭ ਕਥਿ ਕਥਿ ਰਹੀ ਲੁਕਾਈ ॥੩॥੪॥**" (**ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ, ਬਾਣੀ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਕੀ, ਪੰਨਾ : ੬੫੫**) ਗੁਰਵਾਕ ਦੇ ਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰੀ ਕਥਨੀ ਹੀ ਕਥਨੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਸਰੂਪ ਦੀ ਵਾਸਤਵੀ ਲਖਤਾ, ਉਸ ਅਕਾਲੀ ਜੋਤਿ ਦਾ ਅਨਭਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਆਪਣਾ ਅਸਲ ਸਰੂਪ, ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੀ ਸਰੂਪ ਨਹੀਂ ਚੀਨਿਆ ਗਿਆ। ਤਾਂ ਤੇ "**ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਆਪਾ ਚੀਨੈ ਮਿਟੈ ਨ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਕਾਈ॥੨॥੧॥**" (**ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੯, ਪੰਨਾ : ੬੮੪**) ਦੇ ਗੁਰਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਭਰਮ ਹੀ ਭਰਮ ਰਿਹਾ। ਕਿਹਾ ਭਿਆਨਕ ਅੰਧੇਰਾ ਹੈ ਕਿ ਭਰਮ ਦੀ ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਵਿਚ ਹੋਂਦਿਆਂ ਭੀ ਭਰਮ ਅੰਧੇਰਾ ਨਾ ਭਾਸ ਸਕੇ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਦਾ ਕਾਰਨ :

ਇਹ ਭਰਮ ਅੰਧੇਰਾ, ਇਹ ਤਿਮਰ ਅਗਿਆਨ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਪਰ ਛਾਇਆ ਦੇਖ ਕੇ, ਕੇਵਲ ਇਸ ਤਿਮਰ ਅਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਭਰਮ ਅੰਧੇਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਹਿਤ ਹੀ 'ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ' ਜੀ ਨੇ ਤਿਮਰ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਹੜ੍ਹ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਉਬਾਰਨ ਲਈ ਕਲੀ ਕਾਲ ਵਿਖੇ ਆਣ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿਆ ਅਤੇ ਧੁੰਦ ਗੁਬਾਰ ਵਿਚ ਧੁੰਧਲਾਏ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਧੁੰਦ ਰੋਗ, ਭਰਮ ਅੰਧ ਰੋਗ, ਤਿਮਰ ਅਗਿਆਨ ਰੋਗ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਭੁਤ ਅੰਜਨ ਅਮਰ ਕਲਾ ਦੁਆਰਾ ਵਰਸਾ ਕੇ ਧੁੰਦ ਰੰਗ ਦੇ ਆਤੁਰ ਅੰਧ-ਅਗਿਆਨੀ ਸੰਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਛਾਵਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਔਖਧ ਸੰਪੰਨ ਅਮਰ ਕਲਾ ਨੇ ਸੁਗਮ ਹੀ ਭਰਮ ਦੇ ਛਉੜ ਕਟ ਦਿਤੇ। ਏਸ ਅਮਰ ਕਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਅਤੇ ਤਿਮਰ ਅਗਿਆਨ ਬਿਨਾਸ਼ਕ ਨਿਰੰਜਨ-ਅੰਜਨੀ ਔਖਧੀ (ਦਾਰੂ) ਨੂੰ ਰਿਦੇ ਰੂਪੀ ਨੇਤਰਾਂ ਅੰਦਰ ਸਿੰਚ ਕੇ, ਰੋਗੀ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਅਗਿਆਨ ਰੋਗ਼ ਚੱਕ ਦਿੱਤਾ। ਆਹਾ! ਕਿਹੀ ਅਸਚਰਜ ਔਖਧੀ ਹੈ! ਕਿਹਾ ਅਦੁੱਤੀ ਅੰਜਨ ਹੈ! ਜਿਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਰੂਪੀ ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਸੋਮੇ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹੋਈ ਬਾਣੀ ਇਸ ਬਿਧ ਵਰਨਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਯਥਾ:-

"**ਸੰਸਾਰੁ ਰੋਗੀ ਨਾਮੁ ਦਾਰੂ...॥ ੧॥੧॥** " (**ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਛੰਤ, ਪੰਨਾ : ੬੮੭**)

ਤਥਾ-

"**ਗਿਆਨ ਬਿੰਜਨ ਨਾਮ ਅੰਜਨ ॥੨॥੫॥੧੬॥**" (**ਕਾਨੜਾ ਮਹਲਾ ੫, ਪੰਨਾ : ੧੩੦੧**)

ਬਸ ਇਹ ਅਲੌਕਿਕ ਅੰਜਨ, ਇਹ ਅਧਿਭੁਤ ਔਖਧੀ (ਦਾਰੂ) ਨਾਮ ਹੈ। ਜਿਸ ਅਮਰ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਭੁੰਚਿਆਂ ਅਤੇ ਰੋਗੀ ਦੇ ਰਿਦੇ ਰੂਪੀ ਰਿਦੇ-ਆਕਾਰ ਅੰਦਰ ਸਿੰਚਿਤ

ਹੋਇਆਂ ਅਗਿਆਨ-ਅੰਧੇਰੇ ਦਾ ਬਿਨਾਸ ਅਤੇ ਕੋਟ ਸੂਰਜਾਂ ਦੇ ਉਜਿਆਰੇ ਸਮ ਦਿੱਬ-ਜੋਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ-

''ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਕੋਟਿ ਸੂਰ ਉਜਾਰਾ ਬਿਨਸੈ ਭਰਮੁ ਅੰਧੇਰਾ ॥੧॥॥੧॥੩॥੪॥''

(ਜੈਤਸਰੀ ਮ. ੫, ਪੰਨਾ : ੭੦੦)

ਇਹ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਹੈ ਭਰਮ-ਅੰਧੇਰਾ ਬਿਨਸਨ ਦੀ, ਇਹ ਸੱਚੀ ਪਛਾਣ ਹੈ ਤਿਮਰ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਬਿਨਾਸ ਦੀ।

ਤਿਮਰ ਅਗਿਆਨ ਤੋਂ ਉਜਿਆਰਾ

ਜਦ ਤੀਕ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਉਸ ਦਿੱਬ ਜੋਤਿ ਦੇ ਪਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਉਜਾਲਾ, ਸਚ ਮੁਚ ਕੋਟ (ਕਰੋੜ) ਸੂਰਜਾਂ ਦੇ ਚਾਨਣੇ ਵਤ ਪਸਰਤ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਬਿਧ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਘਟਾਂ ਅੰਦਰ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਸੱਚਾ ਚਾਨਣਾ ਨਹੀਂ ਖਿੜਦਾ (ਵਿਗਸਦਾ), ਜੈਸੇ ਕਿ ''**ਚਾਂਦਨਾ ਗ੍ਰਿਹਿ ਹੋਇ ਅੰਧੇਰੈ ॥੨॥੫॥੧੬॥**'' **(ਕਾਨੜਾ ਮਹਲਾ ੫, ਪੰਨਾ : ੧੩੦੧)** ਦੇ ਗੁਰਵਾਕ ਦਾ ਭਾਵ ਦਸਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਤੀਕਰ ਘੋਰ ਅੰਧਕਾਰ ਹੀ ਅੰਧਕਾਰ ਹੈ। ਪਰ ਐਵੇਂ ਕਥਨੀ ਬਦਨੀ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਉਜਾਲਾ ਉਦਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਬਸ 'ਨਾਮ', ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਐਸਾ ਹੋਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਨਾਮ, ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦੁਆਰਾ ਦਿਬ ਜੋਤਿ ਦੀ ਲਖਤਾ, ਕੋਟ ਸੂਰਜਾਂ ਦੇ ਉਜਿਆਰੇ ਸਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਜੋਤਿ ਦੀ ਲਖਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਖਤਾ ਦਾ ਅਰਥ ਚੁੰਚ ਗਿਆਨੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕਥਨੀ ਮਾਤਰ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਅਨੁਮਾਨਤਾ ਐਵੇਂ ਕਹਿਣੀ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਲਖਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਕੋਟ ਸੂਰਜਾਂ ਦੇ ਉਜਿਆਰੇ ਸਮ ਝਿਲਮਿਲਕਾਰ, ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਜੋਤਿ ਦਾ ਸਾਂਗੋ ਪਾਂਗ ਦਿਦਾਰ ਦਾ ਸਾਪੇਖਛ ਦਰਸ਼ਨ ਹੈ। ਏਸ ਅਲੌਕਿਕ ਨਾਮ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਫੁਹਾਰਾ ਕਿਥੋਂ ਫੁਟਿਆ ? ਉਸ ਸੱਚ, ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਰੂਪੀ ਸਚੇ ਸੋਮੇ ਤੋਂ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਦੇ ਸੁਭਾਗ ਦਿਹਾੜੇ ਦਾ ਗੁਰਪੁਰਬ ਸਦਾ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਵਣ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਖ਼ੁਸ਼ੀਆਂ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸੁਭਾਗ ਦਿਹਾੜੇ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿਚ ਹਨ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਕਿ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਜੋਤਿ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦਾ ਤਿਮਰ-ਅਗਿਆਨ ਬਿਨਾਸ ਕਰਨਹਾਰ ਜੋਤਿ, ਨਾਮ ਦੀ ਕਲਾ ਵਰਤਾ ਕੇ ਕੋਟਾਨ ਕੋਟ ਸੂਰਜਾਂ ਦੇ ਝਲਕਾਰ ਸਾਰਖੇ ਚਮਤਕਾਰ ਨੂੰ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਕਰਾਵਨਹਾਰੀ ਜੋਤਿ ਅਰਥਾਤ ਗੁਰੂ ''**ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ**'' ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਆਣ ਕੇ ਇਸ ਭਵਿ ਭੂਮੀ ਉਤੇ ਆਪਣੇ (ਨਿਜ ਸਰੂਪ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਾਸਿਆ। ਅਜਿਹੇ ਜੋਤਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਰਗਟ ਹੋਣ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ਕੋਈ ਆਵਾਗਉਣ (ਮਮੂਲੀ) ਦਿਹਾੜਾ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਕੂੜ ਦੀ ਪਾਲ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਸੱਚ ਦੀ, ਸੱਚੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਹੁ ਫੁਟਣ ਲਗੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਭਰਮ-ਅੰਧੇਰੇ ਦੀ ਧੁੰਧ ਮਿਟਣ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਖ਼ਾਸ ਉਹ ਦਿਨ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਇਉਂ ਸੁਭਾਗਾ ਅਤੇ ਪੂਜਨੀਕ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਨਾਮ ਦਾ ਛੱਟਾ ਦੇ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਸੱਚਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨਹਾਰੀ 'ਅਕਾਲੀ ਮੂਰਤਾ' ਦਾ ਆਪਣੀ ਜਗਮਗ ਜੋਤਿ ਵਿਚ ਜਗ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਜੋਤਿ ਦੇ ਸੋਮੇ ਸਰੂਪੀ ਸੱਚੇ ਸੂਰਜ ਦਾ ਉਦੈ ਹੋਣਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਸੂਰਜ ਰੂਪੀ ਸੋਮੇ ਤੋਂ ਨਿਕਸ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਕਿਰਣ ਦਾ ਉਜਿਆਰਾ (ਚਾਨਣਾ) ਹੀ ਕੋਟ ਸੂਰਜਾਂ ਦੇ ਉਜਿਆਰੇ ਸਮ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਸੋਮੇ ਸਰੂਪ ਸੱਚੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਉਜਿਆਰੇ ਦੀ ਸੋਭਾ ਤਾਂ ਕੇਤਕ ਵਰਨਣ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕੋਟਾਨ ਕੋਟ ਸੂਰਜਾਂ ਦਾ ਚੜ੍ਹਨਾ ਗੁਰੂ ਰੂਪੀ ਸਚੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਉਦੈ ਹੋਣ) ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਚ ਮੁਚ ਤੁਛ ਮਾਤਰ ਹੈ, ਜਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਵਾਕ ਭੀ ਪ੍ਰੋੜ੍ਹਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ:-

ਜੇ ਸਉ ਚੰਦਾ ਉਗਵਹਿ ਸੂਰਜ ਚੜਹਿ ਹਜਾਰ ॥ ਏਤੇ ਚਾਨਣ ਹੋਦਿਆਂ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰ ॥੨॥

(ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ, ਮਹਲਾ ੨, ਪੰਨਾ : ੪੬੩)

'ਸਉ' ਅਤੇ 'ਹਜਾਰ' ਦੇ ਪਦਾਂ ਤੋਂ ਭਾਵ ਅਣਗਿਣਤ ਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਕਿ ਗੁਰੂ ਬਿਹੂਣ ਅਣਗਿਣਤ ਸੂਰਜਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤਾਂ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਇਸ ਭਵ-ਭੂਮੀ ਉਤੇ ਇਕ ਸੂਰਜ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਬਿਹੂਣ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਭਵਭੂਮੀ ਉਤੇ ਮਹਾਂ ਘੋਰ ਗੁਬਾਰ ਹੋਣ ਵਿਚ ਰੰਚਕ ਭੀ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਇਸ ਸੱਚੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਲਵੇ ਕੋਟ ਸੂਰਜ ਭੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੇ, ਤਿਸ ਸੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਸੋਮੇ ਗੁਰੂ ਰੂਪੀ ਸਚੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਪਰ, ਇਸ ਭਵ-ਭੂਮੀ ਉਤੇ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਚਾਨਣ ਹੋਇਆ ਹੋਊ। ਸਚ ਮੁਚ ਧੁੰਧ-ਗੁਬਾਰ ਅਤੇ ਘੋਰ-ਅੰਧਾਰ ਵਿਚ ਨਿਰਮਲ ਉਜਿਆਰਾ ਅਤੇ ਜਗਤ ਭਰ ਵਿਖੇ ਦਿਬ ਅਤੇ ਦੈਵੀ ਚਾਨਣੇ ਦਾ ਸੱਚਾ ਚਾਨਣ ਵਰਤ ਗਿਆ ਹੋਊ। ਕੀ ਇਸ ਮਹਾਂਵਾਕ ਦੀ ਸਚਿਆਈ ਉਤੇ ਸੰਦੇਹ ਉਪਜ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ-

'ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਧੁੰਧ ਜਗਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਆ।'

ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਪਰਯੋਜਨ ਕੀ ਹੈ ?

ਅਜਿਹੇ ਸੱਚੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿਚ ਗੁਰਪੁਰਬ ਕਿਉਂ ਨਾ ਮਨਾਏ ਜਾਵਣ! ਇਸ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿਚ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਵਣ ਦਾ ਅਸਲੀ ਅਤੇ ਮੁਖ ਮਨੋਰਥ ਕੀ ਹੈ ? ਆਉ ਜ਼ਰਾ ਮਿਲ ਕੇ ਵਿਚਾਰੀਏ। ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਣ ਦਾ ਪਰਮ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਜੋ ਹੈਸੀ, ਸੋਈ ਅਸਾਡੇ ਪੁਰਬ ਮਨਾਵਣ ਦਾ ਮੁਖ ਮੰਤਵ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਉ ਜ਼ਰਾ ਵੀਚਾਰੀਏ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਆਏ ਤਾਂ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਆਏ ? ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਆਵਣਾ ਚੁਰਾਸੀ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਵਤ ਸੀ ? ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਆਮ ਅਵਤਾਰਾਂ ਵਤ ਸੀ ? ਨਹੀਂ ! ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ !! ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਦੀ ਅਲੌਕਿਕਤਾ ਅਤੇ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਗੁਰਵਾਕ ਇਸ ਬਿਧ ਗਾਂਵਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗਾਉ ਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ-

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਹੂ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥

ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥੨॥੭॥੫੪॥

(ਸੂਹੀ ਮ. ੫, ਪੰਨਾ : ੭੪੯)

ਆਮ ਅਵਤਾਰਾਂ ਵਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਿਜ ਦੇ ਬਖੇੜਿਆਂ ਅਥਵਾ ਮਨ-ਮੰਨੀ ਚਸਕੇ-ਬਾਜ਼ੀਆਂ ਹਿਤ ਜੁਧ ਜੰਗ ਦੇ ਦੰਗਲ-ਦੁਗਾੜੇ ਅਥਵਾ ਰਾਸ-ਲੀਲ੍ਹਾ ਦੇ ਮੰਗਲ-ਅਖਾੜੇ ਰਚਣ ਨਹੀਂ ਸਨ ਆਏ, ਨਾ ਹੀ ਹੋਰ ਆਚਾਰਯਾਂ ਤੇ ਸੁਧਾਰਕਾਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਨਸ਼ਰ (ਪ੍ਰਸਿਧ) ਕਰਨ ਆਏ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਆਏ ਤਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ, ਅਰਥਾਤ ਪਰਉਪਕਾਰ ਹਿਤ ਆਏ। ਪਰਉਪਕਾਰ ਭੀ ਕਿਹੜਾ! ਕਿ ''ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇਇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ''। ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਸੱਚੇ ਧਨ ਦਾ ਸੱਚਾ ਆਤਮਿਕ ਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਭਗਤੀ ਵਿਖੇ ਲਾਵਣਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਸੀ।

ਵਾਹ! ਕਿਆ ਸੋਹਣਾ ਪਰਮ ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੀ ਅਲੌਕਿਕ ਪਰਉਪਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰਮਤਿ ਪਰਉਪਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰਮਤਿ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦਾ ਸੱਚਾ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਦਾਨੁ ਭੀ ਜੀਅ ਦਾਨੁ, ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਸੱਚੇ ਧਨ ਦਾ ਅਖੁਟ ਆਤਮਿਕ ਦਾਨ, ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਸੰਗ ਸਾਥ ਨਿਭਣ ਵਾਲਾ ਪਰਮਾਰਥੀ ਦਾਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ-

"**ਇਹੁ ਹਰਿ ਧਨੁ ਜੀਐ ਸੇਤੀ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਜੀਐ ਨਾਲੇ ਜਾਇ ॥੨॥੭॥**" (**ਗੂਜਰੀ ਕੀ ਵਾਰ, ਮ. ੩, ਪੰਨਾ : ੫੧੧**) ਗੁਰਵਾਕ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਤੋਂ ਸਿਧ ਹੈ। ਇਸ ਦੈਵੀ ਦਾਨ ਦੁਆਰਾ ਭਗਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਵਿਚ ਪਾਗ ਕੇ (ਗਲੇਫ ਕੇ) ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਉਪਕਾਰ ਇਕ ਪਰਮ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਰਬੋਤਮ ਪਰਉਪਕਾਰ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪੀਰ ਪੈਗੰਬਰ, ਵਲੀ, ਔਲੀਏ ਅਥਵਾ ਅਵਤਾਰ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਣ ਆਇਆ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ, "ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ" ਰੂਪੀ ਪਰਉਪਕਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀ ਕਰਾਇਆ? ਤਾਂ "ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ" ਦਾ ਅਗਲੇਰਾ ਪਦਾ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਪ੍ਰੇਮਾ-ਭਗਤੀ ਰੂਪੀ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਪਰਮ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪੁਚਾਇਆ। ਏਸ ਪਰਮ ਪਦ ਦਾ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪਰਕਾਸ਼ਣਾ, ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਵਾਣਾ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਦਾ ਪਰਮ ਪਰਯੋਜਨ ਸੀ।

ਸੋ ਅਸਾਡੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਵਣ ਦਾ ਮੁਖ ਮਨੋਰਥ ਭੀ ਇਹੋ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਗਮਨ ਦੇ ਪਰਮ ਪਰਯੋਜਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਪੂਰਬਕ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰੇਮਾ-ਭਗਤੀ ਵਿਖੇ ਲੀਨ ਹੋਈਏ ਤੇ ਹਰਿ-ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਪਰਮ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ। ਬਸ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪਾਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਮਾਰਥੀ ਪੂਰਨਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਸਪਰ ਮਿਲ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨਾ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਵਣ ਦਾ ਅਸਲ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਤਾਤਪਰਜ ਹੈ। ਇਹੋ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਧ ਭਾਉ-ਭਗਤੀ ਸਹਿਤ ਹੀ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਦਾ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਵਣਾ ਲੇਖੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਤਦੇ ਹੀ ਤਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਵਣ-ਹਾਰਿਆਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਵਰਨਣ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ-

ਕੁਰਬਾਣੀ ਤਿਨ੍ਹਾ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਭਾਇ ਭਗਤਿ ਗੁਰਪੁਰਬ ਕਰੰਦੇ ॥

ਬਸ ਭਾਉ-ਭਗਤੀ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਮਾਣਿਆ ਗੁਰਪੁਰਬ ਹੀ ਪਰਵਾਨ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਪੁਰਬ ਮਨਾਵਣ ਦਾ ਆਮ ਰਿਵਾਜ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਪੁਰਬ ਇਸ ਮਨੋਰਥ ਲਈ ਨਹੀਂ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ। ਜੇ ਇਉਂ ਮਨਾਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਐਨ ਓਸੇ ਵਕਤ ਉਥੇ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੀ ਪਰਤੱਖ ਦਰਸ਼ਨ-ਦਿਦਾਰੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਿਚ ਰੰਚਕ ਭੀ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਜੋਤਿ ਨੂੰ ਜਗਾ ਕੇ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਿਬ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਗਤ ਉਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਸਨ। ਪਰੰਤੂ ਪ੍ਰਿਥਮ ਤਾਂ ਇਸ ਜੋਤਿ-ਪਰਕਾਸ਼ੀ-ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਪਰਤੀਤ ਹੀ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਿਰਲੀ ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਪਰਤੀਤ ਸੰਯੁਕਤ ਭਾਉ-ਭਗਤੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਵਣਾ ਹੀ ਥਾਉਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ-

ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਰਤੀਤਿ ਹੋਵੈ ਤਿਸ ਕਾ ਗਾਵਿਆ ਥਾਇ ਪਵੈ ਸੋ ਪਾਵੈ ਦਰਗਹ ਮਾਨੁ ॥
ਜੋ ਬਿਨੁ ਪਰਤੀਤੀ ਕਪਟੀ ਕੂੜੀ ਕੂੜੀ ਅਖੀ ਮੀਟਦੇ ਉਨ ਕਾ ਉਤਰਿ ਜਾਇਗਾ ਝੂਠੁ ਗੁਮਾਨੁ ॥੩॥੪॥॥੧੧॥ (ਸੂਹੀ ਮ. ੪, ਪੰਨਾ : ੭੩੪)

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਪਰਤੀਤ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚਾਹ, ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਸਿੱਕ ਭੀ ਨਹੀਂ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਥੇ? ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਗੁਣ ਗਾਵਣਾ, ਭਾਉ-ਭਗਤੀ ਕਮਾਵਣਾ ਅਤੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਵਣਾ ਕਿਸ ਲੇਖੇ? ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਇਸ ਸਿੱਕ-ਭਿੰਨੇ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੂਤੀ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖ ਕੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਵਣਾ ਗੁਰੂ ਸੇਤੀ ਕਪਟ ਕਮਾਵਣਾ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਕਪਟ ਨਹੀਂ? ਕਿ ਉਂਜ ਤਾਂ ਅੱਖੀਂ ਮੀਟ ਮੀਟ ਕੇ ਇਸ ਬਿਧ ਮਧੁਰ ਸੁਰ ਦੁਆਰਾ ਅਲਾਪਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ-

"**ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਧੁੰਧ ਜਗਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਆ ॥**"

ਪਰੰਤੂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਚਾਨਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਰਸ਼ਨ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਧੁੰਧ ਮਿਟਾਵਣ ਵਾਲੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਸਿੱਕ-ਭਿੰਨੀ ਪਰਤੀਤ ਭੀ ਨਾ ਉਪਜੀ ਹੋਵੇ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵਣਾ ਗੁਣੀ ਦਾ ਗੁਣਾਨਵਾਦ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਗੁਣ ਅਤੇ ਗੁਣੀ ਵਿਚ ਭੇਦ ਨਹੀਂ। ਭੇਦ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਣਾਨਵਾਦ ਕਰਨਹਾਰੇ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਕਰਕੇ ਹੈ। ਜੇ ਬਿਰਤੀ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਤਾਂ ਗੁਣੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦੀ ਲਖਤਾ ਕਿਥੋਂ? ਪਰੰਤੂ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਓੜਕ ਬਿਰਤੀ ਦੀ ਲੀਨਤਾ ਅਤੇ ਗੁਣੀ ਦੀ ਲਖਤਾ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਇਹੋ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਚੁੰਭਕ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲਾ ਅਸਰ ਹੈ। ਤਦ ਹੀ ਤਾਂ ਕਲੀਕਾਲ ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ ਪਰਧਾਨ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਗੁਰਸਿਖ ਪ੍ਰਤੀ ਇਹ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ-

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵਹ ਭਾਈ॥ ਓਹ ਸਫਲ ਸਦਾ ਸੁਖਦਾਈ॥
(ਸੋਰਠਿ ਮ. ੫, ਪੰਨਾ : ੬੨੯)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਗਾਵਣਾ ਤਾਂ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸਫਲ ਸੁਖਦਾਇਕ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਓੜਕ ਨੂੰ ਫਲਦਾਇਕ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਆਹਲੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਪਰ ਏਤਨਾ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣਾ ਤਾਂ ਅਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਣ 'ਗੁਣੀ ਪਰਮਾਤਮਾ' ਦੇ ਹਨ। ਤਿਸ ਗੁਣੀ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਵਣਾ ਹੀ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਉਣ ਲਗੇ ਗੁਣਾਂ ਵਲ ਬਿਰਤੀ ਨਾ ਦੇਣਾ, ਗੁਣੀ ਤੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਕੁਥਾਉਂ ਘਟਾਉਣਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਨਾ ਰੱਖਣਾ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਾਡੀ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਰੂਪ ਹੈ ਜੋ, ਗੁਣੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਣੀ ਦੀ ਅਨਿੰਨ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਦੁਰੰਗੀ, ਦੁਚਿਤੀ, ਦੁਬਾਜਰੀ, ਦੁਤੀਏ ਭਾਵ ਦੇ ਮੇਲ ਮਿੱਸ ਵਾਲੀ ਪਾਜਲ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਹੈ; ਗੁਰੂ ਦੀ ਅਨਿੰਨ ਭਗਤੀ, ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੇਮਾ-ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ।

ਦਰਸ਼ਨ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ ?

ਤਦ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ ਕਿਓਂਕਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ? ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਪਰਤੀਤ ਸੰਯੁਕਤ ਅਤੇ ਸਿਕ ਪੂਰਬਕ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਨਾਮ ਸੰਗ ਇਕ-ਤਾਰ ਜੁਟੇ ਰਹਿਣਾ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੀ ਦਿਬ ਜੋਤਿ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਵਣ ਨੂੰ ਅਵੱਸ਼ ਸਮਰਥ ਹੈ। ਜੋ ਸਦੀਵੀ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਨ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਟ ਵਿਖੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਹਰ ਦਮ ਹੀ ਜਾਗਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਹਰ ਦਮ ਸਰਬ ਸਮੇਂ, ਸਰਬ ਥਾਂ ਹੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਜਾ ਕੇ ਨਾਮੀ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਰੂਪ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ-

ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਪਰਤਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਜੋਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰਕੇ ਜੋਤਿ-ਰਸ-ਭਿੰਨੇ ਅਤੇ ਦਰਸ-ਜੋਤਿ-ਭਿੰਨੜੇ

ਲੋਇਣਾਂ ਅਗੇ ਉਜਿਆਰਾ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਤੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਨੇਹੁ ਜੋੜਨ ਨਾਲ ਜੋਤਿ ਦੀ ਕਿਰਣ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਇਹ ਨੇਹ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਜੋਤਿ ਵੀ ਪਸਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਧ ਨਾਮ ਦੀ ਲਾਗ ਲਾ ਕੇ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਪਾਰਸ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸਚੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਜੋਤਿ ਦਾ ਉਜਿਆਰਾ ਬਖਸ਼ਿਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਭੀ ਬਖਸ਼ਣਹਾਰ ਹੈ। ਅਗਾਹਾਂ ਨੂੰ ਬੀ ਬਖਸ਼ਣ ਜੋਗ ਹੈ। ਉਸ ਸੱਚੀ ਜੋਤਿ ਦਾ, ਉਸ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਜਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਓਹ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦਿਹਾੜੇ ਤਾਂ ਜੋਤਿ ਦਾ ਸੱਚਾ ਰੰਗ, ਮਜੀਠੀ ਰੰਗ ਚਾੜ੍ਹ ਲੈਣ। ਚਾੜ੍ਹਨ ਦਾ ਹੀਲਾ ਕਰ ਕੇ ਦੇਖ ਲੈਣ। ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਾਮ ਨਾਲ ਹੀ ਨੇਹੁ ਲਾ ਕੇ ਪਰਤਿਆ ਲੈਣ, ਪਰ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁਟਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਇਹ ਭੀ ਦੇਖ ਲੈਣ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਦੈਵੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਤਾਈ ਇਕ ਵਾਰ ਆਪਾ ਅਰਪਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਆਪਣੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਭਾਣੇ ਅੰਦਰ ਆਇਆਂ ਨਾਮ ਦੇ ਸੇਵਨਹਾਰੇ ਸਿਖ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਵੇ ਹੀ ਪਰਗਟ ਹਨ। ਗੁਰਪੁਰਬ ਦਾ ਦਿਨ ਤਾਂ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਸੁਹਾਗਵੰਦੇ ਸੁਰਜਨਾਂ ਦੇ ਸਮੀਪੀ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ਹੈ, ਜੋ ਭਾਉ-ਭਗਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਗੀਧੇ ਹੋਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਓਸ ਦੈਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਿੱਕਾਂ ਭਰੀ ਲਿਵਤਾਰ ਸਹਿਤ ਲੋਚ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਚਮਕਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਦਿਬ ਜੋਤਿ ਅਜ ਦੇ ਦਿਨ ਭਵਿ-ਭੂਮੀ ਵਿਖੇ ਅਵਤਰੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਝਲਕਾਰ ਨੇ ਬਿਜਲੀ ਵਾਲਾ ਚਮਤਕਾਰ ਸੂਰਜ ਮੁਖ ਫੂਲ ਵਤ ਪਰਕਾਸ਼ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਨਿਖਰਵਾਂ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਨਿਖਾਰ ਕੇ ਦਿਖਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਤਿਮਰ ਅਗਿਆਨੀ ਦੀ ਘੁੱਗੂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੇ ਅਗੇ ਵਾਂਗੂੰ ਚੁੰਧਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੁੰਧਿਆਏ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ।

ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਲਿ ਵਿਚਿ ਪਰਗਟੁ ਹੋਆ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਧੁੰਧ ਜਗਿ ਚਾਨਣ ਹੋਆ॥
ਜਿਉ ਕਰਿ ਸੂਰਜੁ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਰੇ ਛਪੇ ਅੰਧੇਰੁ ਪਲੋਆ॥
ਸਿੰਘ ਬੁਕੇ ਮਿਰਗਾਵਲੀ ਭੰਨੀ ਜਾਇ ਨਾ ਧੀਰਿ ਧਰੋਆ॥
ਜਿਥੈ ਬਾਬਾ ਪੈਰ ਧਰੈ ਪੂਜਾ ਆਸਣ ਥਾਪਣਿ ਸੋਆ॥
ਸਿਧ ਆਸਣਿ ਸਭਿ ਜਗਤ ਦੇ ਨਾਨਕ ਆਦਿ ਮਤੇ ਜੇ ਕੋਆ॥
ਘਰਿ ਘਰਿ ਅੰਦਰਿ ਧਰਮਸਾਲ ਹੋਵੈ ਕੀਰਤਨੁ ਸਦਾ ਵਿਸੋਆ॥
ਬਾਬੇ ਤਾਰੇ ਚਾਰਿ ਚਕਿ ਨਉਖੰਡਿ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਸਚਾ ਢੋਆ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਲਿ ਵਿਚਿ ਪਰਗਟੁ ਹੋਆ॥੨੭॥
(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧)

ਦੁਧਾਰੇ ਖੰਡੇ ਵਾਲਾ ਖਾਲਸਈ ਨਵਖੰਡੀ ਝੰਡਾ

ਸਾਹਿਬੇ ਕਮਾਲ ਨਿਰੰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰੀ ਧੁਰ ਅਰਸ਼ਾਰੀ, ਧੁਰ ਦਰਬਾਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਧੁਰ-ਧੁਰੰਧਰੀ ਜੈ-ਬਿਜੈ-ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਝੰਡਾ ਝੁਲਾਇਆ। ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਅਬਚਲ ਨੀਂਹ ਕਾਇਮ ਦਾਇਮ ਰਖਣ ਲਈ ਨਾਮ ਖੜਗੇਸ਼ੀ ਤੇ ਬੀਰਤਾ ਮੁਕਤੇਸ਼ੀ ਦੋ ਧਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਖੰਡੇ ਦੇ ਨਾਲ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਰਾਜ ਦਾ ਠਹਿਰਾਨ ਠਹਿਰਾਇਆ, ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਨਵਾਂ ਖੰਡਾਂ ਵਿਚ ਹਲੇਮੀ ਰਾਜ ਪੱਕਾ ਕਰਨ ਦਾ ਧੁਰਵਾ ਵੀ ਬੰਨ੍ਹਿਆ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਖਾਲਸਈ ਅਕਾਲੀ ਝੰਡਾ ਨਵਖੰਡੀ ਫਹਿਰਕੇ ਵਾਲਾ ਝੰਡਾ ਹੈ। ਫਹਿਰਕੇ ਦੇ ਬਸੰਤੀ ਤੇ ਸੁਰਮਈ ਰੰਗ ਦੇ ਝੁਲਾਰੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥੀ ਤੇ ਸੂਰਮਤਾਈ ਜੈ-ਬਿਜੈ ਦੇ ਸੰਬੋਧਕ ਹਨ। ਇਹ ਖਾਲਸਈ ਝੰਡਾ ਹੈ ਕਿ ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਦੀ ਧੁਜਾ ਹੈ।

ਗੁਰਪੁਰਵਾਸੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ-ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਝੰਡੇ ਦਾ ਨਾਮ 'ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ' ਹੈ। ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਦਾ ਜੋ ਨਿਸ਼ਾਨ, ਸੋ ਕਹੀਏ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ। ਇਸੇ ਨੇ ਹੀ ਜੁਗੋ ਜੁਗ ਅਟੱਲ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਟੱਲਤਾ ਸਹਿਤ ਸਾਰੇ ਜਹਾਨ ਤੇ ਝੂਲਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਜਹਾਨ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਜੈ-ਬਿਜਈ ਝੰਡਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸੱਚਖੰਡੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਤੇ ਸਨਮੁਖ "ਗਡ ਥੰਮ੍ਹ ਅਹਲੈ" ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੀ ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ ਦਾ ਤੇ "ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਦੀ ਸਾਹਿਬੀ" ਦਾ ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਹੈ। ਇਸ ਖਾਲਸਈ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿਰਮੌਰੀ ਖੰਡੇ ਦੀਆਂ ਦੋਈ ਧਾਰਾਂ, ਦੋ ਜਹਾਨਾਂ ਦੇ ਸਰ ਕਰਨ ਲਈ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੀਆਂ ਲਖਾਇਕ ਹਨ।

ਇਸ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਇਆ ਤਲੇ (ਤਾਅਬੇ ਹੋ ਕੇ) ਘਟ-ਜੋਤਿ-ਜਗਾਰੀ ਤੇ ਜੂਝ-ਜੁਝਾਰੀ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਨੇ ਵਧਣਾ ਫੁਲਣਾ ਤੇ ਮੌਲਣਾ ਹੈ। ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦਾ ਜਾਹੋ-ਜਲਾਲ (ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ) ਇਸੇ ਝੰਡੇ ਦੀ ਬਰਕਤ ਤੇ ਕਮਾਲ ਨਾਲ ਹੀ ਲਾਯਜ਼ਾਲ (ਸਦੈਵੀ) ਤੇ ਲਾਜ਼ਵਾਲ (ਅਸਥਿਰ) ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਜ਼ਵਾਲ ਆਉਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹੇ ਜ਼ੁਲ-ਜਲਾਲ ਅਕਾਲੀ ਝੰਡੇ ਦੇ ਤੁੱਲ ਮਾਨਵੀ ਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਝੰਡਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਨਾਮ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਸਭ ਕਿਰਤਮ ਨਾਮ ਤੁੱਛ ਹਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲੀ ਝੰਡੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਰ ਸਭ ਝੰਡੇ ਮਾਤ ਹਨ। ਖੰਡਾ ਕੀ ਹੈ, ਨਾਮ ਰੂਪ ਹੈ। "ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ॥" (ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮ. ੫, ਪੰਨਾ : ੨੮੪) ਤੇ "ਖੰਡਾ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਸਾਜਿ ਕੈ ਜਿਨਿ ਸਭ ਸੈਸਾਰੁ ਉਪਾਇਆ॥" (ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ, ਪਉੜੀ ੨) ਦਾ ਭਾਵ ਇਕ ਹੀ ਹੈ।

ਇਹ ਨਿਸਚੇ ਕਰਕੇ ਜਾਣੋ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਝੰਡਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਤੇ ਦੀਨ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਧੁਜਾ ਹੈ। ਇਹ ਝੰਡਾ ਅਕਾਲੀ ਹੈ ਤੇ ਅਕਾਲ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਭ ਝੰਡੇ ਮਨੁੱਖੀ ਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤੁੱਛ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਨਿਵਾਸ

ਭਾਈ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸੇਵਕ'
ਤਰਨਤਾਰਨ

ਭਾਰਤ ਉੱਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਹਮਲੇ ਕਾਬਲ, ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਲੋਂ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਹੋਣ ਵਜੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਭਾਰੀ ਮੁੱਲ ਤਾਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਭੈਣ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਵਿਆਹ, ਭਾਈ ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਜੋੜਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ 'ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਤੇ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਭੱਟੀ ਉਸ ਵਿਹਾਰ 'ਤੇ ਖ਼ੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਪਿਤਾ ਮਹਿਤਾ ਕਲਿਆਣ ਚੰਦ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚ ਉਦਾਸ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਉਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਪੱਤਰ ਭੇਜਿਆ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸੱਤਰ ਸਾਲ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਚਾਰ ਮੋਟੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਵੀਹ ਕੁ ਸਾਲ ਤਲਵੰਡੀ, ਦਸ ਕੁ ਸਾਲ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ, ਇੱਕੀ-ਬਾਈ ਸਾਲ ਉਦਾਸੀਆਂ ਵਿਚ ਤੇ ਆਖ਼ਰੀ ਅਠਾਰਾਂ ਸਾਲ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਖੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ। ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨਿਵਾਸ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਆਪ ਇਕ ਵਾਰ ਅਚੱਲ ਬਟਾਲੇ ਅਤੇ ਸਿਆਲਕੋਟ ਆਦਿ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਫੇਰੀ ਲਾ ਆਏ ਸਨ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਾਰੇ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਰਾਵਾਂ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਨਗਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੌਤਕਾਂ ਤੇ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਲੰਬਾ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਪ ਦੇ ਤਲਵੰਡੀ ਨਿਵਾਸ ਸਮੇਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਵਣਜ-ਵਾਪਾਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਾਤਾ, ਪਿਤਾ ਦੀ ਆਗਿਆ ਪਾਲਣ ਤੋਂ ਕਦੇ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਰੇਕ ਕੰਮ ਬਾਰੇ ਨਜ਼ਰੀਆ ਆਪਣਾ ਤੇ ਨਿਆਰਾ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਹਰਗਿਜ਼ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਉੱਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਹਮਲੇ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ। ਮਹਿਮੂਦ ਗ਼ਜ਼ਨਵੀ ਵਲੋਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਹੋਏ ਹੱਲਿਆਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਨਖੀਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਤੇਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪੱਕੇ ਪੈਰ ਜਮਾ ਲਏ। ਪੰਦ੍ਰਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਅਖੀਰਲੇ ਲੋਧੀ ਘਰਾਣੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਹਿਲੋਲ ਲੋਧੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਰਾਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਆਗਮਨ ੧੪੬੯ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ।

ਭਾਰਤ ਉੱਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਹਮਲੇ ਕਾਬਲ, ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਲੋਂ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਹੋਣ ਵਜੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਭਾਰੀ ਮੁੱਲ ਤਾਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਭੈਣ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਵਿਆਹ, ਭਾਈ ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਜੋੜਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ 'ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਤੇ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਭੱਟੀ ਉਸ ਵਿਹਾਰ 'ਤੇ ਖ਼ੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਪਿਤਾ ਮਹਿਤਾ ਕਲਿਆਣ ਚੰਦ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚ ਉਦਾਸ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਉਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਪੱਤਰ ਭੇਜਿਆ।

ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ, 'ਘਰ ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਕਹਿਆ: ਏਹਿ ਉਥੈ ਜਾਇ ਤਾਂ ਭਲਾ ਹੋਵੈ। ਮਤ ਉਥੈ ਇਸ ਦਾ ਮਨੁ ਉਦਾਸੀ ਤੋਂ ਫਿਰਦਾ ਹੋਵੇ।'

ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਪੁੱਜੇ ਤੇ ਭੈਣ-ਭਣਵਈਆ ਬਹੁਤ ਖ਼ੁਸ਼ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਦ ਲਿਆ। ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਭਾਈ ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਬਾਰੇ ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਨ ਲੋਧੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਨਵਾਬ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬੜਾ ਖ਼ੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, 'ਭਲਾ ਦਿਆਨਤਦਾਰ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਇਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰੋ। ਖ਼ਾਨ ਨੇ ਸਿਰੋਪਾਉ ਦਿੱਤਾ।'

ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਮੋਦੀ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਤਲਵੰਡੀ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

"ਏਹਾ ਕੰਮ ਕਰੇ ਜਿਸ ਵਿਚ, ਸਭ ਕੋਈ ਖੁਸੀ ਹੋਵੈ। ਸਭ ਕਹੇ! ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ! ਏਹੁ ਕੋਈ ਭਲਾ ਲੋਕੁ ਹੈ। ਨਵਾਬ ਸੁਣ ਸੁਣ ਸੋਭਾ ਸ੍ਰੀ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਜੋ ਕਿਛੁ ਅਲੂਫਾ (ਤਨਖ਼ਾਹ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਰਸਦ) ਸ੍ਰੀ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਸੋ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਜੀ ਕੇ ਅਰਥ ਵੰਡ ਦੇਵੈ, ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਪਹਿਰ ਕੀਰਤਨ ਹੋਵੈ।"

ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

"ਸਾਧੁ ਮੁਸਾਫਰ ਰੰਕ ਜੁ ਆਵੈ।
ਤੈਸੀ ਤਿਸ ਕੇ ਪੱਲੇ ਪਾਵੈ।
ਜੋਖਤ ਰਸਦ ਜਰਾ ਨਹਿ ਡਰੈਂ।

ਤੇਰਾ ਤੇਰਾ ਤੇਰਾ ਕਰੈਂ।
ਗਿਣਤੀ ਔਰ ਨ ਕਰਹੈਂ ਕਾਈ।
ਸਦਾ ਬਰਤ ਬਡ ਰਾਖਿਓ ਲਾਈ।
ਭੀੜ ਗਰੀਬ ਫਕੀਰਨ ਕੇਰੀ।
ਮੋਦੀਖ਼ਾਨੇ ਰਹੇ ਬਥੇਰੀ।''

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵਗਦੀ ਵੇਈਂ ਨਦੀ ਉੱਤੇ ਇਕੱਲਿਆਂ ਜਾ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨੇਮ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਆਪ ਇਕ ਟਹਿਲੀਏ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਗਏ। ਕੱਪੜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜਾ ਕੇ ਅਜਿਹੀ ਚੁੱਭੀ ਮਾਰੀ ਕਿ ਮੁੜ ਨਿਕਲੇ ਹੀ ਨਾ। ਟਹਿਲੀਆ ਉਡੀਕ-ਉਡੀਕ ਕੇ ਮੁੜ ਆਇਆ। ਦੀਵਾਨ ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ ਤੇ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਦਿੱਤੀ। ਜੋ-ਜੋ ਸੁਣੇ, ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਏ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਦੀ ਵਿਚ ਰੁੜ੍ਹ ਗਏ ਹਨ। ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਭ ਦੇ ਸਿਦਕ ਡੋਲ ਗਏ। ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਨ ਨੇ ਬੜੇ ਜਾਲ ਪੁਆਏ, ਭਾਲ ਕੀਤੀ ਪਰ ਕੋਈ ਥਹੁ-ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਾ। ਓੜਕ ਨਿਰਾਸ਼ ਵਾਪਸ ਮੁੜੇ ਤਾਂ ਨਵਾਬ ਕਹਿੰਦਾ:

''ਨਾਨਕ ਭਲਾ ਵਜ਼ੀਰ ਥਾ। ਮੇਰੀ ਕੰਬਖ਼ਤੀ ਥੀ, ਏਹਾ ਜੇਹਾ ਵਜ਼ੀਰ ਮੇਰੇ ਹੱਥੋਂ ਨਿਕਲ ਗਇਆ।''

ਉਧਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਜਾ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ। ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ ਨੇ ਦਇਆਲ ਹੋ ਕੇ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ ਤੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ:

''ਨਾਨਕ ਜੀ! ਜਿਥੈ ਕਿਥੈ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤੇਰੈ ਤਾਂਈ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਲਏਗਾ ਸੋ ਭੀ ਨਿਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਜਾ ਕੈ ਨਾਮੁ ਜਪੁ ਅਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਜਪਾਇਆ ਕਰ। ਅਰ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿਣਾ। ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਣ ਭਾਉ ਭਗਤੁ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ। ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਤੂ ਏਹੋ ਕਿਰਤੁ ਕਰ।'' (ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ)

ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੇਈਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਕਬਰਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜਾ ਬੈਠੇ। ਕੁਝ ਫ਼ਕੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆ ਮਿਲੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਸੀ 'ਨ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ, ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ।' ਸਭ ਲੋਕ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ ਅਤੇ ਨਦੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚ ਆਈ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਚਰਚਾ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਫੈਲ ਗਈ। ਸਾਧ ਸੰਤ, ਫ਼ਕੀਰ ਫੁਕਰੇ, ਜਗਿਆਸੂ, ਅਧਿਆਤਮੀ, ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਤੇ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਆ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਬਹਿਸ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁੜ-ਮੁੜ 'ਨ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ, ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ॥' ਦਾ ਰਹੱਸ-ਭਰਿਆ ਭਰਪੂਰ ਨਾਅਰਾ ਲਾਈ ਜਾਣ। ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਕਾਜ਼ੀ ਵੀ ਆਇਆ। ਉਹ ਇਹ ਅਜੀਬ ਨਾਅਰਾ ਸੁਣ ਕੇ ਤਿਲਮਿਲਾਇਆ ਨਵਾਬ ਕੋਲ ਜਾ ਪੁੱਜਾ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਵਾਬ ਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਪੁੱਜੇ ਤੇ ਇਸ ਨਵੇਂ ਨਾਅਰੇ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਰਬ-ਸਾਂਝੇ ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਅਤੇ ਰੱਬ ਦੀ ਅਦੁੱਤੀ ਹਸਤੀ ਸਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਸੱਜਣ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਮਤ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ:

''ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਕਹਾਵਣੁ ਮੁਸਕਲੁ,
ਜਾ ਹੋਇ ਤਾ ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਕਹਾਵੈ ॥
ਅਵਲਿ ਅਉਲਿ ਦੀਨ ਕਰਿ ਮਿਠਾ,
ਮਸਕਲ ਮਾਨਾ ਮਾਲੁ ਮੁਸਾਵੈ ॥
ਹੋਇ ਮੁਸਲਿਮੁ ਦੀਨ ਮੁਹਾਣੈ,
ਮਰਣ ਜੀਵਣ ਕਾ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਵੈ ॥
ਰਬ ਕੀ ਰਜਾਇ ਮੰਨੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ,
ਕਰਤਾ ਮੰਨੇ ਆਪੁ ਗਵਾਵੈ ॥
ਤਉ ਨਾਨਕ ਸਰਬ ਜੀਆ ਮਿਹਰੰਮਤਿ ਹੋਇ,
ਤ ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਕਹਾਵੈ ॥੧॥''

ਮੁਸਲਮਾਨ ਧਰਮ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਰਹੱਸਵਾਦੀ ਤੇ ਸੱਚੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸੁਣ ਕੇ ਕਾਜ਼ੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ। ਸਭ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋਈ। ਏਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ੀ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਨ ਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਜੀ ਮਸੀਤ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਤੁਰੇ। ਮਸੀਤੇ ਅੱਪੜ ਕੇ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਹੱਸ ਪਏ। ਨਮਾਜ਼ ਮੁੱਕਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਨਵਾਬ ਕੋਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਨਵਾਬ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਨਮਾਜ਼ ਸਮੇਂ ਹੱਸਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ:

''ਖਾਨ ਜੀ! ਕਾਜ਼ੀ ਕੀ ਕਿਆ ਪਰਵਾਹੁ ਪਈ ਹੈ।

ਪਰ ਕਾਜ਼ੀ ਕੀ ਨਿਵਾਜੁ ਕਬੂਲ ਨਾ ਹੀ ਪਈ। ਮੈਂ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਹੱਸਿਆ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਕਾਜ਼ੀ ਕਹਿਆ: ਜੇ ਇਹਨਾਂ ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਤਕਸੀਰ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰੋ ਜੀ। ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ: ਖਾਨ ਜੀ! ਜਾਂ ਕਾਜ਼ੀ ਨਿਵਾਜੁ ਪਰ ਖੜਾ ਥਾ ਤਾਂ ਇਸਕਾ ਈਮਾਨੁ ਠਿਕਾਣੈ ਨਾ ਥਾ। ਇਸ ਦੀ ਘੋੜੀ ਸੂਈ ਥੀ। ਵਛੇਰੀ ਜੰਮੀ ਥੀ। ਏਹੁ ਵਛੇਰੀ ਛਾਡਿ ਕਰ ਇਥੈ ਆਇਆ ਥਾ। ਅਰ ਇਸ ਦੇ ਘਰ ਖੂਹੀ ਥੀ। ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਹਿਆ, ਮਤ ਵਛੇਰੀ ਖੂਹੀ ਵਿਚਿ ਪਉਦੀ ਹੋਵੇ ਇਸਕਾ ਇਮਾਨ ਉਹਾਂ ਗਇਆ ਥਾ।

ਜਾਂ ਏਹ ਗਲ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਕਾਜ਼ੀ ਬਹੁਤ ਭੈਮਾਨ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਆਏ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੇ ਪੈਰ ਚੁੰਮੇ। ਕਹੈ: 'ਵਾਹੁ ਨਾਨਕ! ਵਾਹੁ ਨਾਨਕ! ਵਾਹੁ ਨਾਨਕ! ਕਹੈ, ਇਸ ਕਉ ਬੜੀ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਨਿਵਾਜ਼ਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ। ਤਾਂ ਕਾਜ਼ੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾ ਹੋਈ ਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਕਹਿਆ। ਇਸ ਕਾ ਅੰਤ ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ।''

(ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ)

ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨੀਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਵਿਚਾਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਧਰਮਾਂ, ਕਰਮਾਂ, ਨੇਮਾਂ ਤੇ ਦਿਖਾਵੇ ਦੀ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਉਚੇਰੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਜਾਂ ਕਰਮ ਕਾਂਡੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਬੜੀ ਨਿਰਭੈਤਾ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਉਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦਿਖਾਵੇ, ਫੋਕਟ-ਭਰੇ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਕ ਸੱਚੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਉੱਤੇ ਨਿਸ਼ਚਾ ਲਿਆਉਣਾ, ਸੱਚ ਦੀ ਖੋਜ, ਨਿਜ ਆਤਮੇ ਦੀ ਪੜਚੋਲ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਈਸ਼ਵਰੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਣਾ ਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਸੁਕਿਰਤ ਕਰਨਾ ਦੱਸਿਆ।

ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਜਦ ਕਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਸੂਲਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਡੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਘੋਰ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਇਆ ਪਰ ਜਦ ਕਦੇ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਧਾਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਸੂਲਾਂ ਉੱਤੇ ਚੱਲਣ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਹਰ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਫ਼ਤਹਿ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ। ▪▪

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਅਤਿ ਉੱਚ ਮਰਤਬਾ

> ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਅਤੇ ਭੱਟਾਂ ਦੇ ਸਵੱਈਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਪਰਵਾਨ ਹੋਇਆ 'ਭਗਤ' ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਫੇਰ 'ਸਤਿਗੁਰੂ' ਕਹਿ ਕੇ ਵਡਿਆਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ''ਆਪਿ ਨਾਰਾਇਣੁ'' ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜਿੱਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ 'ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਭਗਤ' ਹਨ, ਉਥੇ 'ਸਤਿਗੁਰੂ' ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਦਾ ਰੂਪ ਵੀ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਸਮਝਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਸੁਰਤਿ ਹਾਲੇ ਉੱਚੀ ਨਹੀਂ ਉਠੀ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਫ਼ੁਰਮਾਨਾਂ 'ਤੇ ਯਕੀਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੀ ਤੱਤ-ਸੱਚ ਹੈ। ਸਚਿਆਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਤੇ ਬਚਨਾਂ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਰੱਖੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਆਗਮਨ ਇਕ ਮਹਾਨ ਘਟਨਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਆਤਮਕ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਤਾਂ ਗ਼ਜ਼ਬ ਬਰਪਾ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਆਨਮਤੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਹੀ ਮਰਤਬੇ ਬਾਰੇ ਭੁਲੇਖੇ ਹਨ। ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਵਿਰਵੇ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ 'ਇਕ ਮਹਾਨ ਮਨੁੱਖ' ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵਡਿਆਈ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਹੋਰ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਰਿਫਾਰਮਰ (ਸੁਧਾਰਕ) ਹੀ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਸ਼ਰਧਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਭਗਤ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਪੂਰਾ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੱਲ ਕੀ, ਜਿੰਨੇ ਦਾਨੇ, ਓਨੀਆਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੱਤਾਂ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਸਤੀ ਬਾਰੇ ਸਹੀ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਰੇਂਗਣ ਵਾਲੀ ਕੀੜੀ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਪੁੱਛੇ ਕਿ ਉੱਚ ਅਸਮਾਨ 'ਤੇ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਪੰਖੀਆਂ ਦੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਕੀ ਹੈ ? ਤਾਂ ਦੱਸੋ ਉਹ ਕੀੜੀ ਕੀ ਬਿਆਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬਿਲਕੁਲ ਇਹੋ ਹੀ ਹਾਲਤ ਇਸ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਲਿੱਬੜੀ ਹੋਈ ਹੋਛੀ ਮਤਿ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅਲਪੱਗ ਜੀਵ, ਸਰਬੱਗ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਦਰਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਰਤਬੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸੇਧ ਲਈ ਜਾਵੇ। ਸਮੱਗਰ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਬਾਰੇ ਅਨੇਕਾਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਅਤੇ ਭੱਟਾਂ ਦੇ ਸਵੱਈਆਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੀ ਅਥਾਹ ਅਤੇ ਸਹੀ ਵਡਿਆਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਅਤੇ ਭੱਟਾਂ ਦੇ ਸਵੱਈਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਪਰਵਾਨ ਹੋਇਆ 'ਭਗਤ' ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਫੇਰ 'ਸਤਿਗੁਰੂ' ਕਹਿ ਕੇ ਵਡਿਆਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ "ਆਪਿ ਨਾਰਾਇਣੁ" ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜਿੱਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ 'ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਭਗਤ' ਹਨ, ਉਥੇ 'ਸਤਿਗੁਰੂ' ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਦਾ ਰੂਪ ਵੀ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਸਮਝਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਸੁਰਤਿ ਹਾਲੇ ਉੱਚੀ ਨਹੀਂ ਉਠੀ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਫ਼ੁਰਮਾਨਾਂ 'ਤੇ ਯਕੀਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੀ ਤੱਤ-ਸੱਚ ਹੈ। ਸਚਿਆਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਤੇ ਬਚਨਾਂ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਰੱਖੇ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਯਕੀਨ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੱਖਾਂ, ਕੰਨ, ਨੱਕ ਆਦਿ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸ਼ਾਹਦੀ ਭਰਦੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਫ਼ੁਰਮਾਨਾਂ 'ਤੇ ਇਤਮਾਤੋ-ਇਤਬਾਰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਜੋ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖੁਦ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਤਿਅੰਤ ਦਾਨਾਈ (ਸਿਆਣਪ) ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਬਿਬੇਕ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਸਾਗਰ ਹਨ। ਇਹ ਉਤਪਤੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਖੇਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਖੇਲ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਰਮਾ ਛੱਡਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਵੀ ਜਨ ਚਾਹੇ ਮਾੜਾ, ਚੰਗਾ, ਉੱਚਾ, ਨੀਵਾਂ, ਪਾਪੀ, ਪੁੰਨੀ ਆਦਿ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਮਾਇਆ ਅਤੇ ਹਉਮੈ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਹੈ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮਜ਼੍ਹਬ ਅਤੇ ਧਰਮ ਵੀ ਹਉਮੈ ਦਾ ਹੀ ਪਸਾਰਾ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਯਾਈ ਚੁਰਾਸੀ ਵਿਚ ਹੀ ਫਸੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਦੇ ਵੀ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਹ ਮਾਇਆ ਅਤਿ-ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ

ਲਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ, ਆਪਣਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਅਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਸ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਦੇ ਪ੍ਰਾਇਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ; ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਉੱਤਮ ਗੁਣ ਹੈ ਕਿ ਉਹ "ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ" ਹਨ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦੁਆਰਾ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੈ, ਇਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮਿਸ਼ਨ ਸਤਿਨਾਮ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਖੁਦ ਨਾਮ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਅਤੇ ਸਰਸ਼ਾਰ ਹੋਣ। ਭਾਵੇਂਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਨਾਮੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰੀਤ ਰੱਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪ ਨਾਮ ਦੀ ਅਥਾਹ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ। ਹੋਰ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਉਣਾ ਤਦ ਹੀ ਸੰਭਵ ਸੀ ਜੇਕਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਜ਼ਾਤੇ ਖੁਦ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸਤਾ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਵਿਖੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਅਥਾਹ ਕਮਾਈ ਨਾਮ ਦੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਚੌਥੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਖੂਬਸੂਰਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :

ਪਹਿਲਾ ਬਾਬੇ ਪਾਯਾ ਬਖਸੁ ਦਰਿ ਪਿਛੋ ਦੇ ਫਿਰਿ ਘਾਲਿ ਕਮਾਈ ॥

ਰੇਤੁ ਅਕੁ ਆਹਾਰੁ ਕਰਿ ਰੋੜਾ ਕੀ ਗੁਰ ਕਰੀ ਵਿਛਾਈ ॥

ਭਾਰੀ ਕਰੀ ਤਪਸਿਆ ਵਡੇ ਭਾਗੁ ਹਰਿ ਸਿਉ ਬਣਿ ਆਈ ॥

ਬਾਬਾ ਪੈਧਾ ਸਚਖੰਡਿ ਨਉ ਨਿਧਿ ਨਾਮੁ ਗਰੀਬੀ ਪਾਈ ॥

(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧, ਪਉੜੀ ੨੪)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਨਾਮ ਦੀ ਅਥਾਹ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ। ਬਖਸ਼ੁ (ਬਖਸ਼ਿਸ਼) ਤਾਂ ਦਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੀ ਭਾਵ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਸਨ, ਪਰ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਵਾਲੀ ਰੀਤਿ ਅਪਨਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਅਤੇ "ਰੇਤੁ ਅਕੁ ਆਹਾਰੁ" ਕੀਤਾ ਭਾਵ ਰੁੱਖਾ ਸੁੱਕਾ ਖਾ ਕੇ, ਰੋੜਾਂ ਦੀ ਵਿਛਾਈ ਕੀਤੀ ਭਾਵ ਸੌਣਾ ਕੀਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਦਾ ਜਾਗਦੇ ਹੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਲੱਗੇ ਰਹੇ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਘਾਲੀ ਹੋਈ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਹਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਿਉਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਣਿ ਆਈ ਅਤੇ ਫੇਰ ਇੱਥੋਂ ਸਚਖੰਡਿ ਵਿਖੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੰਮਤਾ ਹੋਈ ਭਾਵ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕਬੂਲਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਹੁਕਮ ਲੈ ਕੇ ਫੇਰ ਧਰਤਿ ਲੁਕਾਈ ਨੂੰ ਸੋਧਣਾ ਕੀਤਾ। ਭਾਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤਾਂ ਗੋਬਿੰਦ ਰੂਪ ਹਨ ਅਤੇ ਆਦਿ ਤੋਂ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਲਈ ਇਸ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਸਚਖੰਡਿ ਵਿਖੇ ਗੰਮਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਚਖੰਡਿ ਵਿਖੇ ਜਾਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਸਕੇ। ਇਸ ਅਵਤਾਰ ਵਿਚ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਹਰੀ ਸਿਉਂ ਬਣਿ ਆਉਣ ਦਾ ਇਹ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਬਲਕਿ ਇਹ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰ ਕੇ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਨਾਮ ਦੀ ਸਿਧੀ ਕੀਤੀ; ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਸੇਧ ਦੇਣ ਲਈ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਵਲੀ, ਅਉਲੀਏ, ਪੀਰ, ਪੈਗ਼ੰਬਰ, ਅਵਤਾਰ ਆਦਿ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰੀ ਧੰਧਿਆਂ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਅਚਾਨਕ ਇਕ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਵਤਾਰ ਜਾਂ ਪੈਗ਼ੰਬਰ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕਈ ਦਹਾਕੇ ਭਾਰੀ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫੇਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਚੱਕਰ ਫੇਰਿਆ। ਹੋਰ ਦੇਖੋ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਪੈਗ਼ੰਬਰ ਜਾਂ ਅਵਤਾਰ ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਮੁੱਚੇ ਜਗਤ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਆਏ ਜਦਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਨਉਂ ਖੰਡ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵਿਖੇ ਜਾ ਕੇ ਸੱਚੇ ਧਰਮ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦੇ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਆਗਮਨ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਹੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਿਆ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ 'ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਭਗਤ' ਇਸ ਕਰਕੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰ ਕੇ, ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੋਧਨ ਸੋਧਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਗੁਰਮਤਿ ਭਗਤੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸਿਧ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ "ਭਾਰੀ ਕਰੀ ਤਪਸਿਆ" ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਭਗਤ ਹਨ। ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਚਖੰਡਿ ਤੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਥਾਪੜਾ ਦੇ ਕੇ ਧਰਤਿ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਲਈ 'ਸਤਿਗੁਰੂ' ਥਾਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹਨ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਹੀ, ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਰਚਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਹੈ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਿੰਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਪੰਡਿਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾਖਾ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਦੇ ਪਰਤੰਤ੍ਰ ਭਾਵ ਅਧੀਨ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਗੁਣ ਹੈ ਕਿ ਉਹ "ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ" ਹਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਮਨ ਬੀਸ ਬਿਸਵੇ ਮੰਨੇ ਅਤੇ ਨਾ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਧੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਹਿਬਰ ਦੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਰਾਹੀਂ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਸੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਹੁਣ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕੁਝ ਕੁ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਹਸਤੀ ਬਾਰੇ ਸਹੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ:

ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਭਗਤੁ ਦਰਿ ਤੁਲਿ ਬ੍ਰਹਮ ਸਮਸਰਿ ਏਕ ਜੀਹ ਕਿਆ ਬਖਾਨੈ ॥

ਹਾਂ ਕਿ ਬਲਿ ਬਲਿ ਬਲਿ ਬਲਿ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰਿ ॥੧॥

(ਸਵਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਬਾਕ੍ ਮਹਲਾ ੫, ਪੰਨਾ: ੧੩੮੫)

(ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਪਰਵਾਨ ਹੋਏ ਭਗਤ ਜਨ ਹਨ, ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੀ ਤੁੱਲ ਸਮਸਰਿ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਕ ਜੀਭ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਬਖਾਨੇ ਭਾਵ ਕਹੇ। ਬਸ ਕੁਰਬਾਨ, ਕੁਰਬਾਨ, ਕੁਰਬਾਨ, ਕੁਰਬਾਨ ਅਤੇ ਸਦਾ ਕੁਰਬਾਨ ਹੀ ਜਾਈਏ)।

ਉਪਰਲੇ ਗੁਰਵਾਕ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇਵਲ ਭਗਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਬਲਕਿ ਬ੍ਰਹਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਮਸਰਿ ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹਨ। ਇਸ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸ੍ਰੀ ਪੰਚਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰੀ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਪਰਸਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ, ਭਾਵ ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਨਿਵਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

ਹਰਿ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ ਜਿਨ ਪਰਸਿਅਉ ਸਿ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹ ਥੇ ਰਹਿਓ ॥੫॥

(ਸਵਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਬਾਕ੍ ਮਹਲਾ ੫, ਪੰਨਾ: ੧੩੮੬)

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਈਆਂ ਦੀ ਅਖੀਰਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਹਜ਼ੂਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਚਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ

ਦਾ ਆਗਮਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਜਿਵੇਂ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਤੇਜ ਚਿਰਾਗ਼ ਜਗ ਪਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਭ ਕਲਿਜੁਗ ਦੀ ਲੁਕਾਈ ਉਧਰ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਜਨ ਵੀ ਹਨ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਵੀ ਹਨ।

ਬਲਿਓ ਚਰਾਗੁ ਅੰਧ੍ਯਾਰ ਮਹਿ ਸਭ ਕਲਿ ਉਧਰੀ ਇਕ ਨਾਮ ਧਰਮ ॥
ਪ੍ਰਗਟੁ ਸਗਲ ਹਰਿ ਭਵਨ ਮਹਿ ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਗੁਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ॥੯॥
(ਸਵਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਬਾਕ੍ਯ ਮਹਲਾ ੫, ਪੰਨਾ : ੧੩੮੭)

ਕੈਸਾ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ ਗੁਰਵਾਕ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਜਨ, ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦਰਸਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਉਪਰੋਕਤ ਗੁਰਵਾਕ ਇਕ ਭਵਿੱਖਤ ਵਾਕ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਫ਼ੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਸਭ ਕਲਿ ਉਧਰੀ"। "ਉਧਰੀ" ਭੂਤਕਾਲ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਕਲਿਜੁਗ ਦੀ ਲੁਕਾਈ ਉਧਰ ਗਈ ਹੈ, ਭਾਵ ਸਾਰੀ ਲੁਕਾਈ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਪੰਕਤੀ ਅੱਜ ਵੀ ਸੱਚ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਹੋਰ ਲੁਕਾਈ ਨੂੰ ਇਸ ਪੰਕਤੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗੀ ਜਦੋਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਲੁਕਾਈ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਆਤਮਿਕ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਗਮਨ 'ਤੇ ਹੀ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਦੋਹੀ ਫਿਰ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਮਾਦਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਇਹ ਘਟਨਾ ਹਾਲੇ ਵਾਪਰਨੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵਾਪਰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ ਵਾਪਰ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਭਾ ਦੀ ਤਾਂ ਇਸ ਪੰਕਤੀ ਦਾ ਸੱਚ ਵਾਪਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਬਸ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਪਰ ਇਕ ਦਿਨ ਅਵੱਸ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਪਹਿਲੇ ਕੇ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਬੁਧੀ ਚਕ੍ਰਿਤ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਈਆਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਆਤਮਿਕ ਸੱਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖੀ ਹੋਈ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਹੋ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤਾਂ ਸੰਨ ੧੪੬੯ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਈ ਹੋਰ ਭਗਤ ਹੋਏ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਸੱਚ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਈਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਆਗਮਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਭਗਤ ਕਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਣਗਾਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਈਆਂ ਵਿਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਵਰਗੇ, ਪਰਸ਼ੂਰਾਮ ਜੀ ਅਤੇ ਰਿਖੀ ਜਮਦਗਨੀ ਸਾਰਖੇ, ਰਿਖੀ ਕਪਲ ਵਰਗੇ, ਧਰੂ ਅਤੇ ਧੌਮ ਵਰਗੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਪੁਰਾਤਨ ਭਗਤ ਉਸ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਜਸ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਾਜ ਜੋਗ ਮਾਣਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਖਿਆਲ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕੁ ਪੰਕਤੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਹਨ ਜੀ, ਪਰ ਪੂਰੀ ਤਫਸੀਲ ਲਈ ਪੂਰੇ ਸਵਈਏ ਪੜ੍ਹਨੇ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਨੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹਨ :

ਗਾਵਹਿ ਇੰਦ੍ਰਾਦਿ ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦਿਕ ਆਤਮ ਰਸੁ ਜਿਨਿ ਜਾਣਿਓ ॥...੨॥ (ਪੰਨਾ: ੧੩੮੯)
ਗਾਵਹਿ ਕਪਿਲਾਦਿ ਆਦਿ ਜੋਗੇਸੁਰ ਅਪਰੰਪਰ ਅਵਤਾਰ ਵਰੋ ॥
ਗਾਵੈ ਜਮਦਗਨਿ ਪਰਸਰਾਮੇਸੁਰ ਕਰ ਕੁਠਾਰੁ ਰਘੁ ਤੇਜੁ ਹਰਿਓ ॥
ਉਧੌਂ ਅਕ੍ਰੂਰੁ ਬਿਦਰੁ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ਸਰਬਾਤਮੁ ਜਿਨਿ ਜਾਣਿਓ ॥
ਕਬਿ ਕਲ ਸੁਜਸੁ ਗਾਵਉ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਰਾਜੁ ਜੋਗੁ ਜਿਨਿ ਮਾਣਿਓ ॥੪॥ (ਪੰਨਾ: ੧੩੮੯-੯੦)

ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਕਲਿਜੁਗ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਭਗਤ, ਕਬੀਰ ਜੀ, ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਬੇਣੀ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਬੜੇ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਲੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਹੀ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਸਨ, ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜਸ ਗਾਉਂਦੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ:

ਗੁਣ ਗਾਵੈ ਰਵਿਦਾਸੁ ਭਗਤੁ ਜੈਦੇਵ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ॥
ਨਾਮਾ ਭਗਤੁ ਕਬੀਰੁ ਸਦਾ ਗਾਵਹਿ ਸਮ ਲੋਚਨ ॥...॥੮॥ (ਪੰਨਾ: ੧੩੯੦)

ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਭਗਤ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਭਗਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਧੁਰ ਸਚਖੰਡਿ ਵਿਖੇ, ਜਿੱਥੋਂ ਇਹ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਲਿਆਏ ਸਨ, ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਇਕ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਕ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵੀ ਇਕ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਗੁਰੂ ਰੂਪ- ਸਤਿਗੁਰੂ ਵੀ ਇਕ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕਿਤਾਬ "ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ" ਇਕ ਕਮਾਲ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੋਚ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਇਹ ਮਹਾਨ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਭਗਤ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਹੋਏ ਹਨ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਗੁਰੂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹੋਵੇ:

ਸੋ ਭਗਤੁ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਵੈ ਹਉਮੈ ਸਬਦਿ ਜਲਾਇਆ ਰਾਮ ॥...॥੧॥ (॥੪॥੧॥੨॥)
(ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੩, ਪੰਨਾ: ੭੬੮)

ਇਸ ਬਾਰੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗਿਆਨੀ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਸੂਰੀ ਅਤੇ ਪੰਡਿਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾਖਾ ਨੇ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਭਗਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਏ। ਸਾਡਾ ਪੁਰਾਣਾ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਾਲਾ ਸਾਹਿਤ ਵੀ ਇਹੋ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਇਕ ਅੱਡ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲੇਖ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਮਜ਼ੀਦ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇੰਨਾ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਭਗਤ ਸਾਹਿਬਾਨ ਕੇਵਲ ਭਗਤ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਭਗਤ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਜੀਅ ਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਭਗਤ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵੀ ਹਨ। ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਗੁਰਵਾਕ ਤੋਂ ਭਗਤਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਫਰਕ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

ਕਬੀਰਿ ਧਿਆਇਓ ਏਕ ਰੰਗ ॥
ਨਾਮਦੇਵ ਹਰਿ ਜੀਉ ਬਸਹਿ ਸੰਗਿ ॥
ਰਵਿਦਾਸ ਧਿਆਏ ਪ੍ਰਭ ਅਨੂਪ ॥
ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਗੋਵਿੰਦ ਰੂਪ ॥੮॥੧॥
(ਬਸੰਤੁ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੁ ੧ ਦੁਤੁਕੀਆ, ਪੰਨਾ: ੧੧੯੨)

ਹਜ਼ੂਰ ਫ਼ੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ (ਭਗਤ) ਕਬੀਰ ਨੇ ਇਕ ਰੰਗ ਧਿਆਇਆ, ਨਾਮਦੇਵ ਦੇ ਨਾਲ ਹਰੀ ਜੀ ਵੱਸਦੇ ਹਨ, ਰਵਿਦਾਸ ਨੇ ਸੋਹਣੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਧਿਆਏ ਜਦਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਤਾਂ ਗੋਵਿੰਦ ਰੂਪ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਕਈ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਿਰਾ ਹੀ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਗੋਵਿੰਦ ਰੂਪ ਹਨ।

ਪਹਿਲੇ ਭਗਤ ਜੋ ਹੁਣ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜਸ ਗਾਉਂਦੇ ਭੱਟਾਂ ਦੇ ਸਵਈਆਂ ਵਿਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਹੋਏ ਅਤੇ ਇਸ ਬਿਧਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਜਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਕਲਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮੀ ਕੌਤਕ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਸੋ ਸਭ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਏ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦਾ ਹੀ ਸਦਕਾ ਸਨ। ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਦੌਰਾਨ, ਪਰਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਚਾਹੇ ਪੰਚਾਲੀ ਦੀ ਲੱਜਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੌਤਕ ਸੀ ਜਾਂ ਨਰਸਿੰਘ ਰੱਚ ਕੇ ਨਖਾਂ ਨਾਲ ਹਰਨਾਖਸ਼ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ ਸੀ, ਚਾਹੇ ਸੁਦਾਮੇ ਦਾ ਦਾਲਿਦਰ ਨਿਵਾਰਨ ਦਾ ਮੌਅਜਜ਼ਾ ਸੀ, ਕੇਵਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਜੋਤਿ ਹੀ ਸਭ ਜੁਗਾਂ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਕੌਤਕ ਰਚਦੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੈਸਾ ਇਸ ਗੁਰਵਾਕ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੈ:

ਤੂ ਸਤਿਗੁਰੁ ਚਹੁ ਜੁਗੀ ਆਪਿ ਆਪੇ ਪਰਮੇਸਰੁ ॥...॥੨॥੯੦॥

(**ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਚਉਥੇ ਕੇ ੪**, ਪੰਨਾ: ੧੪੦੬)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਕਰਕੇ ਸਲਾਹੁਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕੱਥਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤਾਂ ਖੁਦ ਨਾਰਾਇਣ ਰੂਪ ਹੀ ਹਨ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

ਆਪਿ ਨਰਾਇਣੁ ਕਲਾ ਧਾਰਿ ਜਗ ਮਹਿ ਪਰਵਰਿਯਉ ॥
ਨਿਰੰਕਾਰਿ ਆਕਾਰੁ ਜੋਤਿ ਜਗ ਮੰਡਲਿ ਕਰਿਯਉ ॥...॥੨॥੧੯॥

(**ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਤੀਜੇ ਕੇ ੩**, ਪੰਨਾ: ੧੩੯੫)

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ, ਆਪਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਸ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉੱਚੀ ਵਡਿਆਈ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਉੱਚਾ ਕਰੀਏ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ ਅਤੇ ਭੱਟਾਂ ਦੇ ਸਵੱਈਆਂ ਦਾ ਪਾਠ ਬਾਰੰ-ਬਾਰ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਸਹਾਇਕ ਅਤੇ ਅਤਿ-ਸੁਖਦਾਇਕ ਹੈ।▪▪

ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਸਿੱਦਕ ਤੇ ਜੋਗੀ ਦਾ ਮਿਲਾਪ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਇਕ ਮਹੇਸ਼ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਨੇ ਦੇਸ ਵਿਚ ਢੰਡੋਰਾ ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਵਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਤੇਰਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇਗਾ, ਸੋ ਤਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਸਾਲ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਦਾ ਵਾਸੀ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵਹੀਰਾਂ ਘੱਤ ਦਿੱਤੀਆਂ ਮਹੇਸ਼ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ। ਕੋਈ ਪੈਸਾ, ਕੋਈ ਰੁਪਏ, ਕੋਈ ਅੰਨ, ਵਸਤਰ ਅਤੇ ਮਹਿੰਗੇ-ਮਹਿੰਗੇ ਤੋਹਫ਼ੇ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰਿਆ ਜਾਵੇ ਮਹੇਸ਼ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ। ਲੋਕ ਤਾਂ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਤੋਂ ਭੇਟਾਵਾਂ ਤੇ ਸੌਗਾਤਾਂ ਲੈ ਕੇ ਮਹੇਸ਼ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਪਹੁੰਚੇ ਪਰ ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਇਕ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਦਕੀ ਸਿੱਖ ਖੱਤਰੀ ਭਾਈ ਤਿਲਕਾ ਜੀ ਨਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਮਹੇਸ਼ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ। ਮਹੇਸ਼ ਨਾਥ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ-ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਿ ਭਾਈ ਤਿਲਕਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ? ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਈ ਤਿਲਕੇ ਦੇ ਨਾ ਆਉਣ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਜਾਨਣ ਵਾਸਤੇ ਮਹੇਸ਼ ਨਾਥ ਖ਼ੁਦ ਚੱਲ ਕੇ ਭਾਈ ਤਿਲਕੇ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਭਾਈ ਤਿਲਕੇ ਨੇ ਮਹੇਸ਼ ਨਾਥ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਇਹ ਆਖ ਕੇ ਘਰ ਦਾ ਬੂਹਾ ਬੰਦ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ, "ਜੋ ਸਾਡੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਮੂੰਹ ਦੇਖ ਕੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਜਾਵਾਂ? ਜਿੱਥੇ ਬਿਨਾਂ ਭੂਤਾਂ, ਪ੍ਰੇਤਾਂ, ਸੱਪਾਂ ਅਤੇ ਅੱਕ ਧਤੂਰੇ ਦੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਸਾਡੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਤੀਰਥ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਉਤੋਂ ਜਿਹੜੇ ਪੰਛੀ ਵੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਬੈਕੁੰਠ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।"

ਮਹੇਸ਼ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਭਾਈ ਤਿਲਕੇ ਦਾ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਤੇ ਸਿੱਦਕ ਵੇਖ ਕੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਖ ਇੰਨਾ ਅਡਿੱਗ, ਸਿੱਦਕਵਾਨ ਅਤੇ ਸਿਰੜੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਗੁਰੂ ਕਿੰਨਾ ਜ਼ਾਹਰਾ ਤੇ ਉੱਚਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਮਹੇਸ਼ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਨੇ ਭਾਈ ਤਿਲਕੇ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਚੱਲਦੇ ਅਤੁੱਟ ਲੰਗਰ ਅਤੇ ਨਿਰਬਾਣ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖ਼ੁਸ਼ ਵੀ ਹੋਇਆ ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਹੋਣ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਵੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਘਟ-ਘਟ ਦੀ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਮਹੇਸ਼ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਰਸਤੇ ਪਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ:

ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੫ ॥ ਤਾਗਾ ਕਰਿ ਕੈ ਲਾਈ ਥਿਗਲੀ ॥ ਲਉ ਨਾੜੀ ਸੂਆ ਹੈ ਅਸਤੀ ॥ ਅੰਭੈ ਕਾ ਕਰਿ ਡੰਡਾ ਧਰਿਆ ॥ ਕਿਆ ਤੂ ਜੋਗੀ ਗਰਬਹਿ ਪਰਿਆ ॥੧॥ ਜਪਿ ਨਾਥੁ ਦਿਨੁ ਰੈਨਾਈ ॥ ਤੇਰੀ ਖਿੰਥਾ ਦੋ ਦਿਹਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਗਹਰੀ ਬਿਭੂਤ ਲਾਇ ਬੈਠਾ ਤਾੜੀ ॥ ਮੇਰੀ ਤੇਰੀ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਧਾਰੀ ॥ ਮਾਗਹਿ ਟੂਕਾ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨ ਪਾਵੈ ॥ ਨਾਥੁ ਛੋਡਿ ਜਾਚਹਿ ਲਾਜ ਨ ਆਵੈ ॥੨॥ ਚਲ ਚਿਤ ਜੋਗੀ ਆਸਣੁ ਤੇਰਾ ॥ ਸਿੰਙੀ ਵਾਜੈ ਨਿਤ ਉਦਾਸੇਰਾ ॥ ਗੁਰ ਗੋਰਖ ਕੀ ਤੈ ਬੂਝ ਨ ਪਾਈ ॥ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਗੀ ਆਵੈ ਜਾਈ ॥੩॥ ਜਿਸਨੋ ਹੋਆ ਨਾਥੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ ॥ ਰਹਰਾਸਿ ਹਮਾਰੀ ਗੁਰ ਗੋਪਾਲਾ ॥ ਨਾਮੈ ਖਿੰਥਾ ਨਾਮੈ ਬਸਤਰੁ ॥ ਜਨ ਨਾਨਕ ਜੋਗੀ ਹੋਆ ਅਸਥਿਰੁ ॥੪॥ ਇਉ ਜਪਿਆ ਨਾਥੁ ਦਿਨੁ ਰੈਨਾਈ ॥ ਹੁਣਿ ਪਾਇਆ ਗੁਰੁ ਗੋਸਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ਦੂਜਾ ॥੨॥੧੩॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੫, ਅੰਗ: ੮੮੬)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਵਿਚੋਂ 'ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ' ਦਾ ਉਚਾਰਿਆ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੇਅੰਤ ਆਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਖ ਕੇ ਮਹੇਸ਼ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਫੜ ਲਏ। ਹਠ ਜੋਗ ਕਰਨ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਤੇ ਪਾਖੰਡ ਤਿਆਗ ਕੇ ਭਗਤੀ ਜੋਗ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਹਿਸਥੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਭਾਈ ਤਿਲਕੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਸੰਮਤ 1692, ਸੰਨ 1635 ਵਿਚ ਚੋਲਾ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਦੀ ਔਲਾਦ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਸਮਾਧ ਬਣਾ ਕੇ ਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ ਦਾ ਮੇਲਾ ਲਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ 'ਤਵਾਰੀਖ਼ ਗੁਰੂ ਖ਼ਾਲਸਾ' ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਹੇਸ਼ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਦੀ ਔਲਾਦ ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ, ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਮੁੰਦੜਾ ਕਸਬੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸੇਲ੍ਹੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਬਖ਼ਸ਼ੀਸ਼ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਪਰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਹੁਣ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਆਪੇ ਗੁਰੂ ਕਹਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਸਿੱਖੀ ਸੇਵਕੀ ਵਿਚੋਂ ਮੰਗ ਕੇ ਬੇਦੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਤੇ ਬਾਵੇ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਗਵਾਹ
ਬੰਦੀਛੋੜ ਦਿਵਸ

ਤਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੁੱਟਰ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ-ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਲੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਰਹੇ ਬਿਪਰਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮਰਿਆਦਾਵਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਰੀਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੀਵਾਲੀ ਮਨਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥੀ ਬਣੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ 'ਬੰਦੀਛੋੜ ਦਿਵਸ' ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ-ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਉਪਰੰਤ 'ਬੰਦੀਛੋੜ ਦਿਵਸ' ਮੌਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡਿਓਂ ਸਿੱਖ ਜਥਿਆਂ ਦੇ ਆਗੂ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਜੁੜਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਉਤੇ ਪਈਆਂ ਬਿਪਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਔਕੜਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਘਾੜਤਾਂ ਘੜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਦੀਵਾਲੀ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਤੀਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਜੁੜ ਬੈਠਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਿਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। ਮੌਖਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਸੰਨ ੧੫੭੭ ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਦੀਵਾਲੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। ਜੋਸ਼ੋ-ਖਰੋਸ਼ ਨਾਲ ਦੀਵਾਲੀ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ੧੬੧੯ ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਲੋਂ ਦੀਵਾਲੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਗ਼ਲ ਹਾਕਮ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚੋਂ ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਰਿਹਾਅ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚਣ ਵੇਲੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਪੂਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਦੀਵੇ ਜਗਾ ਕੇ ਦੀਪਮਾਲਾ ਕਰਵਾਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਹਰ ਸਾਲ ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਯਾਦ 'ਚ 'ਬੰਦੀਛੋੜ ਦਿਵਸ' ਆਪਣੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੁਤੰਤਰਤਾ, ਵਿਲੱਖਣਤਾ, ਇਕਮੁਠਤਾ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀਕਲਾ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਨਾਲ ਮਨਾਉਂਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ-ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਲੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਰਹੇ ਬਿਪਰਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮਰਿਆਦਾਵਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਰੀਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੀਵਾਲੀ ਮਨਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥੀ ਬਣੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ 'ਬੰਦੀਛੋੜ ਦਿਵਸ' ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਬਿਖੜੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਦਿਸਹੱਦੇ ਉਲੀਕਣ ਵਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ-ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਉਪਰੰਤ 'ਬੰਦੀਛੋੜ ਦਿਵਸ' ਮੌਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡਿਓਂ ਸਿੱਖ ਜਥਿਆਂ ਦੇ ਆਗੂ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਜੁੜਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਉਤੇ ਪਈਆਂ ਬਿਪਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਔਕੜਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਘਾੜਤਾਂ ਘੜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਕੱਤਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ 'ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ' ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦਰਪੇਸ਼ ਮਸਲਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਪੰਥਕ ਫ਼ੈਸਲੇ ਤੇ ਗੁਰਮਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ।

ਅਠ੍ਹਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਦੇ ਜ਼ਬਰ-ਜ਼ੁਲਮ ਕਾਰਨ ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਰਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਿੱਖ 'ਬੰਦੀਛੋੜ ਦਿਵਸ' ਮੌਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ 'ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ' ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਪੰਥਕ ਏਕਤਾ, ਜ਼ਬਰ-ਜ਼ੁਲਮ ਨਾਲ ਟਾਕਰੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਲਈ ਗੁਰਮਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਨ ੧੭੨੩ ਦੀ ਦੀਵਾਲੀ ਮੌਕੇ ਬੁਲਾਏ 'ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ' ਦੌਰਾਨ 'ਤੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ' ਅਤੇ 'ਬੰਦਈ ਖ਼ਾਲਸਾ' ਧੜ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਵਾਇਆ।

੧੭੩੩ ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਮੁਗ਼ਲ ਹਕੂਮਤ ਦਮਨ ਅਤੇ ਨਰਸੰਹਾਰ ਰਾਹੀਂ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਅਤੇ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੰਭ ਚੁੱਕੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਰਾਹ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਸਾਰੇ ਦਮਨਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਏ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਮੁਗ਼ਲ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਲਤਨਤ ਦੇ ਪਸਾਰ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਦਭਾਵਨਾ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਅੰਦਰ 'ਨਵਾਬੀ ਅਹੁਦਿਆਂ' ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਭੇਜੀ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਸ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ 'ਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਕੌਮ ਦੀ ਰਾਏ ਲੈਣ ਲਈ ਸੰਨ ੧੭੩੩ ਦੀ ਦੀਵਾਲੀ ਮੌਕੇ 'ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ' ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 'ਨਵਾਬੀ' ਦੇਣ ਦਾ ਗੁਰਮਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਅਠ੍ਹਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਮੁਗ਼ਲ

ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਮੁੜ ਸਿੱਖਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਦਮਨ ਚੱਕਰ ਤਹਿਤ ਧਾਰਮਿਕ ਦਿਨ-ਤਿਓਹਾਰ ਮਨਾਉਣ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਸੰਨ ੧੭੩੭ ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਜ਼ਕਰੀਆ ਖ਼ਾਨ ਕੋਲੋਂ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ (ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ) 'ਜਜ਼ੀਆ' ਦੇਣ ਦੇ ਬਦਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ 'ਬੰਦੀਛੋੜ ਦਿਵਸ' ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਲੈ ਲਈ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਸੀ ਕਿ 'ਬੰਦੀਛੋੜ ਦਿਵਸ' (ਦੀਵਾਲੀ) ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਇਕਮੁੱਠ ਹੋ ਕੇ ਮਨਾਵੇ। ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੀ 'ਬੰਦੀਛੋੜ ਦਿਵਸ' ਮੌਕੇ ਇਕੱਤਰ ਹੋ ਕੇ ਸਮਕਾਲੀ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਚਿੰਤਨ ਅਤੇ 'ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ' ਰਾਹੀਂ ਬਿਖੜੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਉਲੀਕਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜ਼ਕਰੀਆ ਖ਼ਾਨ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਇਕੱਠ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਕਤਲੋਗਾਰਦ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਘੜ ਲਈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਮੁਗ਼ਲ ਹਾਕਮ ਦੀ ਇਸ ਬਦਨੀਤੀ ਦੀ ਸੂਹ ਮਿਲ ਗਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਸੁਨੇਹੇ ਘੱਲ ਕੇ ਸੁਚੇਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। 'ਬੰਦੀਛੋੜ ਦਿਵਸ' ਮੌਕੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਇਕੱਤਰ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ਸਫ਼ਲ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ। ਇਸੇ ਗੱਲ ਤੋਂ ਖਿੱਝੇ ਮੁਗ਼ਲ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਬੰਦ-ਬੰਦ ਕੱਟ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਜ਼ਕਰੀਆ ਖ਼ਾਨ ਦੀ ਮੌਤ ਉਪਰੰਤ ਸੰਨ ੧੭੪੫ ਦੇ 'ਬੰਦੀਛੋੜ ਦਿਵਸ' ਮੌਕੇ ਹੋਏ 'ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ' ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਧੜ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਕੇ ੧੦੦-੧੦੦ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ੨੫ ਜਥੇ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਵੱਡੇ ਟਿਕਾਣਿਆਂ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਕਰਨ ਦਾ ਗੁਰਮਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸੰਨ ੧੭੫੯ ਈਸਵੀ ਦੀ ਦੀਵਾਲੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੇ 'ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ' ਸੱਦਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਿਸਲਾਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤਹਿਤ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਐਲਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਹ ਇਕ ਸੁਤੰਤਰ ਖ਼ਾਲਸਾ ਰਾਜ ਦਾ ਅਹਿਦਨਾਮਾ ਸੀ। ਸੰਨ ੧੭੬੦ ਦੇ 'ਬੰਦੀਛੋੜ ਦਿਵਸ' ਮੌਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਕੋਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਰਾਮਰੌਣੀ ਕਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਇਲਾਕੇ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੇ ਸੰਨ ੧੭੬੧ ਦੀ ਦੀਵਾਲੀ ਮੌਕੇ 'ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ' ਇਕੱਠ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੰਡਿਆਲੇ ਦੇ ਆਕਿਲ ਦਾਸ ਨਿਰੰਜਨੀਏ ਨੂੰ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਦਾ ਸੂਹੀਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ 'ਸੋਧਣ' ਦਾ ਗੁਰਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸੰਨ ੧੭੬੨ ਵਿਚ 'ਵੱਡਾ ਘੱਲੂਘਾਰਾ' ਵਾਪਰਿਆ ਅਤੇ ੩੫ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਿੰਘ-ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਫ਼ਿਰ ਵੀ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੇ ਈਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਸਾਲ ਦੀ ਦੀਵਾਲੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਲਗਭਗ ੬੦,੦੦੦ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਖ਼ਾਲਸਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਇਕੱਤਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਅਰਦਾਸਾ ਸੋਧਿਆ। ਇਸ ਅਰਦਾਸੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਵਲੋਂ ਕੂਚ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਧਰੋਂ ਅਬਦਾਲੀ, ਜੋ ਅਜੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਹੀ ਰੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਫ਼ੌਜਾਂ ਲੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ। ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦੂਰ ਭਾਰੀ ਟਾਕਰਾ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤੀਕ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਪਾਣੀਪਤ ਦੀ ਤੀਜੀ ਜੰਗ ਦਾ ਜੇਤੂ ਰਾਤ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਛੱਡ ਵਾਪਸ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੀ ਭਾਰੀ ਜਿੱਤ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕੀਤਾ।

ਉਨ੍ਹੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਉਂ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਤਾਂ 'ਦੀਵਾਲੀ' ਅਤੇ 'ਬੰਦੀਛੋੜ ਦਿਵਸ' ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਮਨਾਇਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ, ਜਿਥੋਂ ਕਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿਓਹਾਰਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਮੁਗ਼ਲ ਫ਼ਤਵੇ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਵੇਲੇ 'ਦੀਵਾਲੀ' ਨੂੰ ਜੋੜ-ਮੇਲੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਸਮੇਤ 'ਬੰਦੀਛੋੜ ਦਿਵਸ' ਮੌਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹੀ ਖਜ਼ਾਨੇ 'ਚੋਂ ਧਨ ਵੰਡਦੇ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਦੀਪਮਾਲਾ ਕਰਵਾਉਂਦੇ। ਉਹ ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਸਰਵਣ ਕਰਦੇ। ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੇ ਪਤਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫ਼ਿਰੰਗੀ ਭਾਰਤ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋ ਗਏ। 'ਬੰਦੀਛੋੜ ਦਿਵਸ' ਰਵਾਇਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਵਲੋਂ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਸ਼ੋ-ਖਰੋਸ਼ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਏ ਬਿਪਰਵਾਦੀ ਮਹੰਤਾਂ ਨੇ 'ਬੰਦੀਛੋੜ ਦਿਵਸ' ਮਨਾਉਣ ਪਿੱਛੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ, ਆਜ਼ਾਦੀ, ਪ੍ਰਸਾਰ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਅਤੇ ਜ਼ਬਰ-ਜ਼ੁਲਮ ਵਿਰੁੱਧ ਫ਼ੈਸਲਾਕੁੰਨ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਉਲੀਕਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ 'ਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਇਸ ਲਈ 'ਬੰਦੀਛੋੜ ਦਿਵਸ' ਦਾ ਸਰੋਕਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਮਹਿਜ ਦੀਪਮਾਲਾ, ਆਤਿਸ਼ਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਰਵਾਇਤੀ ਸਮਾਗਮ ਕਰਨ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੋ ਗਿਆ।

'ਬੰਦੀਛੋੜ ਦਿਵਸ' ਅੱਜ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਆਪੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਵਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਸਮਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਦੀਵਾਲੀ' ਅਤੇ 'ਬੰਦੀਛੋੜ ਦਿਵਸ' ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਲੱਖਾਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਓਢੀ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੌਮ ਦੇ ਨਾਂ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਿਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣ, ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਬੇਮੁੱਖ ਹੋਈ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਘਰ ਵਾਪਸੀ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕਮੁੱਠ ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅੱਜ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੁਤੰਤਰਤਾ, ਵਿਲੱਖਣਤਾ, ਹੋਂਦ ਅਤੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਏਕਤਾ ਅੱਗੇ ਅਨੇਕਾਂ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਜਿਉਂ ਦੀਆਂ ਤਿਉਂ ਮੂੰਹ ਅੱਡੀ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ। ਇੰਝ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਸਰਬਰਾਹ 'ਰਵਾਇਤੀ ਸੰਦੇਸ਼' ਦੇ ਕੇ ਹੀ ਸੁਰਖ਼ਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇਕੱਤਰ ਹੋਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਿਲਕਸ਼ ਆਤਿਸ਼ਬਾਜ਼ੀ ਤੇ ਦੀਪਮਾਲਾ ਨਾਲ ਮਨਪ੍ਰਚਾਵਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। 'ਬੰਦੀਛੋੜ ਦਿਵਸ' ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਆਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਅਤੇ ਕੌਮ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚ ਅੱਜ ਇਸ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਪਿੱਛੇ ਉਹ ਬਹੁਮੁੱਲੇ ਸੰਕਲਪ, ਸ਼ਿੱਦਤ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਕਿਤੇ ਗੁਆਚਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਬਿਖੜੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕਮੁੱਠ ਹੋ ਕੇ ਕੌਮ ਦੀ ਤਕਦੀਰ ਘੜਨ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਬਖ਼ਸ਼ਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ ਜੋੜ-ਮੇਲਿਆਂ, ਗੁਰਪੁਰਬਾਂ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਿਹਾੜਿਆਂ ਮੌਕੇ ਇਕੱਠੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀ 'ਸਿੱਖ ਸ਼ਕਤੀ' ਨੂੰ ਕੌਮ ਦੀਆਂ ਦਰਪੇਸ਼ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਉਜਲ ਸਿੱਖੀ ਭਵਿੱਖ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਅਜੋਕੇ ਸਰਬਰਾਹਾਂ ਨੂੰ 'ਕਹਿਣੀ-ਕਰਨੀ' ਵਿਚਲੇ ਫ਼ਰਕ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਕੇ ਕੌਮ ਦੀ ਤਕਦੀਰ ਘੜਨ ਲਈ ਖੁਦ ਅੱਗੇ ਲੱਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।▪▪

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰੀ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਆਨ

ਤਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੁੱਟਰ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਜਿਥੇ ਮਾਨਵ-ਧਰਮ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਉਥੇ ਸਮੂਹ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਾਲੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹੱਕਾਂ-ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਰਕਰਾਰੀ ਵੀ ਸੀ। ਇਹ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸਾਮਰਾਜ, ਭਾਵ ਮੁਗ਼ਲ ਸਲਤਨਤ ਦੀ ਬੇਪਨਾਹ ਤੇ ਬੇਲਗਾਮ ਰਾਜ-ਸ਼ਕਤੀ ਲਈ ਇਕ ਭਾਰੀ ਚੁਣੌਤੀ ਅਤੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਵਲੋਂ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਜਬਰੀ ਧਰਮ-ਬਦਲੀ ਵਾਸਤੇ ਅਪਨਾਈ ਹੋਈ ਤੁਅੱਸਬੀ ਤੇ ਹਿੰਸਕ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਇਕ ਮਹਾਨ ਵੰਗਾਰ ਵੀ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਭਾਵਨਾ, ਨਿਰਭੈਤਾ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਗੜ੍ਹ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਕੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵੰਗਾਰ ਪਾਈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਧਰਮ, ਨਿਆਂ, ਮਾਨਵੀ ਹਿੱਤਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਦਰਵੱਟੜੀ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਦ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਿੱਖੀ ਮਹਿਲ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਇੱਟ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਹੀ ਰੱਖੀ। ਧਰਮ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਤੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਰੌਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਸਥਾਨ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਤੇ ਮਹਾਨ ਹੈ। ਪੰਜਵੇਂ ਤੇ ਨੌਵੇਂ ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਭਾਵ ਦਾਦੇ ਤੇ ਪੋਤਰੇ ਨੇ ਆਪ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀ-ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੀਕ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਸਿੱਖ ਤਲੀ 'ਤੇ ਸੀਸ ਧਰ ਕੌਮੀ ਅਣਖ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਇਨਸਾਫ, ਹੱਕ, ਸੱਚ ਤੇ ਧਰਮ ਲਈ ਜੂਝੇ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਹਨ। ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਪਰੰਪਰਾ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਇਕ ਨਿਵੇਕਲੀ ਪਹਿਚਾਣ ਹੈ। ਸ਼ਹੀਦੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਦਾ ਮੁਕਾਮ ਹੈ। ਸ਼ਹੀਦੀ ਨਿਡਰਤਾ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਸ਼ਹੀਦ, ਸਬਰ ਤੇ ਸਿਦਕ ਦਾ ਮੁਜੱਸਮਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਣਖ ਦਾ ਐਲਾਨਨਾਮਾ ਹੈ। 'ਸ਼ਹੀਦ' ਲਫਜ਼ ਦਾ ਆਧਾਰ ਸ਼ਾਹਦੀ, ਗਵਾਹੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਮਕਸਦ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਵਾਸਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਮਿਸਾਲ ਬਣਨਾ ਹੈ। ਜ਼ੁਰਅਤ ਤੇ ਗ਼ੈਰਤ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਹੀ ਆਪਣੇ ਅਸੂਲ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ :

ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੂਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸ ॥
ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੇਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥੧॥
(ਸਲੋਕ ਮ. ੫, ਅੰਗ : ੧੧੦੨)

ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਲੇਰ ਯੋਧਿਆਂ, ਜੁਝਾਰੂਆਂ, ਮਰਜੀਵੜਿਆਂ, ਸ਼ਹੀਦਾਂ, ਮੁਰੀਦਾਂ, ਹਠੀਆਂ ਤੇ ਤਪੀਆਂ ਦੀ ਕੌਮ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ 'ਚ ਸਿੱਖ ਦਾ ਦਾਖ਼ਲਾ ਹੀ ਸੀਸ ਭੇਟ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ਼ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਮਰਿਯਾਦਾ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਭੂਮੀ ਨੂੰ ਬੰਜਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ। ਸ਼ਹਾਦਤ ਨਿਆਂ, ਨੇਕੀ, ਹੱਕ, ਸੱਚ, ਸਹਿਜ, ਪ੍ਰੇਮ, ਸੂਰਮਗਤੀ ਅਤੇ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੇ ਸੋਮੇ ਧਰਮ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਅਦੁੱਤੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਅਮਲੀ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਸ਼ਿਖ਼ਰ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। 'ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ' ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਧੁਰ ਰੂਹ ਤੱਕ ਅਪਣਾਇਆ। ਸਿੱਖ ਹੱਕ-ਸੱਚ ਨਿਆਂ ਲਈ ਲੜਨ ਵਿਚ ਫ਼ਖ਼ਰ ਸਮਝਦੇ ਸਨ।

ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚੋਂ ਆਏ ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਵਲੋਂ ਜਬਰੀ ਧਰਮ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਾਉਣ ਅਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਲੰਬੀ ਦਾਸਤਾਨ ਸੁਣਾਈ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨਾਲ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਅੱਤਿਆਚਾਰ ਰੁਕ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੌਂ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬਾਲਕ ਸ੍ਰੀ (ਗੁਰੂ) ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ (ਸਿੰਘ) ਜੀ ਨੇ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ-ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਸਤਿ ਪੁਰਖ ਅਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਹੋਰ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੋਲੇ ਪਰ ਦੂਰ-ਅੰਦੇਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਹੋਰ ਸਭ ਲੋਕ ਹੱਕੇ-ਬੱਕੇ ਰਹਿ ਗਏ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੌੜ ਗਈ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ (ਗੁਰੂ) ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ (ਸਿੰਘ) ਜੀ ਨੂੰ ਬੜੇ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥ ਸਮਝ ਕੇ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਗਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸ ਦੇਣ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 'ਗੁਰੂ' ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਨ ਮੁਹੰਮਦੀ ਬਣਾਓ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣ ਗਏ ਤਾਂ ਫਿਰ ਆਪੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਇਹ ਇਕ (ਅਗੰਮੀ) ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਦੂਜੇ (ਦੁਨਿਆਵੀ) ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰ ਸੀ।

'ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਤਿਬੀਰ ਸਿੰਘ' ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੋ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਜ਼ਾਲਮ ਹਿਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਘਾਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਧਰ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਕੋਲ ਸ੍ਰੀ

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਘੱਲ ਦਿੱਤਾ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਕੋ ਹੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਦਾਰੁਲ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਝੰਡੇ ਥੱਲੇ ਲਿਆਉਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੌਖਾ ਕੰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਛੁਪੀ ਵੰਗਾਰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਤਾਕਤਵਰ ਆਦਮੀ ਸੱਤਾ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈ। ਹੁਣ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਅਤੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਰਮਿਆਨ ਸੀ। ਇਤਿਹਾਸ ਮੁਤਾਬਕ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਕੇ ਦਿੱਲੀ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ, ਉਦੋਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਸੂਬਾ ਸਰਹਿੰਦ ਵਲੋਂ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਰੋਕਣ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਕਾਹਲੀ-ਕਾਹਲੀ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਾਂਦੀ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਵਰਤਾਓ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਚ-ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਰਵ-ਉੱਚ ਸੀ, ਸ਼ਾਹਜਾਮਬਾਦ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਿੰਨਾਂ , ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ ਜੀ, ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸਤੀ ਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਕੈਦੀ ਬਣਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਹਕੂਮਤੀ ਵਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ। ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਜ਼ਬਾਨੀ ਡਰਾਵੇ ਅਤੇ ਲਾਲਚ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਨਾ ਮੰਨ ਜਾਣ ਪਰ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇ ਤਾਂ ਹਕੂਮਤੀ ਜ਼ੁਲਮ-ਜਬਰ ਦਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ ਜੀ, ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸਤੀ ਦਾਸ ਜੀ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਧੰਨ ਸਨ ਉਹ ਮਾਵਾਂ ਦੇ ਲਾਲ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚੇਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੌਤ ਨੂੰ ਖੁਦ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲਿਆ। ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਦੋ ਸ਼ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਆਰੇ ਨਾਲ ਚੀਰ ਕੇ ਦੋਫਾੜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਸੀਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿਤਨਾ ਭਿਆਨਕ ਅਤੇ ਡਰਾਵਣਾ ਸੀਨ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਕੇ ਲੂੰਅ ਕੰਢੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਨ ਅਤੇ ਧੰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖੀ। ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਅਹਿਲਕਾਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਉਡੀਕਦੇ ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਡੋਲ ਚਿੱਤ ਸਨ।

ਫਿਰ ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਗ ਦੇ ਉਬਲਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਕੇ ਉਬਾਲ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਹਾਏ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਹਕੂਮਤ ਹੁਣ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਕਈ ਵਾਰ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੇਖ ਕੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਹਿੱਲ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਡੋਲ ਸਨ। ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ ਜੀ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਕੇ ਭਰਾ ਸਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ’ਚੋਂ ਨੌਂ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜੋ ਦਸਵਾਂ ਸੀ ਉਹ ਛੋਟੀ ਉਮਰੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਧੰਨ ਸੀ ਉਹ ਜਨਨੀ ਅਤੇ ਧੰਨ ਸਨ ਉਹ ਰੂਹਾਂ ਜੋ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਜੱਲਾਦਾਂ ਨੇ ਭਾਈ ਸਤੀਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਰੂੰਈ ਵਿਚ ਲਪੇਟ ਕੇ ਅੱਗ ਲਗਾ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਕਹਿਰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹਰਾ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੀ ਹੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਹਕੂਮਤ ਬੌਖਲਾ ਉਠੀ ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਰ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਿੱਤ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਖੀਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੀਸ ਧੜ੍ਹ ਨਾਲੋਂ ਜੁਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਜਿੱਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹੋਈ।

ਇਤਿਹਾਸਕ ਹਵਾਲਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਡਤ ਕਿਰਪਾ ਰਾਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸਮੂਹ ੨੫ ਮਈ, ੧੬੭੫ ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਤਿਬੀਰ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਗੱਦੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਜੀ ਨੂੰ) ੮ ਜੁਲਾਈ, ੧੬੭੫ ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ੧੧ ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਸਮੇਤ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਕਈ ਦਿਨ ਤਸੀਹੇ ਦੇਣ ਪਿੱਛੋਂ ੧੧ ਨਵੰਬਰ, ੧੬੭੫ ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਜਿਥੇ ਮਾਨਵ-ਧਰਮ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਉਥੇ ਸਮੂਹ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਾਲੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹੱਕਾਂ-ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਰਕਰਾਰੀ ਵੀ ਸੀ। ਇਹ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸਾਮਰਾਜ, ਭਾਵ ਮੁਗ਼ਲ ਸਲਤਨਤ ਦੀ ਬੇਪਨਾਹ ਤੇ ਬੇਲਗਾਮ ਰਾਜ-ਸ਼ਕਤੀ ਲਈ ਇਕ ਭਾਰੀ ਚੁਣੌਤੀ ਅਤੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਵਲੋਂ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਜਬਰੀ ਧਰਮ-ਬਦਲੀ ਵਾਸਤੇ ਅਪਣਾਈ ਹੋਈ ਤੁਅੱਸਬੀ ਤੇ ਹਿੰਸਕ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਇਕ ਮਹਾਨ ਵੰਗਾਰ ਵੀ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਜਿਸ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਭਾਵਨਾ, ਨਿਰਭੈਤਾ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਗੜ੍ਹ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵੰਗਾਰ ਪਾਈ, ਉਸ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਭੰਡਿਆ, ਉਸ ਦੀ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲਣ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਹਿੰਦਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਅਪ੍ਰਵਾਨਿਆ, ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਕਰਾਮਾਤ ਵਿਖਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਇਹ ਕੁਝ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਕਤਲ ਦੇ ਡਰਾਵਿਆਂ ਨੂੰ ਟਿੱਚ ਸਮਝਦਿਆਂ, ਧਰਮ, ਨਿਆਂ, ਮਾਨਵੀ ਹਿੱਤਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਦਰਵੱਟੜੀ ’ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਉਹ ਠੀਕ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਯੁੱਗ-ਪਲਟਾਊ ਘਟਨਾ ਅਤੇ ਅਦੁੱਤੀ ਸਾਕਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਤੇ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੁਆਉਂਦਿਆਂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ‘ਬਚਿੱਤਰ ਨਾਟਕ’ ਵਿਚ ਬੜੇ ਸੱਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਸਿਰ ’ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਠੀਕਰਾ ਭੰਨ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਭ ਉਮੀਦਾਂ ਉੱਤੇ ਪਾਣੀ ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਕਾਰਨਾਮਾ ਕਰ ਵਿਖਾਇਆ ਜੋ ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਸੀ :

ਤਿਲਕ ਜੰਞੂ ਰਾਖਾ ਪ੍ਰਭ ਤਾ ਕਾ॥ ਕੀਨੋ ਬਡੋ ਕਲੂ ਮਹਿ ਸਾਕਾ॥..॥੧੩॥

ਧਰਮ ਹੇਤਿ ਸਾਕਾ ਜਿਨਿ ਕੀਆ॥ ਸੀਸੁ ਦੀਆ ਪਰ ਸਿਰਰੁ ਨਾ ਦੀਆ॥..॥੧੪॥

ਠੀਕਰਿ ਫੋਰਿ ਦਿਲੀਸ ਸਿਰਿ ਪ੍ਰਭ ਪੁਰਿ ਕੀਯਾ ਪਯਾਨ॥

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰੀ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਆਨ॥੧੫॥

ਆਓ! ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਮਹਾਨ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨੂੰ ਸਿਰ ਝੁਕਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਵਿਖਾਏ ਰਾਹ ਅਤੇ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਉੱਤੇ ਚੱਲਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰੀਏ।

ਕਵਿਤਾ : ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ

੧੮ ਅਪ੍ਰੈਲ ੧੬੨੧ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰ।
ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹੱਲ।

ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਹਾਨ ਗੱਦੀ ਦੇ ਨੌਵੇਂ ਵਾਰਿਸ,
ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਨੌਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ।

ਸਾਰੇ ਮਜ਼੍ਹਬਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਬਹਾਲ ਕਰਾਇਆ ਆਦਰ,
ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕੀਤੀ ਬਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦ ਦੀ ਚਾਦਰ।

ਆਪ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਆਏ।
੧੬੬੬ ਵਿੱਚ ਪਟਨਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਲਾਮ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਾਰਾ ਇਤਿਹਾਸ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ,
ਸਭ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇਸ਼ ਧਰਮ ਦੀ ਆਨ ਸ਼ਾਨ ਲਈ ਭੇਟਾ ਕੀਤਾ।

ਐਸੇ ਸਰਬੰਸ ਦਾਨੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸਨ ਨੌਂਵੇਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ।
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਉੱਤੇ ਭਾਰੂ ਸੀ ਔਰੰਗਾ ਜ਼ਾਬਰ।

ਗੁਰਾਂ ੧੫ ਰਾਗਾਂ 'ਚ ੫੯ ਸ਼ਬਦ ੫੭ ਸ਼ਲੋਕ ਕਲਮਬੱਧ ਕਰੇ।
ਢੱਠਿਆਂ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਢਾਰਸ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਵਿਮਈ ਯਤਨ ਕਰੇ।

ਰੋਜ਼ਮਰਾ ਦੇ ਸਿੰਪਲ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸ਼ਿੰਗਾਰਿਆ।
ਉਤਸ਼ਾਹ ਜਗਾ ਕਰ ਹਵਾਲੇ ਦੇ ਕਰ ਬੇਅੰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਿਆ।

ਮਿੱਠੀਆਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਲੋਰੀਆਂ ਦੇ ਮਹਿਮਾ ਵਖਾਣੀ ਨਾਮ ਦੀ।
ਸੱਚੀ ਜੁਗਤ ਸਮਝਾਈ ਉਡਾਨ ਭਰਨ ਲਈ ਸੱਚੇ ਧਾਮ ਦੀ।

ਜੀਵਨ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਅਰਸਾ ਬਾਬਾ ਬਕਾਲੇ ਵਿੱਚ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ।
ਚੁੱਪਚਾਪ ਸਮਾਧੀ ਲੀਨ ਰਹੇ ਭਣਕ ਨ ਲਾਈ ਆਲ ਦੁਆਲੇ।

੮ਵੇਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਗੁਰੂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਇਸ਼ਾਰਾ।
ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਕਹਿ ਕੇ 'ਬਾਬਾ ਬਕਾਲੇ' ਕੀਤਾ ਪ੍ਰਲੋਕ ਸਿਧਾਰਾ।

ਗੁਰਤਾਗੱਦੀ ਦਾ ਵਾਰਸ ਲੱਭਣਾ ਬੁਝਾਰਤ ਵਾਂਗਰ ਹੋ ਗਿਆ।
ਗੁਰੂ ਬਣਨ ਦਾ ਹਰ ਚਾਹਵਾਨ ਮੰਜੀ ਡਾਹ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ।

ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਬਿਹਬਲ ਪਰ ਬੇਖ਼ਬਰ ਸੀ।
੨੨ ਮੰਜੀਆਂ ਬਕਾਲੇ ਦੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਸੋਢੀ ਧੀਰਮੱਲ ਸੀ।

ਵਰਤਿਆ ਭਾਣਾ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਤੂਫ਼ਾਨ ਚੱਲਿਆ ਕਹਿਰਾਂ ਦਾ।
ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਬੇੜਾ ਡੋਲਿਆ ਭੁਚਾਲ ਆਇਆ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ।

ਡੋਲਦੇ ਡੋਲਦੇ ਬੇੜਾ ਸੀ ਜਿਲ੍ਹਣ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕਰ ਫਸ ਗਿਆ।
ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਧਸਦਾ ਧਸਦਾ ਬਹੁਤ ਅੰਦਰ ਵਲ ਧਸ ਗਿਆ।

ਚਾਰਾ ਨ ਚਲਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਮਖਣ ਸ਼ਾਹ ਗੱਲ ਪੱਲਾ ਪਾਇਆ।
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਘਰ ਦਸਵੰਧ ਪਹੁੰਚਾਣਾ ਆਖ ਸੁਣਾਇਆ।

ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਲੀਨ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸੇਵਕ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣੀ।
ਲਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਬੇੜਾ ਬਾਹਰ ਹੋਇਆ ਐਸੀ ਬਿਧ ਬਣੀ।

ਜਿਲ੍ਹਣ ਚੋਂ ਬੇੜਾ ਨਿਕਲਿਆ ਭਾਈ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਲੁਬਾਣੇ ਦਾ।
ਗੁਰਾਂ ਸੇਵਕ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦਿੱਤਾ ਭੇਤ ਟਿਕਾਣੇ ਦਾ।

ਗੁਰੂ ਲਾਧੋ ਰੇ ਗੁਰੂ ਲਾਧੋ ਰੇ ਉਸ ਕੋਠੇ ਚੜ੍ਹ ਕਰ ਪੁਕਾਰਿਆ।
ਮੱਲੋ ਮੱਲੀ ਗੁਰੂ ਬਣਕੇ ਬੈਠੇ ਭੇਖੀ ਅਡੰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਿਆ।

ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਪੂਰਾ ਚਮਨ ਖਿੜਿਆ ਬਹਾਰ ਆਈ।
ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ।

ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਚੱਕਰ ਲਗਾ ਕੇ ਸੱਚ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਾਇਆ।
ਭੁੱਲੇ ਭਟਕਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਪਾ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਾਇਆ।

ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸੀ ਸੱਪ ਦੇ ਮੂੰਹ ਕੋੜ ਕਿਰਲੀ,
ਮੌਤ ਬਣ ਖੜੇ ਸਨ ਉਸ ਲਈ ਉਧਰ ਅਸਾਮ ਏਧਰ ਦਿੱਲੀ।

ਗੁਰੂ ਸ਼ਰਨ 'ਚ ਆਇਆ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਓਂ ਜਾਨ ਬਚਾਣ ਲਈ।
ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਦੁੱਖਦਾਈ ਦਾਸਤਾਨ ਸੁਣਾਣ ਲਈ।

ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਣ ਵਿਚ ਆਏ ਦੀ ਲਾਜ ਰਖਾਈ ਜਾਨ ਬਚਾਈ।
ਅਸਾਮ ਪਹੁੰਚ ਜਾਦੂਗਰਾਂ ਦੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਚੰਗੀ ਚੋਖੀ ਸੁਧਾਈ।

ਜ਼ੁਲਮੀ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਜ਼ੁਲਮ ਜ਼ੁਲਮੀ ਸਿਖਰਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹ ਰਿਹਾ।
ਸੱਚੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਫ਼ੇਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵਲ ਨੂੰ ਰੁੱਖ ਲਿਆ।

ਭੀਮਚੰਦ ਤੋਂ ਥਾਂਨ ਮੁੱਲ ਖਰੀਦ ਵਸਾਇਆ ਨਗਰ ਅਨੰਦਪੁਰ।
ਵੈਰਾਗਮਈ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰਚੇਤਾ ਨੇ ਹਿੰਦ ਦੀ ਚਾਦਰ ਨੌਵੇਂ ਗੁਰ।

ਦੀਨ ਦੁਖੀ ਦਾ ਦਰਦ ਵੰਡਾਣ ਲਈ ਦਰ ਸਾਰੇ ਆਪ ਨੇ ਖੋਲ੍ਹੇ।
ਮੁਗ਼ਲ ਜ਼ੁਲਮੀ ਹਕੂਮਤ ਵਿਰੁੱਧ ਅਮਨ ਅਮਾਨ ਦੇ ਝੰਡੇ ਝੁੱਲੇ।

ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਿਤਾਂ ਆਪ ਪਾਸ ਆਹ ਭਰੀ ਫ਼ਰਿਆਦ ਕੀਤੀ।
ਬਚਾ ਲੋ ਧਰਮ ਅਸਾਡਾ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਬੜੀ ਕੁਟਿਲ ਨੀਤੀ।

ਖੇਡਦੇ ਹੋਏ ਆਏ ਭਵਿਖ ਦੇ ਰਾਖੇ ਨੰਨੀ ਉਮਰ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ।
ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁਛਿਆ ਨੰਨੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ।

ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਵਿਥਿਆ ਸੁਣੀ ਫ਼ੇਰ ਝੱਟ ਫ਼ੁਰਮਾਇਆ।
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਿਹਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਲਯੁੱਗ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੇ ਬਾਲਕ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਗੁਰਾਂ ਕਰ ਲਈ ਤਿਆਰੀ।
ਤਿਲਕ ਜੰਨੇਊ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਸ਼ਹਾਦਤ ਕਰ ਲਈ ਪਿਆਰੀ।

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਕਚਹਿਰੀ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਾਇਆ,
ਸਾਦਾ ਲਿਬਾਸ ਤੇ ਚਿਹਰਾ ਮੁਹਰਾ ਵੇਖ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਆਇਆ।

ਲਕ ਧੋਤੀ ਗਲ ਜੰਞੂ ਮਥੇ ਤਿਲਕ ਗੁਰੂਘਰ ਦੀ ਰੀਤ ਨ ਸੀ।
ਕੱਚੇ ਰੀਤੀ ਰਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨ ਸੀ।

ਬਾਦਸਾਹ ਪੂਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਾਣਾ ਚਾਂਹੁੰਦਾ।
ਇਤਿਹਾਸ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸਵਾ ਲੱਖ ਜੰਞੂ ਉਤਾਰ ਭੋਜਨ ਖਾਂਦਾ।

ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈਂ ਢੰਗ ਅਪਨਾਏ ਉਸ।
ਜਨੂੰਨੀ ਸੁਪਨੇ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਘਿਨੌਣੇ ਕਹਿਰ ਵਰਤਾਏ ਉਸ।

ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਆਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਚੀਰ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ।
ਰੂੰ 'ਚ ਲਪੇਟ ਸਾੜ ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਸਤੀ ਦਾਸ ਮੁਰੀਦ ਕੀਤਾ।

ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ ਨੂੰ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਉਬਲਦੀ ਦੇਗ 'ਚ ਉਬਾਲਿਆ।
ਸਭਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਿੱਤੀ ੧ ਨ ਸਵਾਲ ਕਿਹਾ।

ਫ਼ੇਰ ੨੪ਨਵੰਬਰ ੧੬੭੫ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਹੋਈ,
ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਝੱਖੜ ਚਲਿਆ ਨ ਰਹੀ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਸੁੱਧ ਬੁੱਧ ਕੋਈ।

ਚੌਂਕ ਚਾਂਦਨੀ ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।
ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਕਹਿਰ ਆਖ ਸੁਣਾਂਦਾ ਹੈ।

ਰੋਸਨੁਮਾਂ ਤੂਫ਼ਾਨ ਵਿੱਚ ਨਿਤਰਿਆ ਲੱਖੀ ਸ਼ਾਹ ਵਣਜਾਰਾ।
ਗੁਰੂ ਧੜ ਅਗਨੀ ਭੇਟ ਕਰ ਸਾੜਿਆ ਘਰ ਸਮਾਨ ਸਾਰਾ।

ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਸੀਸ ਚੱਦਰ ਵਿੱਚ ਲਪੇਟ ਅਨੰਦਪੁਰ ਪੁੱਜਿਆ।
ਨੰਨੀ ਜਾਨ ਤੋਂ "ਰੰਘਰੇਟਾ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੇਟਾ' ਖਿਤਾਬ ਲਿਆ।

ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਰੱਜ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ।
ਖੌਫ਼ਨਾਕ ਸਮੇਂ ਬੇਖੌਫ਼ ਰਹਿ ਉੱਚਾ ਸਿੱਖੀ ਕਿਰਦਾਰ ਕੀਤਾ।

ਧੰਨ ਧੰਨ ਭਾਈ ਲੱਖੀ ਸ਼ਾਹ ਤੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ।
ਧੰਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮ ਧੰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜੀ।

ਧੰਨ ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਜੀ, ਮਹਾਨ ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਜੀ।
ਧੰਨ ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ ਜੀ ਧੰਨ ਧੰਨ ਭਾਈ ਸਤੀ ਦਾਸ ਜੀ।

ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋ ਨਿਬੜੇ।
ਸਾਹਵੇਂ ਬੈਠ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਿੱਤੀ ਨਹੀਂ ਮੁਕਰੇ ਨਹੀਂ ਵਿਗੜੇ।

ਧੰਨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੋ ਸ਼ਾਂਤ ਚਿੱਤ ਅਡੋਲ ਰਹੇ।
ਸਾਨੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ ਕੋਈ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨੇ ਫ਼ੋਲ ਲਵੇ।

ਤਿਲਕ ਜੰਞੂ ਲਈ ਸੀਸ ਦੇ ਕੇ ਕੀਤਾ ਵੱਡਾ ਪਰਉਪਕਾਰ।
ਡੁੱਬ ਚੁਕਾ ਸੀ ਧਰਮ ਦਾ ਸੂਰਜ ਲਹੂ ਪੀਣੀ ਸੀ ਸਰਕਾਰ।

ਆਓ ਮਿਲ ਕੇ ਧੰਨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਜੀ ਕਹੀਏ।
ਅੰਗ ਸੰਗ ਜਾਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਸਨਮੁੱਖ ਰਹੀਏ।

ਆਉ ਸਭ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪਰਉਪਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗਾਥਾ ਸੁਣਾਈਏ।
ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀਏ ਗਾਈਏ ਮਨ ਵਸਾਈਏ।

ਹਰ ਮਜ਼੍ਹਬ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰੀਏ ਸੱਚ ਧਰਮ ਨਿਭਾਈਏ।
ਭਾਈ ਮਤੀਦਾਸ ਸਤੀਦਾਸ ਦਿਆਲਾ ਜੀ ਵਾਂਗ ਬਣੀਏ।

ਭਾਈ ਲੱਖੀ ਸ਼ਾਹ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਵਾਂਗ ਸੀਨਾ ਤਣੀਏ।
ਸਿੱਖੀ ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਬਣ ਗੁਰਮਤਿ ਅਪਨਾਈਏ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਗਿਆਨ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸ਼ਰਧਾ ਉਪਜਾਈਏ।
ਅਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹਰ ਰੂਪ ਤੋਂ ਸਦਾ ਵਾਰੇ ਵਾਰੇ ਜਾਈਏ।

-ਗੁਰਜੀਤ ਕੌਰ (ਐਮ.ਫਿਲ.)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਤਿਮਰ ਅਗਿਆਨ (ਭਰਮ ਅੰਧੇਰ) ਦੇ ਹੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰੁੜ੍ਹੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਉਬਾਰਨ ਲਈ ਕਲੀਕਾਲ ਅੰਦਰ ਆ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿਆ। ਇਸ ਧੁੰਧ ਰੋਗ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਭੁਤ ਅੰਜਨ ਅਮਰ-ਕਲਾ ਦੁਆਰਾ ਰੋਗੀ ਸੰਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਤਿ ਨਿਛਾਵਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਔਖਧਿ ਸੰਪੰਨ ਅਮਰ-ਕਲਾ ਨੇ ਸੁਗਮ ਹੀ ਭਰਮ ਦੇ ਛਉੜ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ। ਕੈਸੀ ਅਚਰਜ ਔਖਧੀ ਹੈ ਤੇ ਕੈਸਾ ਅਦੁਤੀ ਅੰਜਨ (ਸੁਰਮਾ) ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਰੂਪੀ, ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਸੋਮੇ ਤੋਂ ਨਿਕਲੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਯਥਾ: –

ਗਿਆਨ ਅੰਜਨ ਨਾਮ ਬਿੰਜਨ ਭਏ ਸਗਲ ਸੀਗਾਰਾ ॥...੧॥ (॥੪॥੨॥)

(ਰਾਗੁ ਬਿਹਾਗੜਾ ਮ. ੫, ਪੰਨਾ: ੫੪੨)

ਬੱਸ ਇਹ ਅਲੌਕਿਕ ਅੰਜਨ, ਇਹ ਅਧਿਭੁਤ ਔਖਧੀ (ਦਾਰੂ) ਨਾਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਅਮਰ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਭੁੰਚਿਆਂ ਤੇ ਰੋਗੀ ਦੇ ਰਿਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਗਿਆਨ-ਅੰਧੇਰ ਬਿਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਰੋੜਾਂ ਸੂਰਜਾਂ ਦੇ ਉਜਿਆਰਿਆਂ ਸਮਾਨ ਦਿੱਬ ਜੋਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:-

ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਕੋਟਿ ਸੂਰ ਉਜਾਰਾ ਬਿਨਸੈ ਭਰਮੁ ਅੰਧੇਰਾ ॥੧॥ (॥੨॥੩॥੪॥)

(ਜੈਤਸਰੀ ਮ. ੫, ਪੰਨਾ: ੭੦੦)

ਜਦ ਤਕ ਜੋਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਦ ਤਕ ਘੋਰ ਅੰਨ੍ਹੇਰਾ ਹੀ ਅੰਨ੍ਹੇਰਾ ਹੈ। ਐਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਜੋਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਕੇਵਲ 'ਨਾਮ' ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਦਿੱਬ ਜੋਤਿ ਦੀ ਲਖਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਕੇਵਲ ਫ਼ਿਲਾਸਫ਼ਰਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਖ਼ਿਆਲੀ ਉਡਾਰੀਆਂ ਯਾ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਨਾਮ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ-ਭਾਵਨੀ ਵਾਲੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਮਾਈ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਅਕਾਲੀ ਜੋਤਿ ਦੇ ਪਰਤੱਖ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਨਾਮ ਦਾ ਫੁਹਾਰਾ ਕਿੱਥੋਂ ਫੁੱਟਿਆ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਰੂਪੀ ਸੱਚੇ ਸੋਮੇ ਤੋਂ,

ਗੁਰਪੁਰਵਾਸੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਦਿਹਾੜੇ ਦਾ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਵਣਾ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸ਼ੁਭ ਦਿਹਾੜੇ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੱਚ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ਹੈ, ਸੱਚੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਦਿਹਾੜਾ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ ਏਸ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਔਖਧੀ ਲੈ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਰੋਗ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਗਟ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਸੂਰਜ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸਾਰ ਉਪਰ ਧੁੰਧ ਗੁਬਾਰ ਹੀ ਸੀ। ਜੈਸਾ ਕਿ ਗੁਰਵਾਕ: –

ਜੇ ਸਉ ਚੰਦਾ ਉਗਵਹਿ ਸੂਰਜ ਚੜਹਿ ਹਜਾਰ ॥
ਏਤੇ ਚਾਨਣ ਹੋਦਿਆਂ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰ ॥੨॥ (॥੧॥)

(ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ, ਮ. ੨, ਪੰਨਾ: ੪੬੩)

ਏਸੇ ਲਈ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਰਗਟ ਹੋਣ ਪਰ ਹੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਹਾਰਾ ਚਾਨਣ ਹੋਇਆ :-

ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਧੁੰਧੁ ਜਗਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਆ ॥

(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧, ਪਉੜੀ ੨੭)

ਅਜਿਹੇ ਸੱਚੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਗੁਰਪੁਰਬ ਕਿਉਂ ਨਾ ਮਨਾਏ ਜਾਣ? ਪਰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਕੀ ਹੈ? ਕੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਆਉਣਾ ਹੋਰ ਚੁਰਾਸੀਏ ਜੀਵਾਂ ਯਾ ਹੋਰ ਅਵਤਾਰਾਂ ਆਦਿ ਵਾਂਗ ਸੀ? ਨਹੀਂ, ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਤੇ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਇਹ ਗੁਰਵਾਕ ਪਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ: –

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਹੂ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥
ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥੨॥ (॥੪॥੭॥੫੪॥)

(ਸੂਹੀ ਮ. ੫, ਪੰਨਾ: ੭੪੯)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਜੀਅ-ਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਭਗਤੀ ਵਿੱਚ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪਰਗਟ ਹੋਏ। ਨਾਮ ਧਨ ਦਾ ਦਾਨ ਆਪ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਸਦਾ ਨਾਲ ਨਿਭਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਯਥਾ:-

ਇਹੁ ਹਰਿ ਧਨੁ ਜੀਐ ਸੇਤੀ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਜੀਐ ਨਾਲੇ ਜਾਇ ॥...੨॥ (॥੭॥)

(ਗੂਜਰੀ ਕੀ ਵਾਰ, ਮ. ੩, ਪੰਨਾ: ੫੧੧)

ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਪੁਰਬ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਪ੍ਰੇਮਾ-ਭਗਤੀ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋਈਏ, ਤਾਕਿ ਹਰਿ-ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਪਰਮ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ। ਭਾਉ-ਭਗਤੀ ਸਹਿਤ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਉਣਾ ਲੇਖੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਵਣਹਾਰਿਆਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ:-

ਕੁਰਬਾਣੀ ਤਿਨ੍ਹਾ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਭਾਇ ਭਗਤਿ ਗੁਰਪੁਰਬ ਕਰੰਦੇ ॥

(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੨, ਪਉੜੀ ੨)

ਬੱਸ, ਭਾਉ-ਭਗਤੀ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਮਨਾਇਆ ਗੁਰਪੁਰਬ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਣ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਐਨ ਓਸੇ ਵਕਤ ਓਥੇ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੀ ਪਰਤੱਖ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਰੰਚਕ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤੀਬਰ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਵਿਰਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਭਾਉ-ਭਗਤੀ ਕਰਨਾ ਤੇ ਗੁਰੂ-ਜਸ ਗਾਵਣਾ ਥਾਉਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:-

ਜਿਸ ਨੋ ਪਰਤੀਤਿ ਹੋਵੈ ਤਿਸ ਕਾ ਗਾਵਿਆ ਥਾਇ ਪਵੈ
ਸੋ ਪਾਵੈ ਦਰਗਹ ਮਾਨੁ ॥
ਜੋ ਬਿਨੁ ਪਰਤੀਤੀ ਕਪਟੀ ਕੂੜੀ ਕੂੜੀ ਅਖੀ ਮੀਟਦੇ
ਉਨ ਕਾ ਉਤਰਿ ਜਾਇਗਾ ਝੂਠੁ ਗੁਮਾਨੁ ॥੩॥ (॥੪॥੪॥੧੧॥)

(ਸੂਹੀ ਮ. ੪, ਪੰਨਾ: ੭੩੪)

ਦੀਵਾਲੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਬਿਪਰਵਾਦੀ ਕੁਰੀਤੀਆਂ

ਭਾਈ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਗੰਡੀਵਿੰਡ

ਅਸਲ ਵਿਚ ਦੀਵਾਲੀ ਲੱਛਮੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਸੁੰਦਰ (ਸਵੱਛ) ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਕਰਕੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੱਛਮੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਵੇਗੀ।

ਮਿਥਿਹਾਸ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ੧੪ ਸਾਲ ਬਨਵਾਸ ਕੱਟ ਕੇ ਵਾਪਸ ਅਯੁੱਧਿਆ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਇਸ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਦੀਪਮਾਲਾ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਇਹ ਦੀਵਾਲੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਹਰ ਸਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ।

ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦਿਨ ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਕਤ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ (ਜਹਾਂਗੀਰ) ਨੇ ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ (ਕੈਦ) ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਰਿਹਾਅ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੀ ੫੨ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰਿਹਾਅ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ 'ਬੰਦੀਛੋੜ ਦਾਤਾ' ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ (ਸਿੱਖ) ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦੀਪਮਾਲਾ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਏ ਗਏ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਗੁਰ-ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਕੇ ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਢਾਲ ਕੇ ਆਪਣਾ ਲੋਕ ਤੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਸਵਾਰ ਲਿਆ।

ਅਫ਼ਸੋਸ ਕਿ ਅੱਜ ਅਖੌਤੀ ਸਿੱਖ ਇਸ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਸੱਜਣਾਂ-ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਘਰੀਂ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ, ਸਗੋਂ ਮੀਟ-ਸ਼ਰਾਬ ਇਕੱਠਿਆਂ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਲਈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਮਨਾਹੀ ਹੈ :

ਇਤੁ ਮਦਿ ਪੀਤੈ ਨਾਨਕਾ ਬਹੁਤੇ ਖਟੀਅਹਿ ਬਿਕਾਰ ॥...੨ ॥ (॥੩ ॥)

(ਮਰਦਾਨਾ ੧, ਅੰਗ : ੫੫੩)

ਪਰਨਾਰੀ, ਜੂਆ, ਅਸਤ, ਚੋਰੀ, ਮਦਰਾ ਜਾਨ ॥
ਪਾਂਚ ਐਬ ਯੇ ਜਗਤ ਮੋ, ਤਜੈ ਸੁ ਸਿੰਘ ਸੁਜਾਨ ॥੪੪ ॥

(ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭਾਈ ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ ਜੀ)

ਇਸ ਦਿਨ ਜੂਆ ਖੇਡਣਾ ਤਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੂਆ ਬੜੀ ਭੈੜੀ ਖੇਡ ਹੈ। ਇਸ ਖੇਡ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਇਆਂ ਹੀ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣਾ ਤੇ ਨੀਤੀਵਾਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਰਾਜ-ਭਾਗ ਤੇ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੱਕ ਜੂਏ ਵਿਚ ਹਾਰ ਕੇ, ਦਰ-ਦਰ 'ਤੇ ਠੋਕਰਾਂ ਖਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਬੇਇੱਜ਼ਤ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਅਸੀਂ ਉਪਰ ਪੜ੍ਹ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਜੂਆ ਵੀ ਪੰਜਾਂ ਐਬਾਂ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਰੇ ਸਾਲ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਅਜ਼ਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਈ ਵਾਰ ਜੂਆ ਖੇਡ ਕੇ ਆਪਣੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਵੀ 'ਕਿਸਮਤ' ਦਾ ਸੱਤਿਆਨਾਸ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਦਿਨ ਲੱਛਮੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਦੀਵਾਲੀ ਵਾਲੀ ਰਾਤ ਕਮਰਿਆਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਿਨ ਲੱਛਮੀ ਹਰ ਘਰ ਫੇਰਾ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਘਰ ਭੰਗ ਭੁੱਜਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਵਾਰ ਦੀਵਾਲੀ ਵਾਲੀ ਰਾਤ ਪਟਾਖਿਆਂ ਦੇ ਖੜਾਕ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਬੱਚਾ ਵਿਲਕ (ਰੋ) ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਇ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਡਾਂਟ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਵੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਮੇ (ਨੌਕਰ) ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਬੀਬੀ ਜੀ, ਕਿਉਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਰਵਾਉਣ ਡਹੇ ਜੇ? ਲੈ ਜੋ ਖਾਂ ਅੰਦਰ, ਕਰ ਲਉ ਦਸ ਮਿੰਟ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ!"

ਬੀਬੀ ਜੀ ਅੱਕੀ-ਸੜੀ ਬੋਲੀ, "ਭਾਊ, ਤੂੰ ਵੀ ਕਮਲੀਆਂ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਏਂ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਲੱਛਮੀ ਫੇਰਾ ਪਾਉਂਦੀ ਐ ਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹ ਰੱਖੀਦੇ ਆ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਮੁੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।"

ਨੌਕਰ ਨੇ ਮਿੱਠਾ ਜਿਹਾ ਹੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਬੀਬੀ ਜੀ, ਕਮਲੀਆਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ, ਅਤਿ ਗ਼ਰੀਬੀ ਤੇ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਅੰਦਰਲਾ ਤੇ ਕੀ, ਬਾਹਰਲਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਵਾਇਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਲੱਛਮੀ ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਆਈ ਨਹੀਂ! ਬੀਬੀ ਜੀ, ਵੇਖੋ! 'ਲੱਛਮੀ' ਤਾਂ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਆਉਂਦੀ ਆ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਪੂਜਾ ਕੀਤਿਆਂ ਨਹੀਂ।"

ਇੰਨਾ ਸਮਝਾਉਣ 'ਤੇ ਵੀ ਬੀਬੀ ਦੇ ਕੰਨ੍ਹ 'ਤੇ ਜੂੰਅ ਨਾ ਸਰਕੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਹਨ :

ਦੇਵੀ ਦੇਵਾ ਪੂਜੀਐ ਭਾਈ ਕਿਆ ਮਾਗਉ ਕਿਆ ਦੇਹਿ ॥
ਪਾਹਣੁ ਨੀਰਿ ਪਖਾਲੀਐ ਭਾਈ ਜਲ ਮਹਿ ਬੂਡਹਿ ਤੇਹਿ ॥੬ ॥...॥੧੦ ॥੪ ॥

(ਸੋਰਠਿ ਮ. ੧ ਪਹਿਲਾ ਦੁਤੁਕੀ, ਅੰਗ : ੬੩੭)

ਅਤੇ

ਮਹਾ ਮਾਈ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਰੈ ॥
ਨਰ ਸੈ ਨਾਰਿ ਹੋਇ ਅਉਤਰੈ ॥੩ ॥...॥੫ ॥੨ ॥੬ ॥

(ਰਾਗੁ ਗੋਂਡ ਬਾਣੀ ਨਾਮਦੇਉ ਜੀਉ ਕੀ, ਅੰਗ : ੮੭੪)

ਅਤੇ

ਗੁਰਮਤਿ ਰਾਮ ਨਾਮ ਗਹੁ ਮੀਤਾ ॥
ਪ੍ਰਣਵੈ ਨਾਮਾ ਇਉ ਕਹੈ ਗੀਤਾ ॥੫ ॥੨ ॥੬ ॥

(ਰਾਗੁ ਗੋਂਡ ਬਾਣੀ ਨਾਮਦੇਉ ਜੀਉ ਕੀ, ਅੰਗ : ੮੭੪)

ਪਰ ਗੁਰਮਤਿ ਤੋਂ ਭਟਕੇ ਹੋਏ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ :

ਦੁਰਗਾ ਕੋਟਿ ਜਾ ਕੈ ਮਰਦਨੁ ਕਰੈ ॥
ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੋਟਿ ਬੇਦ ਉਚਰੈ ॥੧ ॥
ਜਉ ਜਾਚਉ ਤਉ ਕੇਵਲ ਰਾਮ ॥
ਆਨ ਦੇਵ ਸਿਉ ਨਾਹੀ ਕਾਮ ॥੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥...॥੮ ॥੨ ॥੧੮ ॥੨੦ ॥

(ਭੈਰਉ ਕਬੀਰ ਜੀਉ ਅਸਟਪਦੀ ਘਰੁ ੨, ਅੰਗ : ੧੧੬੨)

ਪਰ ਉਹ :

ਠਾਕੁਰੁ ਛੋਡਿ ਦਾਸੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ
ਮਨਮੁਖ ਅੰਧ ਅਗਿਆਨਾ ॥...॥੨ ॥ (॥੪ ॥੧ ॥੧੪ ॥)

(ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ ਮ. ੫, ਅੰਗ : ੧੧੩੮)

ਇਸ ਦਿਨ ਮਨਮਤੀਆਂ ਵਲੋਂ ਵਡੇਰਿਆਂ (ਪਿੱਤਰਾਂ) ਦੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਫ਼ਲ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ :

ਆਇਆ ਗਇਆ ਮੁਇਆ ਨਾਉ ॥
ਪਿਛੈ ਪਤਲਿ ਸਦਿਹੁ ਕਾਵ ॥
ਨਾਨਕ ਮਨਮੁਖਿ ਅੰਧੁ ਪਿਆਰੁ ॥
ਬਾਝੁ ਗੁਰੂ ਡੁਬਾ ਸੰਸਾਰੁ ॥੨॥
(ਵਾਰ ਮਾਝ ਕੀ ਤਥਾ ਸਲੋਕ ਮ. ੧, ਅੰਗ : ੧੩੮)

ਪਾਖੰਡੀ ਬਾਬਿਆਂ/ਪੁੱਛਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਇਸ ਦਿਨ ਆਮ ਲੋਕੀਂ ਜਾਦੂ-ਟੂਣੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੰਤਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਕੇਸ ਕੱਟ ਲੈਣੇ, ਮਸਾਣ ਜਗਾਉਣੇ ਆਦਿ ਕੁਕਰਮ ਕਰਦੇ ਵੇਖੇ-ਸੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਸਾਣ ਜਗਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਦੀ ਇਹ ਦਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ:

ਕਬੀਰ ਹਰਿ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਛਾਡਿ ਕੈ ਰਾਤਿ ਜਗਾਵਨ ਜਾਇ ॥
ਸਰਪਨਿ ਹੋਇ ਕੈ ਅਉਤਰੈ ਜਾਏ ਅਪੁਨੇ ਖਾਇ ॥੧੦੭॥
(ਸਲੋਕ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀਉ ਕੇ, ਅੰਗ : ੧੩੭੦)

ਆਓ! ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਓ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ ਕਿ ਇਸ ਦਿਨ ਮਨਮਤੀ ਲੋਕ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੀਟ-ਸ਼ਰਾਬ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਮਣਾਂ, ਮੂੰਹੀਂ ਤੇਲ ਸਾੜ ਕੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ ਪਟਾਖੇ (ਆਤਿਸ਼ਬਾਜ਼ੀ) ਚਲਾ ਕੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਖ਼ਰਚਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਟਾਖੇ ਚਲਾ ਕੇ ਹਵਾ ਦਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ, ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਗ਼ਰੀਬ-ਗੁਰਬਿਆਂ/ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਕੱਪੜੇ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇਈਏ, ਖਾਣ ਲਈ ਭੋਜਨ ਦੇਈਏ ਤੇ ਰੋਗੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਈਏ, ਅਮੀਰੀ-ਗ਼ਰੀਬੀ ਦੇ ਪਾੜੇ ਤੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਕੋਹੜ ਦਾ ਖ਼ਾਤਮਾ ਕਰਕੇ 'ਹਲੇਮੀ ਰਾਜ', ਰੂਹਾਨੀ ਤੇ ਇਖ਼ਲਾਕੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਕਰਕੇ 'ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ' ਲੋੜੀਏ ; ਗੁਰਮਤਿ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਭੈੜੀਆਂ ਆਦਤਾਂ (ਕੁਰੀਤੀਆਂ) ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਲੋਕ ਸੁਖੀਆ, ਪਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲਾ ਕਰ ਲਈਏ।■■

'ਸੋ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਸੂਰਾ' ਡਿਜ਼ੀਟਲ ਰੂਪ 'ਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ

'ਸੋ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਸੂਰਾ' ਗੁਰਮਤਿ ਮਾਸਿਕ ਪੱਤਰ ਹੁਣ ਡਿਜ਼ੀਟਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਗਾੜ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਕਾਗਜ਼ ਦੀ ਬੱਚਤ ਕਰਨ ਹਿੱਤ, ਡਾਕਘਰਾਂ ਰਾਹੀਂ 'ਸੋ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਸੂਰਾ' ਦੇਰ ਨਾਲ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਖਦਸ਼ੇ ਆਦਿ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਇਸ ਮਾਸਿਕ ਪੱਤਰ ਦਾ ਡਿਜ਼ੀਟਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਮੈਂਬਰ 'ਸੋ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਸੂਰਾ' ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁਣਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਸਿਕ ਪੱਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਮੈਂਬਰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ 'ਸੋ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਸੂਰਾ' ਦਾ ਡਿਜ਼ੀਟਲ ਅੰਕ ਵਟਸਐਪ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਵਟਸਐਪ ਨੰਬਰ ਸਾਡੇ ਵਟਸਐਪ ਨੰਬਰ: 93577-23874 'ਤੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ ਜੀ।

SO KAHIYAT HAI SOORA is Online available at:
1.www.akj.org 2.www.akjmagazine.com
3.Face book 4.Whatsapp

Postal Registration No.CHD/0178/2015-2017